

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra etiky, psychologie a charitativní práce

Diplomová práce

**AKTIVITY STUDENTŮ DOMOVA MLÁDEŽE
SPOJENÉ SE SPOLEČENSKOU PARTICIPACÍ
VE VOLNÉM ČASE**

Vedoucí práce: RSDr. Ján Mišovič, CSc.

Autor práce: Bc. Ilona Straková

Studijní obor: NMgr. Pedagogika volného času

Ročník: II.

2017

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

22. března 2017

Ilona Straková

Děkuji především vedoucímu diplomové práce RSDr. Jánu Mišoviči, CSc. za podněty, připomínky, cenné rady a metodické vedení práce.

Zároveň děkuji ředitelce Gymnázia, Střední odborné školy ekonomické a Středního odborného učiliště, Kaplice Ing. Martě Caisové a ředitelce Domova mládeže a Školní jídelny, Holečkova, České Budějovice Mgr. Lucii Křížové za umožnění dotazníkového šetření. Velice děkuji studentům a vychovatelům těchto školských zařízení za čas a trpělivost při vyplňování dotazníků.

Velké díky patří mé rodině za podporu a pochopení.

Obsah

Úvod	6
1 Vymezení problematiky.....	8
1.1 Vymezení pojmu participace.....	9
1.2 Mládež v současné společnosti aneb kdo jsou naši mladí.....	11
1.3 Proměny volnočasové kultury mládeže	12
1.4 Postoje mladých lidí ke společenské užitečnosti	15
1.5 Hodnotová orientace a životní styl mládeže v informační společnosti.....	17
1.6 Vývoj volnočasových aktivit mládeže souvisejících s participací.....	21
1.7 Životní styl jako zdroj společenské dynamiky.....	26
1.7.1 Informační styl a mediální aktivity mládeže.....	27
2 Vliv pedagogiky volného času na výchovu ke společenské participaci	30
2.1 Volný čas a sociokulturní potenciál	31
2.2 Role pedagoga volného času při formování společenské participace mládeže	33
2.3 Volnočasové aktivity a jejich vliv na mladou generaci a společnost.....	34
3 Základní charakteristiky a cíle výchovy domova mládeže.....	38
3.1 Výchovně vzdělávací činnost domova mládeže	40
3.2 Osobnost vychovatele	41
3.3 Výchova k občanství.....	42
3.4 Zájmové činnosti v rámci domova mládeže.....	43
4 Vybrané výchovné přístupy založené na výchově k participaci mládeže	46
4.1 Animace	46
4.2 Participativní přístup	47
4.3 Motivace k participaci.....	49
4.4 Otevřená práce s mládeží	51
4.5 Význam výchovy mladé generace k participaci.....	52
5 Empirická část.....	54
5.1 Výzkumný problém.....	54
5.1.1 Cíl výzkumu	54
5.1.2 Stanovené hypotézy	55
5.2 Metodologie výzkumu	56
5.3 Charakteristika respondentů a jejich výběr	56

5.4	Průběh výzkumného šetření	57
5.5	Vyhodnocení dotazníku pro studenty.....	57
5.6	Vyhodnocení dotazníku pro vychovatele.....	75
5.7	Vyhodnocení stanovených hypotéz	82
5.8	Diskuse nad výsledky šetření.....	84
Závěr	88
Seznam literatury	91
Seznam obrázků a tabulek	96
Seznam příloh	99
Přílohy	100
Abstrakt	111
Abstract	112

Úvod

Participace představuje aktivní přístup občana, který má možnost za pomoci více či méně formalizovaných prostředků spolurozhodovat v záležitostech, které ovlivňují život jedince a společnost, v níž žije.

Téma společenské participace ve volném čase je pro mě velice podnětné nejen z osobního pohledu, ale především z pohledu pedagogického. Pracuji jako zástupkyně ředitelky pro odborný výcvik oboru Kuchař – číšník na Gymnáziu, Střední odborné škole ekonomické a Středním odborném učilišti v Kaplici. Jako pedagog jsem přesvědčená, že k participaci je třeba studenty vést, podporovat je, motivovat mladé lidi k participaci, dávat jim prostor a poskytovat možnosti ke spolupodílení se na aktivitách vedoucích ke společnému utváření světa kolem nás.

Pro pedagogy volného času vidím možnost rozvíjet participační kompetence mladých lidí v začleňování činností a aktivit při práci s mládeží.

Cílem diplomové práce je zmapovat informovanost o možnosti participačních aktivit a angažovanost na společenském dění u studentů ubytovaných v domově mládeže. V diplomové práci sleduji, na které oblasti ve společnosti se studenti zaměřují, jak se projevuje jejich zájem o společenskou participaci v rámci domova mládeže.

V práci chci rovněž poukázat na participační aktivity současné mladé generace ve volném čase z pohledu jejich volnočasové kultury s ohledem na různé faktory, které utvářejí jejich postoje ke společenské participaci. Životní styl člověka velmi ovlivňuje jeho hodnotová orientace, podle které je možné vyzorovat také volnočasové aktivity mladého člověka a dynamiku jeho života. Do těchto faktorů pak v současné době velmi intenzivně vstupuje digitalizovaný a mediální svět dnešní generace.

Diplomová práce chce také ukázat směřování ke společenské participaci mladých lidí v kontextu současného procesu evropské integrace vedoucího ke společnému prostoru, ke společnému základu kultury, hodnot, norem a vědění, a tím společné budoucnosti.

Práce má teoreticko-empirický charakter. Teoretická část má za úkol poskytnout a porovnat názory a znalosti z odborné literatury, zajistit podklad pro část empirickou. K autorům, které využiji zejména v teoretické části, patří B. Hofbauer, M. Kaplánek, J. Pávková P. Sak, K. Saková, J. Duffková, H. Kubátová. V teoretické části je možné najít čtyři kapitoly. První charakterizuje současnou mládež a vymezuje její postavení

v naší společnosti, dále popisuje místo společenské participace v rámci hodnot a životního stylu studentů, volnočasovou kulturu mládeže, hodnotovou orientaci a životní styl středoškolských studentů v informační společnosti. Druhá kapitola vymezuje vliv pedagogiky volného času na výchovu ke společenské participaci, roli pedagoga volného času na participační aktivity a zastoupení participačních činností ve volnočasových aktivitách. Třetí kapitola se zaměřuje na základní charakteristiku domova mládeže (školského výchovného a ubytovacího zařízení), na cíle výchovně vzdělávací činnosti domova mládeže, na osobnost vychovatele a zájmové činnosti v rámci domova mládeže. Poslední teoretická kapitola popisuje vybrané výchovné koncepce, výchovně vzdělávací cesty zaměřené na budování aktivního, kreativního a hodnotného vztahu k sobě, ke svému okolí, k dění v domově mládeže. Koncepce zaměřené na povzbuzení mládeže, vedoucí k odpovědnosti a rozhodování, zaměřené na podílení se na realizaci cílů života dané skupiny i zapojení se do kulturně společenského i politického života společnosti.

Navazující empirická část práce využívá teoretických poznatků jako východiska k provedení výzkumu aktivit studentů domova mládeže spojených se společenskou participací ve volném čase. Jako výzkumný nástroj bude použit vytvořený dotazník pro studenty a dotazník pro vychovatele. Získané názory a postoje studentů budou tvořit základ výzkumného šetření. Součástí výzkumného šetření budou názory vychovatelů na společenskou angažovanost studentů ve volném čase. Pro výzkumnou část jsem zvolila dvě školská zařízení, Domov mládeže při Gymnáziu, Střední odborné škole ekonomické a Středním odborném učilišti v Kaplici a Domov mládeže a Školní jídelnu, Holečkova 2 v Českých Budějovicích. Jak participační aktivity reálně probíhají, jaké činnosti spojené s participací vychovatelé využívají, jak se studenti do činností a aktivit domova mládeže zapojují, jaké informační prostředky nejvíce studenti využívají, jakou mají hodnotovou orientaci a co je k participačním aktivitám motivuje, je cílem empirické části.

1 Vymezení problematiky

V první části jsem se zaměřila na vymezení pojmu participace, na myšlenku a jádro participačních aktivit, na důležitost výchovy současného mladého člověka k participačním aktivitám s ohledem na možné způsoby podpory ze strany dospělých, vychovatelů.

Jednotlivé části této kapitoly se zabývají vymezením mládeže jako specifické sociální skupiny společnosti, která se vyznačuje určitými znaky i kulturou. Kulturní vzorce dnešní mládeže mají své charakteristické rysy, které utváří politické, kulturní a společenské postoje, hodnoty, vzorce chování, vyjadřování, přístup k životu i způsob vnímání světa.

Významné místo ve formování mladého člověka mají aktivity vedoucí k angažovanosti a podílu mladých lidí na utváření světa kolem nás. Jednotlivé podněty, stimuly, vzájemná interakce s vrstevníky, dospělými a dalším okolním světem pak velmi ovlivňuje životní styl mládeže. Ten je dnes velkou mírou zasažen současným civilizačním trendem – vývojem moderních technologií, digitalizací, virtuálním prostorem, masovými médii a dalšími technologiemi.

Motivační strukturu mladého člověka ovšem ovlivňuje mnoho podnětů a stimulů, k formování přispívají velkou mírou nabídky a možnosti trávení a využívání volného času.

Aktivní účast mladých studujících lidí na společenském životě potřebuje podporu a podmínky pro účast na rozhodujících procesech a tím naplnění potenciálu mladých lidí s výsledným prospěchem pro ně samotné i celou společnost.

Mladí lidé ve středoškolském věku mají před sebou řadu rozhodnutí, která do velké míry ovlivní jejich životy. Jejich angažovanost se může promítnout do reálné změny v jejich školách, komunitách, obcích, městech, regionu i v kontextu dnešního globalizovaného světa.

Hermeneutický pohled na svět vnáší NEUBAUER (srov. 2001: 120) a píše, že vědecké poznání je ovlivněno nepochybnou skutečností, že pokud člověk vstupuje do daného světa, bezprostředně poznává, a tudíž ví, pak vydává pravdivé svědectví o světě. Avšak to, co jeho vědění předcházelo a umožnilo tvůrčí rozhodnutí a rozlišení, to teprve dalo povstat určitému světu, to ono umožnilo do něj vstoupit.

„Proto prvotnější než vědění je důvěra ve skutečnost světa, do něž je nám dáno nahlédnout, na němž smíme participovat.“ (NEUBAUER 2001: 120).

1.1 Vymezení pojmu participace

Participace znamená účast nebo podílení se na něčem. Myšlenka participace se realizuje spoluprací, spoluúčastí jednotlivce, občana, na dění ve skupině, ve státě, prostřednictvím vztahu části k celku, jedince ke společnosti. Jádrem participace je dialog, diskuze, vzájemné naslouchání a ovlivňování.

Participace představuje celou škálu zapojení se do různého stupně rozhodování o životě rodiny, o školním vyučování, o zájmové činnosti ve škole i mimo ni, o práci dobrovolných sdružení, o životě obce, regionu, státu a také Evropy i světa (srov. HOFBAUER 2003: 61).

Společenská participace se projevuje spoluúčastí, spolupodílem, angažovaností v různých oblastech politického a společenského života.

Každý jedinec má podíl na svém bytí (kam směřuje, životní hodnoty, schopnost a ochota k otevřenosti), jak se zapojuje do sebevýchovy, či jak se podílí na tom, co je kolem nás.

Řecký filosof Platón zavádí pojem participace do svého filosofického systému a hovoří o participaci, protože chce zajistit stabilitu našeho rozumového poznání a protože chce vyřešit problém vztahu jednoty a mnohosti. Je přesvědčen, že se každé bytí stává tím, čím je, právě participací (účastí) na vlastní určující ideji (srov. HEGEL, 1965: 155-156). Podobně i biblická tradice předpokládá, že člověk participuje na Božím díle, je přece obrazem Božím (srov. KAPLÁNEK, KOČEROVÁ 2011: 19).

K participaci není možné vychovávat jinak než participací. Participace je téma, které prostupuje život a výchovu dnešního mladého člověka v jeho různých životních prostředích. Trvalým úkolem rodičů, pedagogů, organizací, sdružení a dalších, kteří mají možnost ovlivňovat život a výchovu mládeže, je pro participaci vytvářet příležitosti, pozitivně motivovat, učit mládež nést zodpovědnost za svá rozhodnutí, rozvíjet dovednosti komunikační, socializační, vést k pozitivním vzájemným vztahům v rodině, ve škole, v klubech, spolcích, sdruženích, organizacích, podporovat rozvoj schopnosti přijímat a vnímat informace.

Rozvoj participačních aktivit mládeže se stává v dnešní společnosti trvalou součástí výchovně-vzdělávacího působení na mladou generaci. Uplatňuje se na různých úrovních, počínaje působením v rodině, tedy v prostředí primární skupiny, přes působení v sekundárním prostředí, nejčastěji v prostředí školy, svého bydliště a dále regionu, státu až po celosvětovou úroveň. Participace je dnes nedílnou součástí výchovy k demokratickému občanství. Učí jednotlivce i skupiny překračovat vlastní zájmy a brát v úvahu také potřeby druhých lidí i celé společnosti. Participační činnosti pomáhají odstraňovat nezainteresovanost značné části mladé generace, odkrývají další možnosti působení ve prospěch sebe i druhých. Výchovně-vzdělávací instituce mají dnes již ve svých konceptech a dokumentech kompetence vedoucí k získávání znalostí, dovedností a schopností ke společenské participaci a tím vedou mladou generaci k demokratickému občanství. Také evropské instituce uplatňují demokratické přístupy a usilují o humanizaci života.

Rozvoj občanské společnosti vyžaduje aktivní spoluúčast a přípravu na ni, a to zejména u mladé generace. Výchozím předpokladem aktivní participace občanů je docenit perspektivní význam dětí a mládeže jako významné věkové sociální skupiny a brát toto jako strategický úkol a tento přístup vtělit do ucelené politiky společnosti.

Rozvoj participačních aktivit a struktur provázejí však problémy jako je nezájem, nepochopení, odmítavé přístupy dětí a mládeže způsobené různými příčinami. Podcenění postavení a významu našich mladých spoluobčanů z pohledu autoritativních přístupů některých dospělých brzdí rozvoj jejich společenské spoluúčasti, někdy jde o nepříznivé sociální postavení v rodině, kde mladí lidé vyrůstají, přístup dospělých k mladým a další. Důležitou cestou je pak naučit se společně hledat a nacházet své místo a uplatnění, vést mladou generaci k participaci, pochopit možnosti participačních struktur a jejich aktivit (srov. HOFBAUER 2003: 61-62).

Mladou generaci je třeba vhodnou formou získat pro přijetí skutečnosti, že jsou nedílnou součástí společenského dění a že oni sami mohou mnohé změnit a ovlivnit. Je důležité mladou generaci utvrzovat v tom, jaký význam a efekt bude mít jejich případná angažovanost. V tom mohou značně pomoci dobré příklady participace, které mohou posloužit mladým lidem jako vzory. *„Nejde jen o obecný prospěch, ale také o osobní přínos pro profesní kariéru či o obohacení sociálního života mladých lidí“*, jak uvádí výzkum NÁRODNÍHO INSTITUTU DĚTÍ A MLÁDEŽE MŠMT (2011: 18).

Občanská angažovanost je možnost občana svou přímou aktivní participací ovlivnit věci veřejné, je jednou z funkcí občanské a demokratické společnosti.

1.2 Mládež v současné společnosti aneb kdo jsou naši mladí

Mládež je významná sociální skupina naší společnosti, která je považována za budoucnost národa. Mladá generace v sobě nese velký potenciál, v mládí je síla, ale také trocha apatie. Mládí je jako vysvědčení naší společnosti.

Mládež jako samostatná sociální skupina se začala chápat teprve v rámci rozvoje demokracie a rozvoje školství v 19. století, kdy se začalo měnit postavení mladých lidí následkem prodloužení školní docházky a přípravy na zaměstnání. Slovo „mládež“ se stalo označením určité sociální skupiny (srov. KAPLÁNEK 2016: 1).

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy specifikuje mládež jako mladé lidi ve věku 15-29 let (srov. MŠMT ČR, mládež v ČR 2013-2016).

Legislativa hovoří o mladistvých ve věku 15-18 let, přičemž studující jsou považováni za „děti“ do svých 26 let. Z hlediska vývojové psychologie a životního stylu se posuzuje mládí jako vývojová etapa dospívání až po etapu rané dospělosti. Vymezení věkové hranice mládeže pak bývá charakterizováno populací starší 11 let, pojem teenager vymezen věkem 13-19 let, a vzhledem k tomu, že žijeme v době „kultu mládí“, vymezení horní hranice je až 30 let (srov. KAPLÁNEK 2016: 1-2).

Autorka KUBÁTOVÁ (srov. 2010: 221) uvádí obdobné věkové vymezení mládeže, píše, že současné vymezení etap životní dráhy mládeže reflektuje prodloužení školní docházky a věkový posun zakládání rodin, takže vymezuje mládež přinejmenším do 29 let (někdy dokonce do 34 let).

Současná mladá generace se narodila v letech osmdesátých. Tato generace nemá žádné výrazné osobní vzpomínky ani na dobu před „sametovou revolucí“, ani na dobu revoluce. Není poznamenána ani léty šedivosti a průměrnosti let sedmdesátých a osmdesátých, ani euforií let devadesátých. To má vliv na chápání svobody a individuality, což se projevuje ve specifických životních stylech současné mládeže (srov. KUBÁTOVÁ 2010: 224).

I v postojích starší generace se odráží období přechodu mezi organizovanou modernitou a postmodernou a vychází z toho, že postoje a hodnoty člověka jsou odrazem vnějších poměrů, struktur, v jejichž rámci člověk jedná. „*Jednající může*

využívat možnosti, jež mu okolnosti skýtají, zároveň musí ovšem respektovat limity, které mu vnější prostředí klade.“ (KELLER 2012: 197).

Postoje mladší generace se staly předmětem analýzy postmoderní sociologie, která vychází z přesvědčení, že člověk se osvobodil od tlaků nutností a že jednotlivci ve svých postojích, názorech a hodnotách není determinován svou sociální příslušností. „*Jednající utváří realitu podle svých vlastních priorit, do vztahů vůči druhým vstupuje a zase z nich vystupuje jen na základě svých vysoce proměnlivých momentálních preferencí.*“ (Tamtéž: 197).

Mládí je chápáno jako období, v němž jedinec žije provizorním a různorodým životním stylem a teprve se připravuje na životní etapu, kdy převezme plnou zodpovědnost za svůj život jak v rovině materiální, tak v rovině psychické a sociální.

Autorka KUBÁTOVÁ (srov. 2010: 225) píše, že o dnešní mládeži lze říci, že má diferencované životní styly do řady skupin a směrů: anarchisté, punkeři, sprejeři, skateboardisté, metalisté, příznivci různých hudebních stylů, příslušníci hnutí hippies, návštěvníci diskoték, fotbaloví holigans, motorkáři, zlatá mládež (mladí lidé co si naplno užívají života, aniž by museli hnout prstem, rozmazlení luxusem) a další. Jednotlivé skupiny mají svůj vlastní svět, vlastní hodnotové orientace, systém vztahů uvnitř skupiny i k okolí, charakteristický způsob mluvy, vlastní způsob odívání.

Mladí lidé tvoří významnou sociální skupinu naší společnosti, utváří si svou vlastní kulturu, svůj vlastní životní styl, vyznačují se svou bezstarostností a užíváním si života. Mladí lidé teprve hledají svou životní cestu, nejsou zcela zakotvení ve svých postojích a životních hodnotách. Přesto jsou sociální skupinou, která může významně ovlivnit dění ve společnosti.

1.3 Proměny volnočasové kultury mládeže

Mezi hlavní společenské rysy současné společnosti patří vysoká míra personifikace, individualismus, důraz na potřeby a zájmy jedince, liberální myšlení a jednání. Důraz je kladen na osobní prožitky. V tomto socializačním prostředí vyrůstala současná mladá generace (mladí lidé ve věku 15-29 let) a je jím ovlivněna v nastavení svých životních cílů, postojů, hodnot a idejí.

Podle statistických údajů Eurostatu k 1. lednu 2012 je v České republice 5,2 % mladých lidí ve věku 15-19 let, 6,4 % mladých lidí ve věku 20-24 let a 6,9 % mladých

lidí ve věku 25-29 let, celkem tedy ve věku 15-29 let 18,5 % lidí (srov. MŠMT ČR, mládež v ČR 2013-2016).

Od poloviny 20. století se setkáváme s novým fenoménem, kdy mladí lidé nepřebírají kulturní vzorce (způsoby jednání, životní hodnoty, volnočasové aktivity, způsob vyjadřování, oblékání atd.) od dospělých, ale spíše od sebe navzájem (srov. KAPLÁNEK 2016: 1).

Autor ZICH (srov. 2013: 88-90) zdůrazňuje proces individualizace jako jednu z nejdůležitějších charakteristik současné společnosti. Konstatuje, že svět nelze řídit prostřednictvím příkazů, ale cestou rozvoje mezilidských vztahů, asertivity, ovlivňování. Rozhodující je individualita každého jednotlivce a její prožitek (prosazovat své individuální zájmy a cíle a starat se především sám o sebe). K dalším rysům patří i ztráta jednotící myšlenky, společného cíle. Soudržnost společnosti je v ohrožení, individuum je lhostejné k věcem veřejným, pokud se ho přímo nedotýkají. Potěšení současný člověk hledá v různých oblastech života. Velkou roli hraje také trávení volného času.

Současná postmoderní společnost velmi ovlivňuje mladou generaci, která v ní vyrůstá. Ta se vyznačuje hédonismem. Hédonismus je filosofické učení o slasti jako hlavním motivu lidského jednání. Psychologický hédonismus vidí člověka jako výhradně toužícího po potěšení. Etický hédonismus říká, že naším základním cílem je dosahovat největšího potěšení nebo štěstí. Nejjednodušší forma hédonismu v etice je charakterizována takto: Cokoli způsobí potěšení, je správné, cokoli způsobí utrpení, je špatné. Hédonismus se stal obecným principem chování s nástupem masové spotřeby ve společnosti. Mezi hédonistické hodnoty patří utrácení, užívání si života a podřizování se vlastním rozmarům. Současný postmoderní individualismus je charakterizován důrazem na seberealizaci jako nejvyšší hodnotu a cíl sám o sobě, nikoliv jako prostředek k dosahování jiných cílů. Masová moderní společnost se rozštěpila, sféra ekonomická, politická a kulturní se od sebe oddělily, každá z nich podléhá odlišným normám a hodnotám. Jejich nesoulad pak způsobuje ve společnosti napětí. Odklon od veřejného života pak způsobuje nezájem o společenské hodnoty (srov. KUBÁTOVÁ 2010: 75-76).

Další pohled nabízí Opaschowski, který hovoří o kultuře mládeže ve volném čase. Ukazuje na institucionální nejistoty se zřetelem na individuální možnosti volby volnočasové kultury mládeže a společenského sektoru. Tato napjatá situace obsahuje

množství pramenů nejistot a psychických konfliktů, které se projevují ve volném čase a na které zároveň reaguje zábavní průmysl. Masové sdělovací prostředky a různé moralistické skupiny si dovolují vzhledem ke svým partikulárním zájmům ovlivňovat ostatní. Určitá specifická volnost v orientaci na oblast volného času mládeže se musí projevit ve společenské změně života, na jeho normativech a skladbě. Jistota identity a sociální integrace vytvářejí světový obraz a morální systém, které jsou stále více oproštěny od tradičních ustálených regulí. Proto je zřejmá potřeba hledání funkčních ekvivalentů (srov. OPASCHOWSKI 1977: 16-17).

Volnočasová kultura a profesionální podpora dospělých pedagogů, vychovatelů, koordinátorů by měla iniciovat i usměrňovat typy i zdroje informací, které mladí lidé potřebují, aby mohli efektivně usilovat o změny zdravého životního stylu.

Hlavními zdroji informací o dění ve společnosti v ČR jsou zejména televize a internet. U studentů střední školy hrají poměrně důležitou roli také informace předané rodiči a školou. V atraktivitě vedou zpravodajské a informační servery na internetu, televize, tisk, internetové sociální sítě a portály pro mladé (studenti středních škol). Naopak prohrávají setkání se zástupci neziskových organizací, s představiteli z kulturní a společenské oblasti a s politickými představiteli ČR (srov. NÁRODNÍ INSTITUT DĚTÍ A MLÁDEŽE MŠMT 2011: 11).

Otázce volnočasové kultury mladé generace se věnuje i Rada Evropy (srov. HOFBAUER 2003: 13), přímo participaci mladé generace je věnována Evropská charta účasti mladých lidí na životě obcí a regionů, kterou přijala druhá Evropská konference o místních a regionálních politikách vůči mládeži (Llangollen, Wales, září 1991). Ta uvádí na prvním místě politiku obce pro volný čas a asociální život jako velmi významný pro mladé lidi. Dále doporučuje uplatňovat institucionální participaci, vytvářet struktury pro společné spravování projektů mládeže společně s volenými zastupiteli a zástupci mládežnických sdružení či pracovníků s mládeží. To vše by se mělo projevit na individuální i společné odpovědnosti za životní hodnoty, za způsob života, za demokratickou stabilitu, lidská práva, sociální soudržnost a bezpečnost občanů, za demokratické hodnoty a kulturní rozmanitost. Rezoluce 2. Evropské vrcholní schůzky (Štrasburk, říjen 1997) participaci pokládá za „určitou filozofii a určitý přístup k práci, učení, bydlení, volnému času, kultuře a společenským vztahům, koncentrovaný kolem hodnot spravedlnosti, svobody, tolerance a solidarity“ (Tamtéž: 13).

Volnočasová kultura současné mládeže je ovlivněna důrazem na individualitu jednotlivce, je ovlivněna masovou spotřebou, informačními technologiemi, masovým sdělovacími prostředky. Volnočasovou kulturu ovlivňuje sféra ekonomická, politická i kulturní a také rozkolísanost jednotlivých oblastí a nejednotnost norem a hodnot společnosti.

1.4 Postoje mladých lidí ke společenské užitečnosti

Utváření politických postojů, hodnot a vzorců participace mládeže je předmětem mnoha různých studií. Přesto stále neexistuje jednotný názor na to, které socializační prostředí více ovlivňuje utváření politických hodnot, názorů a chování mládeže. Většina autorů se ovšem shoduje, že největší význam má v tomto procesu rodina a škola a jejich efekty jsou vzájemně propojeny.

Výzkumy socializace ukazují, že rodinné prostředí má významný vliv na charakter a hodnotovou orientaci, utváření postojů a vzorců chování mládeže. Vliv rodinného prostředí na adolescenta se může odehrávat jak přímo, tak nepřímo, v podobě aktivního vštěpování určitých postojů a hodnot dětem či v podobě pobízení k určitému chování. V druhém případě působí rodiče jako vzor různými podněty. Efekt školního prostředí je spojen se získáváním politických znalostí. Minimální socializační role školy spočívá v tom, že umocňuje základ, který jedinec získal z rodinného prostředí. Další potenciální vliv na utváření hodnot, názorů na politiku, občanství a chování mládeže mají vrstevníci a jejich sociální zkušenosti (srov. KUDRNÁČ 2015: 527-529).

Podobný pohled přináší analýza stability politických postojů a chování během dospívání a v rané dospělosti. Na tu se zaměřili Hooghe a Winkensfeld, kteří zjišťovali a porovnávali údaje v osmi zemích. Výsledky ukazují, že již rané zážitky z rodiny a školy mají vliv na občanské postoje v pozdějším životě. Už mladí lidé ve 14 letech mají začleněné základní postoje spojené s občanstvím navzdory tomu, že osobně zatím neměli mnoho zkušeností s vládními institucemi. Ve 14 letech mají mladí lidé vyvinuté politické postoje, jsou v tomto věku již socializovaní do dominantní politické kultury společnosti. Mladí a dospívající lidé mají již vyvinuty stejné kognitivní a afektivní postoje jako dospělí. Proto i 14-18letí mohou dát společensky žádoucí odpovědi, i když nemají v úmyslu volit. Analýza ukázala, že pozitivní postoj k účasti může být

nezbytným předpokladem pro budoucí skutečnou účast v občanské a politické angažovanosti (srov. HOOGHE, WILKENFELD 2008: 155-167).

Generační výměna je jedním z hlavních hnacích sil pro společenské a politické změny v liberálních demokraciích. Vznik důvěry mladých lidí v politickou a občanskou angažovanost a orientace tímto směrem závisí na souhře mikro a makro úrovně. Mikro-úroveň zastupuje diskuse o občanství a dění ve společnosti s rodiči v primárním prostředí a makro-úroveň by mělo tvořit stabilní demokratické motivující prostředí společnosti. Úpadek účasti a důvěry v angažovanost ve společenském a politickém dění společnosti je mezi mladými lidmi znatelný, proto politické systémy budou muset najít způsob, jak se přiblížit a přizpůsobit kritičtějším a vzdálenějším občanům. Současné postoje mladých lidí vedou ke snížení volební účasti, mladí se projevují cyničtěji a tím i méně angažovaně (srov. HOOGHE 2004: 331-341).

S přihlédnutím k dalším faktorům, které ovlivňují utváření postojů, hodnot v životě mladých lidí, je třeba nahlédnout do jejich charakterů, jejich životních podmínek a způsobu vnímání světa.

V druhé polovině 20. století přiznávala společnost svým členům významná politická, ekonomická, kulturní a sociální práva a spolu s tím byl prostor pro volný čas většinou společensky garantovaný. Měl sloužit k regeneraci a kultivaci osobnosti. Rozpadem bipolárního světa koncem 80. let 20. století a implementací liberalismu se společnost výrazněji příjmově i sociálně diferencuje. Volný čas a aktivity, které ho vyplňují, vnímají jinak jednak lidé zaměstnaní s neohrazenou pracovní dobou, tak i nezaměstnaní, senioři a jinak pracující a studenti, kteří vnímají rozdíl mezi dobou věnovanou plnění povinností a volným časem (srov. MIŠOVIČ 2013: 37).

Lidé často ze slabosti charakteru volí bližší dobro i přesto, že je méně hodnotné. Oddávají se smyslovým požitekům škodícím vlastnímu zdraví, přestože si uvědomují, že zdraví je větší dobro. Je možno říci, že mnozí, kteří začínají s mladistvým nadšením pro vše vznešené, s postupujícím věkem upadají do lhostejnosti a sobectví. Schopnost vznešených citů je velmi křehká rostlina, snadno zranitelná. U většiny mladých lidí rychle zaniká – pokud životní cesta, postavení v životě a společnost, do níž byli vrženi, neposkytuje příznivé podmínky pro uplatňování této vyšší schopnosti (srov. MILL 2011: 49-50).

Mladí lidé své vysoké aspirace ztrácejí, protože nemají podmínky nebo příležitost je realizovat a zaměřují se na nižší potěšení ne proto, že jim dávají záměrně přednost,

nýbrž proto, že jsou to buď jediná potěšení, ke kterým mají přístup nebo jediná potěšení, jimiž jsou schopni se těšit. Co je tedy řídicím pravidlem lidského jednání jako dokonale správného pojetí užitečnosti a štěstí? Je touto normou vlastní štěstí jednajícího, či největší štěstí pro druhé? Mnoho okolností přispívá v životě jedince k principům lidského jednání, pak není nic tak jednoznačné. Je třeba mít na zřeteli, že chování a jednání mládeže ovlivňuje mnoho faktorů (srov. MILL 2011: 51-52).

Pevným východiskem je základ sociálního cítění lidí, jako touha po jednotě s druhými lidmi, která je mocným principem lidské přirozenosti. Mnoho věcí, které lidé původně konali na základě nějakého motivu, konají dále ale jen ze zvyku. Kritériem přijetí správného či nesprávného je užitečnost a štěstí, které je ve všech dobách odvozováno od pojmu spravedlnosti. Pojem spravedlnosti pak předpokládá dvě věci - pravidlo jednání a cit pro spravedlnost. Jeho smyslem pak je, že máme své jednání řídit pravidlem, které by mohlo přispět k užitku kolektivního zájmu (srov. Tamtéž: 111-113).

MILL (Tamtéž: 134) dále praví: „*První věc pravidlo, musí být společné všem lidem a musí být zaměřena k jejich dobru. Druhá věc, cit, je touha, aby všichni, kdo přestupují pravidlo, byli potrestáni.*“

Z výše uvedeného je zřejmá především obecná užitečnost pro všechny členy společnosti, kterou zahrnuje právě také společenská participace. Přivést mladou generaci k odpovědnosti, lásce, dobru a užitečnosti nejen pro sebe, ale i pro druhé, je cílem participace mladých lidí na dění ve společnosti.

1.5 Hodnotová orientace a životní styl mládeže v informační společnosti

Hodnoty zaujímají významné místo v motivační struktuře mladého člověka a v jeho chování. Mezi společnostmi, jejím vývojem a složkami osobnosti člověka existuje dynamický a poměrně složitý vztah. Vzájemný vliv proměn hodnotového systému společnosti na politické změny a vliv politických změn na hodnotový systém společnosti jsou ukázkami různých časových souřadnic. Nositelem těchto procesů jsou různé společenské subjekty, ale jedním z hlavních subjektů změn hodnotového systému společnosti je právě mladá generace. Proto poznání hodnotových orientací mládeže ukazuje, jak se aktuálně utváří hodnotový systém společnosti.

Hodnotový systém současného dospívajícího jedince je ovlivněn složitými podmínkami a mnoha diferenčními signály, které dává společnost jako možnost jednat v rozporu s hodnotovým systémem společnosti. Ten je jakýmsi průsečíkem předchozí a současné společnosti a reflektuje hodnoty spojené s evropskou identitou a globalizací.

Jednotlivé stimuly, kterými společnost působí na jedince, mají různý vliv na hodnotovou orientaci mládeže v závislosti na životní vývojové fázi socializace a sociálního zrání. Mezi hodnotovou orientací a chováním mládeže existuje závislost, na kterou má ovšem vliv strukturovaný systém hodnot, ne pouze jedna konkrétní, i když s danou konkrétní situací je spojena nejsilněji.

Hodnotová orientace mládeže je dále modifikována ostatními složkami osobnosti a společenskými podmínkami, za jejichž působení je hodnota naplňována. K realizaci jednotlivé hodnoty je ovšem potřeba mít určité dovednosti, schopnosti a kompetence.

Jak píše KAPLÁNEK (2012: 147): „*Hodnotu můžeme zjednodušeně vymezit jako něco, co je pro člověka důležité při utváření jeho života jak ve všedním životě, tak mimo něj.*“ Není však empiricky ověřena souvislost mezi hodnotovými prioritami a projevy každodenního chování. Ovšem pomocí analýz a výzkumů volnočasových aktivit je možné identifikovat hodnoty, které život mládeže ovlivňují výrazněji než vědomá hodnotová orientace.

Americký sociolog a politolog R. Inglehart (srov. DUFFKOVÁ, URBAN, DUBSKÝ 2008: 129), formuloval pojem „tichá revoluce“ na základě megavýzkumu World Values Survey a pravidelných šetření Komise Evropského společenství. V tomto výzkumu shrnuje výsledky a analýzy empirického materiálu v průběhu let 1970 - 1993 a vyslovuje dvě stěžejní hypotézy:

- hypotéza „socializace“, základní individuální hodnoty jednotlivce odrážejí podmínky, které převládaly v době jeho dospívání;
- hypotéza „nedostatku“, která je příčinou krátkodobých změn hodnot, období prosperity vede ke zvýšenému postmaterialismu a období nedostatku naopak k materialismu.

Autoři SAK, SAKOVÁ (srov. 2004: 10) prezentují výsledky hodnotového žebříčku mládeže 15-23 let, a to na základě empirických výzkumů tvořících časovou řadu dat z let 1993, 1997, 2000 a 2002 získaných stejnou metodikou. Z výzkumu vychází, že hodnotě „**zdraví**“ je připisována největší a naprosto prvotní hodnota (navzdory tomu

roste u mládeže závislost na drogách, alkoholismus a nikotinismus). Druhé místo u mládeže zaujímá „**láska**“ a ukazuje, že má v české společnosti velký význam. Na třetí místo postavil výzkum hodnotu „**mír, život bez válek**“. Jak uvádějí autoři SAK, SAKOVÁ (srov. 2004: 11) klesal v devadesátých letech význam míru pro mládež. V současné společnosti význam míru stoupl, a to v důsledku ohrožení světové bezpečnosti a také reflexe globální bezpečnostní situace v médiích a v naší společnosti. Na dalším místě výzkumu je hodnota „**partner**“ dále „**rodina, děti**“. Za příznak určitého alarmujícího stavu ve společenské angažovanosti mládeže můžeme považovat výsledek, podle něhož poslední místa v uvedeném výzkumu, zaujímají hodnoty „**veřejně prospěšná činnost**“, „**Bůh**“ a „**politická angažovanost**“.

Sak, Saková (srov. Tamtéž: 14) dále uvádí hodnotovou diferenciaci v závislosti na pohlaví. Muži kladou větší důraz na kategorii „**mít**“ tedy hodnotu „**plat, majetek**“ a „**soukromé podnikání**“. Ženy pak preferují více kategorii „**být**“, kterou prezentují hodnoty „**láska, partner, rodina, děti**“. Společenská emancipace žen a vzestup vzdělanostní úrovně žen ovlivňuje hodnotovou orientaci žen a projevuje se větším důrazem na hodnotu „**vzdělání**“ a „**pravdy a poznání**“, která je vyšší než u mužů.

Z výzkumu (srov. SAK, SAKOVÁ 2004: 17) dále vyplývá, že středoškolští studenti se nejvíce orientují na hodnoty reprodukční. Mládež se také vyhraňuje ve směru liberalismu (ekonomická a politická koncepce a hnutí prosazující svobodu, volnost, nespoutanost), hédonismu (původně filozofické, zejména etické učení, podle něhož kritériem štěstí a podstatou lidského úsilí je dosahování slasti, s tím souvisí i vyhýbání se nepříjemnému), individualismu (postoj v morálním a politickém rozhodování, který dává přednost jednotlivé lidské osobnosti před všemi kolektivy - rodinou, sdružením, občanskou společností nebo státem), egoismu (ego - lat. já, akcent na osobní zážitky, sebeláska, osobní zájem) a materiálních hodnot. V současné společnosti je také u řady hodnot viditelná silná závislost na míře evropeizace (koexistence a fungování národního a evropského systému práva), kdy s nárůstem indexu evropeizace v české společnosti roste preference studentů k postmateriálním hodnotám před materiálními.

Současná společnost ukazuje na další významnou závislost související s hodnotovou orientací mládeže. Tou je utváření informační společnosti, komputelizace, masový nárůst nových informačních a komunikačních technologií ve společnosti.

Příklad vidíme v empirickém výzkumu (srov. SAK, SAKOVÁ 2004: 126), který je tvořen čtyřmi znaky:

- počtem hodin strávených používáním internetu;
- počtem hodin věnovaných počítači;
- vlastnictvím počítače;
- používáním elektronické pošty.

Z výsledku je zřejmé, že skupina s nejvyšším indexem komputerizace preferuje kariéru před mezilidskými vztahy. S růstem indexu komputerizace pak klesá význam hodnoty „**být užitečný druhým lidem**“.

V životě současné mládeže se prolíná virtuální a skutečná realita, od altruistické sociability (nezištné jednání ve prospěch druhých) se přesouvá k individualistické sociabilitě (společenský názor a postoj, který na první místo klade jedince, jeho nezávislost) a ta je spojena s potvrzováním společenské prestiže jedince. Mezilidské vztahy ztrácejí na hodnotě jako zdroj společenské satisfakce a postupně dochází k jejich virtualizaci a digitalizaci. Dnešní společnost ovšem v mnoha oblastech pracuje především v rámci technologií, a proto i adaptace mládeže, studentů na tuto oblast je potřebnou adaptací do současné společnosti. Je však důležité umět oddělit tyto dva póly vnímání reality.

Současná populace se orientuje ve stoupající míře na volný čas. Ten je mladou generací na jedné straně velmi ceněn, na druhé straně není vždy dobře využíván. Hodnotné využití volného času souvisí jak s rozvojem schopností, znalostí a dovedností, tak s možnostmi, které existují mimo jedince. Obojí je potřeba brát v úvahu ve snaze mladým lidem napomoci s hodnotným naplněním a využíváním volného času pro individuální i sociální život s druhými lidmi (srov. SPOUSTA 1996: 13).

Východisko pro práci s mladou generací studentů strategicky vystihuje autor HOFBAUER (srov. 2003: 27), který uvádí princip vzdělávací politiky z **Bílé knihy**, principem demokratické vzdělávací politiky se stává decentralizace řízení vzdělávací soustavy a participace sociálních partnerů na rozhodování (srov. BÍLÁ KNIHA 2001: 18). Participace je pojímána v širším a hlubším konceptu, umožňuje v průběhu činnosti poznávat a osvojovat si demokratické hodnoty. Jako důležitý faktor je zde kladen důraz na přístup každého ke vzdělávání, k aktivitám volného času, uplatnění myšlenek rovnosti a interkultury, využívání informací „**s lidskou tváří**“.

Jmenované možnosti posiluje přístup k elektronickým médiím, který má být umožněn maximálnímu počtu mladých lidí (srov. HOFBAUER 2003: 27).

DUFFKOVÁ, URBAN, DUBSKÝ (srov. 2008: 124-127) uvádějí obdobný názor. Říkají, že hodnoty a hodnotová orientace hrají v životním stylu velmi důležitou až zásadní roli. Ovšem všechny hodnoty nemají pro jedince stejnou váhu (význam, sílu, důležitost), proto je lze řadit do určité hierarchie, označované jako hodnotová orientace (žebříček, systém). Určité uspořádání hodnot vyjadřuje, čemu člověk dává v životě přednost, co považuje za významné, resp. významnější než jiné. Hodnoty ovlivňují zaměřenost subjektu, volbu cílů a prostředků k jejich dosahování a k tomu slouží regulativy činnosti a ty jsou základem pro volbu individuálního životního stylu. Hodnotový žebříček si člověk vytváří dlouhodobě v průběhu socializace, na základě vlastních zkušeností a prožitků, svých vlastností a celého svého „profilu“. To vše je ovšem pod silným vlivem hodnot a hodnotových orientací nejbližšího okolí, dále osob jiných (jeho vzorů, populárních osobností, vliv masmédií) a také hodnot uznávaných a preferovaných v celé společnosti.

Hodnotová orientace a životní styl mladých lidí se odvíjí od odpovědnosti každého jedince, v jaké míře je schopen, místo přijímání nabídky médií, které se zaměřují na profit někoho jiného, orientovat se na činnosti, které navracejí člověku životní energii, podporují skutečný odpočinek a přispívají k rozvoji vlastní osobnosti a rozvoji svého okolí.

1.6 Vývoj volnočasových aktivit mládeže souvisejících s participací

Pohoda a pozitivní emoce jsou základní charakteristikou dobře využitého volného času. Duševní zdraví je úzce propojeno se zdravím tělesným i se zdravými sociálními vztahy. Naučit se vhodně naplnit volný čas, umět dobře hospodařit s časem, pěstovat osobní zájmy, koníčky, zařazovat do režimu svého dne pohybové aktivity, pěstovat dobré vztahy v rodině, mezi spolužáky, kamarády, přáteli, abychom se cítili dobře, uspořádat si prostředí tak, aby odpovídalo zvolenému životnímu stylu a hodnotové orientaci jedince, je v zájmu vychovatelů, pedagogů volného času a dospělých osob, všech kteří pracují s mládeží.

Volný čas a volnočasové aktivity dětí a mládeže jsou témata, o kterých se dnes stále více mluví zejména v souvislosti s pasivitou dětí, nadměrným sledováním televize, časem stráveným u počítače, na internetu a také v souvislosti s nezdravým životním stylem. Volný čas poskytuje nejen odpočinek, zábavu a kompenzaci jednostranných učebních činností, ale také příležitost k poznání různých činností a oblastí života společnosti, k formování vědomostí, dovedností a schopností či zájmů v zájmových činnostech a k vnitřně bohatému životu a rozvoji osobnosti (srov. PÁVKOVÁ 1999: 15-20).

Volnočasové aktivity mají tedy pozitivní vliv na vývoj dětí a dospívajících a také na jejich další život a uplatnění ve společnosti. Dávají možnost a příležitost k zapojení se do aktivit přispívajících k rozvoji mnoha oblastí naší společnosti. Mají v denní aktivitě každého člověka své nezastupitelné místo a navíc mohou působit jako nenásilný výchovně-vzdělávací prostředek.

Volný čas a základní momenty jeho pojetí uvádí autoři (srov. DUFFKOVÁ, URBAN, DUBSKÝ 2008: 149-151) následovně. Chceme-li zkoumat volný čas ze společenskovedního hlediska, musíme uvažovat nad dvěma podstatnými momenty ve volném čase:

- vztah jednotlivce a společnosti (individuálního a společenského) ve volném čase;
- vztah práce a ne-práce.

Základní rozlišení volného času je jev známý už od dob Aristotelových, který zdůrazňuje význam volného času **scholé** pro jedince (činnosti přinášející vnitřní blaho ztotožňované s rozjímáním), zatímco v knize Politika podtrhuje více sociální roli volného času (především jako prostoru pro veřejnou činnost) (srov. Tamtéž: 150).

Jde tedy o dvě varianty charakteru volného času, pojetí rozhodujícího momentu, jak je rozlišují autoři (srov. Tamtéž: 150- 151):

- volný čas vázaný na jednotlivce, vysloveně individuální charakter a
- volný čas vázaný na společnost, resp. komunitu.

Další důležitou rovinou přístupu k volnému času je vztah volného času a práce:

- volný čas vázaný na práci (vzdělávání, regenerace pracovní síly) a

- volný čas vázaný na ne-práci (zábava, rozptýlení).

Současná společnost zaznamenává velkou tendenci růstu objemu a významu volného času a lidé mu přikládají stále větší význam.

DUFFKOVÁ, URBAN, DUBSKÝ (srov. 2008: 157) též uvádí činnosti volného času, tzv. volnočasové aktivity, které představují široké spektrum konkrétních aktivit. Ty můžeme rozdělit do následujících velkých skupin:

- kulturní aktivity;
- sportovní aktivity;
- sociální aktivity;
- vzdělávací aktivity;
- veřejné aktivity;
- rekreační a cestovatelské aktivity a
- hobby a manuální aktivity.

Kulturní aktivity v podrobnějších modelech nebo při výzkumech volného času vydělují další relativně samostatné typy činností:

- sledování televize, digitální technologie, aktivita tzv. masové kultury a
- návštěva divadel, koncertů, galerií, výstav.

Veřejnou aktivitou se rozumí jakýkoliv typ angažování se člověka ve veřejných záležitostech, řešení problémů komunity lokální nebo skupinové, řešení problémů celospolečenských. Ani stále se rozšiřující povědomí o občanské společnosti a principech, na nichž by měla fungovat v zájmu občanů a za jejich přímé účasti, zejména prostřednictvím veřejné aktivity, u nás nepatří k těm frekventovaným, jak uvádí autoři (srov. DUFFKOVÁ, URBAN, DUBSKÝ 2008: 160).

Důležitým ukazatelem zájmu mládeže na veřejné participaci jsou výzkumy volnočasových aktivit a priorit mladých lidí, které mohou ovlivnit faktory ukazující na základě výzkumů hodnotovou orientaci mládeže.

Mladý člověk často projevuje svůj zájem o nějakou problematiku právě výběrem volnočasových aktivit. Oblast volného času je velmi široká a právě pedagogika volného času jako jedna z vědních disciplín se snaží o postřehnutí edukativního výzkumu značného množství volnočasových aktivit (srov. KAPLÁNEK 2012: 147-148).

Volný čas je veličina, atribut, který je chápán jako charakteristický znak svobody jedince. Svou hodnotu však má v poměru k pracovním i mimopracovním činnostem, které jedinec koná buď v rodině, nebo v širším společenském prostředí. Volný čas je hodnotou tehdy, je-li využit ku prospěchu člověka, jeho osobních kvalit. Význam zájmů pro rozvoj schopností jako trvalejších vlastností osobnosti je v současné společnosti uznáván jak školou, tak rodinou. Volný čas nabývá významu u jedince s jeho dospíváním, s vyhraňováním jeho potřeb, tužeb a zájmů. V adolescenci jedinec zpravidla již umí nakládat s volným časem z pohledu svých životních aspirací (srov. SPOUSTA 1996: 12).

Volnočasové aktivity v podobě zájmových činností jsou chápány jako cílevědomé aktivity zaměřené na uspokojování individuálních potřeb, rozvíjení dovedností a schopností. Ty mají silný vliv na rozvoj osobnosti jedince a na jeho správnou společenskou orientaci. Pedagogika volného času se těmito zájmy zabývá z hlediska jejich usměrňování a formování v procesu zrání tak, aby byly aktivity jedince ve volném čase přínosné z hlediska jednotlivce i společnosti. Jednotlivé zájmy můžeme dělit dle (srov. PÁVKOVÁ 1999: 96-97):

- úrovně činnosti;
- časového trvání;
- koncentrace;
- společenské hodnoty;
- a obsahu.

Z hlediska volnočasových aktivit souvisejících s participací mládeže je možné mluvit zejména o zájmové činnosti společenskovední, jejíž činnosti vedou k poznání aktuálního dění ve společnosti, pěstují vztah k vlasti, mateřskému jazyku, k demokratickým a humanistickým tradicím našeho národa. V tomto směru je důležitá primární výchova k vlastenectví, k partnerství a k rodičovství, společenská výchova v rámci rodiny. Na ni navazuje sekundární výchova a zároveň možnost působení na jedince skrze výchovu ve volném čase (srov. PÁVKOVÁ 1999: 98).

Vývojové trendy v oblasti trávení volného času se neustále mění, probíhá řada diferenciačních procesů. Z hlediska participace jedince ve společnosti můžeme mluvit o základním principu moderní společnosti.

Občanskou, společenskou a politickou participaci mládeže ve volném čase zmapovali SAK, SAKOVÁ (srov. 2004: 73), a uvádí podíl aktivních mladých lidí ve věku 15-30 let ve srovnání s populací nad 30 let.

Z výsledků výzkumu vyplývá, že většinu forem participace mládež nevyužívá, není integrální součástí její životního stylu. Výjimkou je podepisování petice, kde je vyšší účast mladých lidí v porovnání s populací nad 30 let. Analýzou byla také zjištěna závislost mezi sociodemografickými znaky a společenskou participací mládeže. Bez dosažení nezbytné úrovně sociální a občanské zralosti osobnosti a vzdělanostní úrovně jedince nelze občanskou společnost budovat. Další podmínkou k růstu participace mládeže je potřeba pochopit specifika současné mládeže, nacházet vhodné formy, blízké současné mentalitě mládeže. Jak vstoupit do dialogu s mladou generací a vtáhnout ji do společenského života? Žijeme v informační společnosti a je zapotřebí vnímat velkou medializaci a digitalizaci životního pole mládeže a tu využít jako možnou formu vstupu k mladé generaci, která je do značné míry individualizovaná. Společenská participace mládeže je nízká v celém spektru forem umožňujících participaci, jak se uvádí na základě výsledků z výzkumů SAK, SAKOVÁ (srov. 2004: 74-79).

Neméně důležitou roli hraje také určitá skepse mladých lidí, kteří mají pocit, že jsou pouze využíváni pro rozhodování věcí nepodstatných, nebo již rozhodnutých a ve věcech podstatných nemají šanci k prosazení svých podnětů. Má-li se mladý člověk stát aktérem, je potřeba, aby byl přesvědčen o důležitosti a správnosti svého počínání (srov. Tamtéž: 73).

Zájmové činnosti pak umožňují nejen rozšiřovat vědomosti a dovednosti daného oboru, ale i poznávat život obyvatel naší i jiné země, navazovat mezinárodní kontakty a spolupráci, tedy vytvářet si v těchto směrech pozitivní postoje. K participaci ve volném čase patří i alternativní životní styly mládeže, mj. skejting, squatting, graffiti a různé hudební a taneční styly, vydávání různých blogů v elektronických médiích, youtubering, komunikace pomocí instagramu a další (srov. HOFBAUER 2003: 31-32).

Nabídka bohatých a různorodých možností využívání volného času je jedním ze způsobů, jak mladé lidi, studenty, získat k aktivnímu a obohacujícímu se zapojení do života společnosti.

Volnočasové aktivity mládeže zaměřené na budování participačních procesů jsou nenahraditelnou zkušeností pro mladé lidi, která jim ukazuje, že věci kolem nich lze měnit k lepšímu a že vědí, jak mohou změně napomoci.

1.7 Životní styl jako zdroj společenské dynamiky

Život člověka je výrazně ovlivňován historickými událostmi a příslušnost k určité historické generaci má pak vliv na vnímání světa, na životní ambice a aspirace, je formován určitou životní cestou malé historie člověka na pozadí velkých historických událostí. Generační příslušnost se projevuje stejnými způsoby jednání a myšlení, jde o typické generační postoje, tedy typický životní styl. Společnost je formována právě těmito generačními vlivy, které tvoří podstatu fungování společnosti, vývoj historických událostí, procesy mezilidských vztahů a dynamiku veškerých politických, kulturních a společenských událostí.

Jedna generace má ve všech teoriích generací výsadní postavení a je to **mladá generace**. Střídání generací je mechanismem vývoje společnosti, každá nová generace sice navazuje na generaci předchozí, zároveň ovšem společnost obohacuje a posunuje. „*Mládí tak plní inovační funkci, neboť nachází nové přístupy k řešení (byť starých) problémů.*“ (KUBÁTOVÁ 2010: 224).

Z typologizace životních stylů, jak uvádí autoři DUFFKOVÁ, URBAN, DUBSKÝ (srov. 2008: 130-134) vyplývá, že při hledání „klíče“ k životnímu stylu, to jest zásad, podle nichž člověk žije, podle čeho se ve svém životě řídí, kromě již jmenovaných životních hodnot a hodnotových orientací je důležité to, jak člověk reálně žije a také to, jak tráví volný čas. Typologie životního stylu se také mění v čase, některé životní styly mohou být v masovějším měřítku pouze dočasné a po určité době je nahradí typ jiný, aktuální. V našich podmínkách například po r. 1989, což je obecně situace velké zásadní společenské změny, kdy probíhalo určité přechodné období doznívání platnosti dřívějších životních stylů a teprve pak přichází formování životních stylů nových.

Volný čas a volnočasové aktivity mládeže mají svá specifika. Během dětství a mládí se utváří hodnotová orientace, jedinec si hledá svou životní cestu, kterou uplatňuje a objektivizuje reálným chováním a činnostmi. Sociální pozice mládeže je charakteristická nízkou zakotveností sociálních rolí, ovšem umožňuje větší sociální flexibilitu a dynamiku. Dynamizaci hodnotového systému a její promítnutí

do sociálního časoprostoru můžeme považovat za jeden ze způsobů utváření životního stylu mládeže. Významnou součástí je trávení volného času a propojení školních (pracovních) a volnočasových aktivit. Sféra volného času mládeže a obsahové naplnění jejich volného času má velký význam pro celoživotní orientaci jedince. Činnosti mládeže ve volném čase jsou řetězcem příčin a důsledků, jsou výrazem jejich potřeb a zájmů. Tyto zájmy a aktivity navazují na hodnotovou orientaci, kulturu a způsob života rodiny jedince. V rodině probíhá sociální zrání, které je důležitým základem volby a cesty životního stylu jedince. Mládež pak navazuje na společnost, v níž probíhá její sociální zrání (srov. SAK, SAKOVÁ 2004: 59).

V posledních 50 letech dochází k diferenciaci kultury mládeže, dá se tedy v rámci jedné společnosti mluvit o mládežnické kultuře. Při pozorování společných rysů mladé generace vidíme spíše tendence či trendy, které se projevují v rámci různých subkultur. Pojem subkultura zde označuje určitý životní styl skupiny mladých lidí, který se v některých rysech odlišuje od většinového životního stylu. Odlišnost je patrná v preferencích hudebního stylu, v preferencích využívání informačních technologií, ve stylu oblékání, dále ve vyjadřování, v názorech či pořadí hodnot. Díky globálním komunikačním prostředkům může být určitá subkultura ovlivněna širokým spektrem událostí a děním celého světa (srov. KAPLÁNEK 2012: 147).

Způsob jak mladý člověk užívá volný čas, je jedním z důležitých ukazatelů jeho životního stylu. Zahrnuje jeho hodnotovou orientaci, projevuje se v chování, ve způsobu využívání a ovlivňování materiálních i sociálních životních podmínek. Aktivity jedince závisí na individuálním systému hodnot, který je utvářen vlivem životních podmínek a jsou dotvářeny úsilím, ochotou a schopností podílet se na splnění svých plánů, tužeb a zároveň dokázat být prospěšný nejen sobě, ale i ostatním (srov. PÁVKOVÁ 1999: 28-29).

1.7.1 Informační styl a mediální aktivity mládeže

Současná mladá generace je silně ovlivněna různými komunikačními médii, internetem, počítačovou technikou a neustálým vývojem a rozvojem informačních technologií. Mediální kulturní nabídka má své přednosti, ale také rizika. Obraz světa podávaný médii je „estetičtější“ než svět sám. Média nabízí umění, hru, zábavu, neustálé informační toky, komunikační zprostředkování a další, na druhou stranu ovšem

emocenskou manipulaci, regresi smyslů, otupení vlastního úsudku i zkreslený obraz světa.

Médium lze chápat ve smyslu zprostředkovatele všeho co člověka spojuje s okolím a zpětně působí na člověka a jeho mysl. Z hlediska užšího komunikačního pojetí se média jeví jako sdělovací systémy či akty, a také prostředky, jimiž se zprávy, informace v oněch systémech kódovaně předávají. Tato média sloužící také k interpersonálnímu styku stále více socializují především mladou generaci. Působení masových médií členy společnosti sice aktivizuje, zároveň je však činí pasivními vůči nabídce informací (srov. SPOUSTA 1996: 17).

Vývojové trendy ve společnosti je možné sledovat na opakovaných výzkumech generace stejné věkové skupiny. Současný civilizační trend ukazuje na přesun člověka z časoprostoru přirozeného světa do kyberprostoru k virtuálním aktivitám. Jedna z možností příčin tohoto jevu je frustrace a deprivace ze života v přirozeném světě. Virtuální realita je soubor fenoménů a entit, které neexistují v přirozeném světě, ale jsou vytvořeny člověkem pomocí softwaru a hardwaru. Digitalizace životního pole je přenos života a životních aktivit člověka do digitalizovaného časoprostoru. Nové technologie neplní pouze pragmatické funkce, ale podílejí se na vytváření nového typu kultury (srov. SAK 2013: 49 50).

Nejvýznamnější je strmý vzestup počítačových aktivit a pokles sledování televize v posledních letech. Z výzkumu vývoje volnočasových aktivit od roku 1992 do roku 2005 se na vrchol volného času mládeže dostal počítač, využívaný mládeží denně (srov. Tamtéž: 50).

Životní styl mládeže je v současné společnosti značně ovlivněn hromadnými sdělovacími prostředky. Využívání masmédií je součástí dnešního člověka v práci, ve škole i ve volném čase. Dnešní mládež tráví volný čas právě s médii, mnoho jejich aktivit je propojeno s mediálními činnostmi. Jaká je současná pozice jednotlivých médií v životě mládeže, jak je to s virtuálním prostorem, do kterého jsou uživatelé vtahováni? Vliv médií je podmíněn určitými společenskými podmínkami a média pak zpětně sociální podmínky mění (srov. SAK, SAKOVÁ 2004: 89). Jak píše Sak, Saková (Tamtéž: 89): „*Poznání mladé generace není možné bez reflexe vlivu médií na utváření mládeže a na její životní styl.*“

Na základě časové řady výzkumů (srov. Tamtéž: 90-91) je možné pozorovat, že sledování televize kulminovalo v roce 1997. Výzkum v letech 2000 a 2002 ukazuje

pokles sledování televize. V době kulminace obliby televize mládež středních a učňovských škol věnovala sledování televize průměrně 16 hodin týdně. Diference byly způsobeny spíše typem rodiny a sociokulturní úrovní rodičů a životním stylem rodiny.

Dalším médiem je radiopřijímač. Výzkum na základě sebereflexe jedinců ve věku 15-30 let ukazuje, že mládež bez maturity věnuje poslechu nejvíce času, asi 17 hodin týdně, o něco méně skupina mládeže s maturitou. K výraznému poklesu došlo ve volném čase v četbě beletrie, novin a odborné literatury, čas věnovaný této aktivitě je v rozmezí 3-4 hodiny týdně (srov. SAK, SAKOVÁ 2004: 92).

K radikálnímu nárůstu, zhruba asi pětinasobnému, došlo dle výzkumu v r. 2002 u času stráveného s internetem. Diference oproti r. 1997 je dána fází osvojování si internetu společností. V současné době je již přístup k internetu a jeho využívání běžnou a neodmyslitelnou součástí života. Dnešní technologie jsou tak dokonalé, že téměř každý mladý člověk je schopen za pomoci určitého média, nejčastěji mobilního telefonu, se k internetu připojit. Objem času věnovaného týdně internetu už v r. 2000 byl u mládeže 15-18 let patnáct hodin, u věkové skupiny 19-23 let až třicet hodin (srov. Tamtéž: 140).

Celý svět se nachází v neustálé elektronické komunikaci, která ovlivňuje každodenní způsob života každého člověka (srov. KUBÁTOVÁ 2010: 255).

Pro současnou mládež je jedním z nejpodstatnějších atributů, ve srovnání s dřívějšími generacemi, její spojení s novými informačními a komunikačními technologiemi. Je zde určitá demokratičnost ve smyslu, že většina jedinců má možnost získávat a předávat informace velmi rychle a šíření informací je pak masovou záležitostí. Omezením je disponibilita technologií a kompetentnost k jejímu využívání. Nové technologie vytvářejí novou kvalitu sociability – digitální sociabilitu (srov. SAK, SAKOVÁ 2004: 124).

Je proto vhodné brát velký zřetel na masmédiá v oblasti informovanosti a motivace mládeže, působící na společenskou participaci mládeže ve volném čase. V životním stylu mladých lidí se projevují možnosti, výhody, ale i nevýhody nových digitálních technologií, bez kterých si dnešní mládež už jen stěží dokáže svůj život představit.

2 Vliv pedagogiky volného času na výchovu ke společenské participaci

Výchova ukazuje cestu, dává příležitost k intuitivnímu nazření. Už ve starém Řecku byla výchova chápána jako významný společenský proces, podobně se na výchovu díval i Platón, Aristoteles či později J. A. Komenský. Výchova je důležitým nositelem rozvoje a kvality společenského života. Talentovaní, pracovití a společensky angažovaní lidé jsou největším bohatstvím státu.

Pedagogika volného času je významným prostředníkem k utváření postojů, schopností a dovedností, které vedou k zapojení se jedince do vlastního formování života, ale také k zapojení se do participačních procesů, formování a fungování celé společnosti. Participace představuje nedílnou součást vztahu dospělých a dětí. Tento princip pak ovlivňuje fungování škol, organizací, různých zařízení, obcí, měst i státu. Způsob uvažování založený na spolupráci, spolupodílu a otevřené komunikaci má dopad na rozhodování a fungování celé naší společnosti.

Základním účelem vzdělávání a výchovy je rozvinout schopnosti, dovednosti a postoje vychovávaných, rozvinout pozitivní hodnotovou orientaci, vybavit jedince znalostmi a dovednostmi, které jim otevrou cestu k pozitivnímu naplnění a uspokojení v životě, dají jim pocit životní jistoty.

Autorka PÁVKOVÁ (srov. 1999: 33) uvádí, že volnočasová výchova je celoživotním procesem a má významné místo pro výchovu jedince jako plnoprávního člena společnosti a je prostředkem k dosažení vyšší kvality života. Na rozvoj a trávení volného času mají vliv vlády, nevládní a dobrovolné organizace, komerční sféry, vzdělávací zařízení a masová a komunikační media. Volnočasová výchova má velký vliv na způsob trávení volného času, na zajištění přístupu a realizaci možnosti jedince prožívat volný čas plně.

Záměrná výchova k participaci je nadějí, že se příští generaci snad podaří, aby občané nejen pasivně sledovali situaci ve společnosti, ale snažili se situaci ve společnosti podle vlastních možností a spojenými silami zlepšit (srov. KAPLÁNEK, KOČEROVÁ 2011: 35).

Rada Evropy vytvořila pro řešení otázek mládeže Ředitelství mládeže a sportu. Součástí jsou dvě Evropská centra mládeže (European Youth Centres-EYCs, ve Štrasburku od r. 1972, v Budapešti od r. 1995) a jejich posláním je připravovat mladé

vedoucí, organizátory a další pracovníky z evropských států pro činnost a práci mezi mládeží a podporovat v tomto směru různé kampaně. Hlavními cíli pak jsou: výchova k demokratickému občanství, vytváření atmosféry míru, sociální spravedlnosti, solidarity a rovnosti pohlaví, interkulturní spolupráce, podíl na sociální a kulturní soudržnosti, specifické otázky života a výchovy mládeže a další. Centra tím napomáhají k přípravě na aktivní účast v životě a na vytváření občanské společnosti (srov. HOFBAUER 2003: 17).

Děti a mladí lidé dostávají participací možnost vyjádřit svůj názor a přispět k tomu, aby přijatá opatření, rozhodnutí, řešení a společenské procesy lépe odpovídaly i jejich pohledu a sloužily k účelům rozvoje vlastní komunity i celé společnosti.

2.1 Volný čas a sociokulturní potenciál

Volný čas lze chápat, využít a podporovat jako revitalizační stimulant sociokulturního potenciálu, který je významným prvkem rozvoje lokální společnosti a její kultury, či opačně, volný čas se může stát prostorem pasivity a bariérou vývoje tohoto potenciálu. V tomto smyslu je volný čas prostorem k budování vztahu k sociálním a kulturním hodnotám společnosti, prostorem k výchově a vzdělávání vedoucí k participaci na sociokulturním rozvoji společnosti.

Autor MATĚJŮ (srov. 2013: 22) uvádí, že volnému času je přičítána z hlediska revitalizace kultur, kulturního života a proměn sociokulturního potenciálu obvykle jednak pozitivní role spočívající v jeho dostupnosti, omezení společenských tlaků a podpoře schopnosti individuálního rozvoje spočívajícího především v celoživotním osvojování a participaci na kultuře a tvořivosti. Tento efekt volného času je v současné době pokládán za velmi důležitý sociokulturní prvek ve sjednocující se Evropě. Existuje ovšem druhá, víceméně negativní, sociální role volného času, spočívající v intenzivní kompenzaci školního či pracovního vytížení v sociologicky limitní jednostranné sociální integraci a realizované fyzické a psychické relaxaci, v utlumení kreativních aktivit a převládnutí životního stylu pasivního trávení volného času bez aktivit vedoucích k možnosti zachování a rozvoje sociokulturního potenciálu.

Konkrétní využívání volného času a aktivity s ním související jsou podmíněné okolnostmi socializace jedince, výchovným prostředím a možnostmi, které utváří jeho skutečné využití a trávení.

Po roce 1990 nastupuje do české společnosti liberalizace, pluralita, emancipace a seberealizace, tedy souhrnně jev označovaný jako individualizace. Sebeutváření a sebevyjádření prostřednictvím životního stylu představují hodnoty soudobé kultury individualismu. ŠAFR (2013: 96) popisuje: „*Nikdy nebyla česká společnost tak zjevně a sebevědomě různorodá, nikdy v ní nežilo vedle sebe tolik skupin různých životních stylů a nikdy nenabízela takový individualizovaný výběr životního způsobu.*“ Typickým znakem této doby je mnohost kulturních forem živená intenzivním rozvojem volného času, což souvisí s rozvojem mnoha oblastí podnikání, které se využíváním volného času zabývají (např. cestovní kanceláře, sportovní areály, zábavní průmysl).

Na základě analýzy trendů životního stylu se zaměřením na sféru kulturně náročného způsobu využití volného času v posledních třech desetiletích (1984-2011) Šafra (srov. ŠAFR 2013: 110) konstatuje, že kulturních aktivit (divadla, koncerty, výstavy atd.) se ve svém volném čase účastní jen menší část české společnosti. Nižší úroveň kulturní participace dokumentuje i naše pozice v mezinárodním srovnání (v Evropě zaujímáme dvaadvacáté místo z 28 zemí) (srov. Tamtéž: 110). Podmíněnost kulturní participace na základě sociodemografických charakteristik se pomalu snižuje, narůstá ale vliv individuálních rozdílů, které nejsou spjaty s postavením ve společenské struktuře.

Společenská a kulturní participace je cesta k rozvoji a uplatnění příslušníka mladé generace a uskutečňuje se setkáváním a střetáváním mnoha souladných i protikladných vlivů, jimž je mladý člověk vystaven.

Společenskou participací se Rada Evropy zabývá dlouhodobě a její činnosti směrem k dětem a mládeži se hodně rozšířily. Její mnohotvárná činnost dnes zahrnuje několik hlavních oblastí (srov. HOFBAUER 2003: 19):

- působit na mladou generaci, na každého jejího příslušníka (výchovné a zájmové aktivity samosprávně nebo veřejně prospěšné, příprava instruktorů a mladých pomocníků dospělých vedoucích, spolupráce mezi státním sektorem a občanskou společností, podněty k odstraňování neznalosti a nezájmu, ke koordinaci spolupráce);
- obsáhnout všechna prostředí a oblasti činnosti mladého člověka (rodinu, školu, obec, region, země, kontinent, jejichž významnou součástí jsou aktivity volnočasové – zájmové, sdružovací a veřejně prospěšné);

- respektovat aktuální situaci mezi mladými lidmi (nárůst nezaměstnanosti, malá účast ve volbách, malý podíl na činnosti institucí a obcí, negativní jevy, výchovné problémy – snažit se rozvíjet pozitivní stránky života mladé generace).

Participace je trvalým, globálním požadavkem a úkolem, který překračuje hranice současnosti a mladé generaci ukazuje cestu, jak se účastnit a postupně přebírat spoluzodpovědnost za stav společnosti i světa.

2.2 Role pedagoga volného času při formování společenské participace mládeže

Vést mladou generaci k participaci není možné jinak než zaměřením výchovy na podporu aktivní účasti mladých lidí na demokratickém životě a zaváděním a podporou akcí, které povzbuzují občanské postoje. Dále zaměřením výchovy na rozvoj a podporu přístupu mladých lidí k informacím se záměrem podpořit jejich účast na životě společnosti.

Výchova mladé generace a výchovné zhodnocování volného času má své základní cíle a jedním z nich je „*výchova k demokratickému občanství, která vyžaduje a motivuje úsilí o spoluúčast dětí a mládeže na životě společnosti od místního až po mezinárodní prostředí.*“ (HÁJEK, HOFBAUER, PÁVKOVÁ 2011: 9).

Prvořadým úkolem pedagoga volného času je úsilí vést mladou generaci k humanitě a demokracii, zušlechťovat jedince v bytosti autentické, opravdové, chápající v sobě i mimo sebe řád přírody, civilizace a kultury. „*Takové tvory, kteří překračují skutečnost, vnitřně nezávislé a odpovědné, uvědomující si čistotu záměrů, věrnost ideálům, ale vnímající i potřebu odvahy a angažovanosti v zápase o hodnoty, v zájmu úcty ke kulturnímu odkazu, lidskému životu a budoucnosti.*“ (VÁŽANSKÝ 2001: 116).

Autorka PÁVKOVÁ (srov. 1999: 44) uvádí, že výchova a vzdělávání je nikdy nekončící a trvalý celoživotní proces. Výchovné cíle pedagoga volného času jsou spojeny s kulturou společnosti, s jejími obecnými hodnotami a postoji. Ty vyjadřují představu o nejlepším uspořádání společnosti a o nejlepším občanovi (pracovníkovi, žákovi, partnerovi atd.). Ve výchově jde vždy o to poskytnout mladému člověku

bezpečné místo a pomoci mu při budování své identity i začleňování do různých sociálních rolí, ve smyslu zapojit se do společnosti.

Podobně uvažuje autor SPOUSTA (srov. 1996: 13), který píše, že pedagogické umění zahrnuje schopnost umět napomoci mladým lidem k osvojování si aktivit vedoucích k hodnotnému využití volného času, související s rozvojem schopností a dovedností, které by činily náš život hodnotnější a zajímavější. Na vývoj, postupné vyzrání organismu i psychické kvality jedince působí kvalita prostředí i kvalita výchovy rodinné, školní, mimoškolní i nejširší societa-společnost.

Povzbudit a podpořit mladé lidi k aktivnímu zapojení do společnosti je základním a trvalým cílem pedagogů volného času. Pokud chtějí pedagogové volného času napomoci k rozvoji participačních aktivit mládeže, musí rozvíjet zvědavost a nadšení pro věc, společně pracovat, učit mládež demokraticky jednat a rozhodovat a osvojovat si zásady aktivního občanství, rozšiřovat u mládeže osobní, sociální a profesní kompetence, učit angažovanosti a solidaritě, motivaci i iniciativnosti, toleranci, kritickým postojům a intelektuální nezávislosti, sebedůvěře a dalším žádoucím rysům osobnosti (srov. HOFBAUER 2004: 20).

2.3 Volnočasové aktivity a jejich vliv na mladou generaci a společnost

Volnočasové aktivity mají v současné společnosti rostoucí význam, a to také v souvislosti s rozšiřováním znalostí a sociálního horizontu člověka, pomáhají s dalšími kulturními aktivitami získat bližší kontakty, umožňují vstupovat do širokého spektra participačních aktivit, díky nimž se mladý člověk bude stávat aktivním občanem, angažovaným účastníkem života a rozvoje společnosti (srov. HOFBAUER 2003: 28).

Volný čas je šancí mladých lidí na jejich rozvoj a seberealizaci. Výchova k volnému času umožňuje, aby každý jednotlivec mladé generace poznával, jak ke svému času přistupovat smysluplně dnes i v dospělosti. Mladí lidé ovšem k volnočasovým aktivitám a jejich možnostem zaujímají rozdílné postoje (srov. HÁJEK, HOFBAUER, PÁVKOVÁ 2011: 8):

- na zhodnocování svého volného času jsou plně zainteresováni, využívají podněty k uspokojování svých zájmů od sebe sama i z různých prostředí;
- do podnětných vztahů s volnočasovými aktivitami a institucemi vstupují příležitostně, vstupují ale také do menších i zásadnějších konfliktů, které aktivity oslabují či vylučují;
- pozitivní volnočasové aktivity je vůbec neoslovují a nemotivují, takže je vůbec neuskutečňují a ke své škodě se s nimi míjejí.

„Uskutečňováním svých volnočasových přání, zájmů a ambicí i hodnocením jejich výsledků si účastníci volnočasových aktivit ověřují vlastní síly. Získávají tím novou, postupně se rozšiřující možnost učinit z nich trvalou a významnou součástí života a utváření své osobnosti.“ (HÁJEK, HOFBAUER, PÁVKOVÁ 2011: 8).

Volnočasové aktivity a jejich instituce mají dnes k dispozici různé způsoby a nástroje jejich realizace, které poskytují účastníkům širokou škálu možností. Zájmové aktivity školy, zařízení volného času nebo sdružení dětí a mládeže, které probíhají ve vymezeném čase, avšak podle vlastní volby účastníků a pod vedením odborně zdatného dospělého, zahrnují volitelný soubor obsahových a metodických námětů, programů či projektů. Uskutečňují se na základě otevřené nabídky, která umožňuje individuálně i společensky motivovanou hodnotnou činnost. Dnes do reálných aktivit různého obsahu vstupují i virtuální aktivity podmíněné rozmachem moderních komunikačních prostředků. Dobrovolnost na účasti a osobní zainteresovanost usnadňuje účastníkovi vstup do četných přírodních i společenských prostředí, rozvoj různých stránek jeho osobnosti. Volnočasovými aktivitami účastník uspokojuje své zájmy a rozvíjí nové, přebírá spoluzodpovědnost za sebe, ale i za druhé. Tím uskutečňuje významnou cestu, která vede od pouhého pozorovatele a diváka k probuzení zájmu a aktivní účasti na poznávání a proměně skutečnosti i sebe samého. Komplexní přístup k těmto otázkám uplatňuje také Evropské fórum mládeže (YFJ), které bere v úvahu názory mladých lidí na významné aspekty politiky i možnosti institucí. Práci s mládeží prezentuje požadavkem pokračovat v **rozvoji občanské společnosti** a v členství v Evropském fóru mládeže. Uvádí nutnost, aby nevládní organizace mládeže více než dosud vyjadřovaly potřeby mladých lidí a dostávaly pro svůj rozvoj také více prostředků. Zlepšit regionální a globální koordinaci struktur, iniciativ a partnerského působení jako základ pro spolupráci a rozvoj mládeže, jejich přípravu a spoluúčast pro aktivní občanství (srov. HÁJEK, HOFBAUER, PÁVKOVÁ 2011: 61-62).

Volnočasové aktivity mohou mít různou podobu činností a aktivit, kterými se uskutečňují.

Mezi základní lidské činnosti patří hra, učení a práce. Všechny tyto činnosti pak mohou tvořit součást volného času a při vhodném výchovném využití mohou být zároveň výchovnými prostředky. Hra již svým charakterem souvisí s volným časem, ale i učení a práce při zájmových činnostech mohou mít charakter volnočasových aktivit (srov. PÁVKOVÁ 2014: 98). Zájmové činnosti lze chápat jako cílevědomé rozvíjení a uspokojování zájmů a zároveň i schopností. Zájem patří k významným motivům lidského jednání a zároveň aktivizuje osobnost jedince. V průběhu zájmových činností lze objevovat schopnosti jedince a dále je rozvíjet (srov. Tamtéž: 66).

Konkrétní využívání volného času a všechny aktivity s ním související jsou ovšem podmíněny různými okolnostmi, které jeho skutečné trávení dotvářejí. Možnosti a podmínky využití volného času pak souvisí s nakládáním s ním a bezprostředně se týkající jeho využití. Nejčastěji provozovanou aktivitou ve volném čase v letech 2005 a 2009 (reprezentativní soubor 15+) je sledování televize. Tuto činnost provozuje více než 40% dotázaných. Čtení a aktivnímu sportování se věnuje necelá třetina dotázaných, setkávání s přáteli a členy rodiny preferuje asi čtvrtina. Využívání počítače, procházkám, relaxaci či spánku dává přednost každý šestý až devátý respondent (srov. MIŠOVIČ 2013: 26). Zahraniční odborníci při sledování aktivit mládeže zjišťují, že jako součást trávení volného času se vyskytuje problematika nudy. Společenské jevy jako konzumní zábava, drogy, hazardní hry a média jsou v tomto směru spojeny nejen se získáváním informací či zábavou, ale zaháněním nudy (srov. Tamtéž: 35-36).

Obdobně nahlíží na fenomén nudy autor KAPLÁNEK (srov. 2012: 55) který uvádí, že pro konkrétní skupiny dospívajících může být nelehkým úkolem poradit si s volným časem, trávit volný čas smysluplně, rozvíjecím způsobem, což může vést k nudě, která může být příznakem rizikového trávení volného času. Jedinci, kteří nenacházejí motivaci pro smysluplné aktivity a činnosti a vlastní osobnostní rozvoj, trpí nudou. Pak jejich trávení volného času nabývá charakteru rizikovosti a mnohdy konfliktnosti ve vztahu k normám společnosti.

Volnočasové aktivity mají přispívat k účasti mladých občanů na sociálním životě a současně jim mají poskytovat dostatek možností k zajímavému prožívání a tvůrčímu vyjádření osobnosti. Ne vždy jsou však volnočasové aktivity mladými lidmi dostatečně

využívány. Mladí lidé nemají dostatek motivace, vlastní iniciativy, podnětů či ochoty své zájmy a svou osobnost rozvíjet.

3 Základní charakteristiky a cíle výchovy domova mládeže

Domovy mládeže jako školská výchovná a ubytovací zařízení zajišťují studentům vzdělávání, sportovní, kulturní a další zájmové činnosti v době mimo vyučování, celodenní výchovu, stravování a ubytování.

Domovy mládeže mohou být určeny pro jednu střední školu, učiliště nebo jsou samostatné a slouží studentům více škol. Oblast výchovy ve volném čase, v době mimo vyučování má své specifické cíle, podmínky, pedagogické prostředky i své specifické funkce. V současné době se považuje za prioritní funkce **výchovně-vzdělávací**, dále pak **zdravotní**, **sociální** a **preventivní**. Domovy mládeže plní tyto funkce podle legislativně vymezeného poslání a specifických možností. Úkolem vychovatelů je kultivovat potřeby studentů, uspokojovat, usměrňovat, rozšiřovat a prohlubovat jejich zájmy, objevovat a rozvíjet specifické schopnosti vychovávaných jedinců. Prostřednictvím zajímavých a pestrých činností lze mládež motivovat k osobnostně i společensky žádoucímu využívání volného času, k uvědomění si významu celoživotního vzdělávání. Výchova ve volném čase má své obecné i dílčí výchovné cíle. Obecným cílem je naučit jedince hospodařit s volným časem, rozumně ho využívat a reálně ho oceňovat jako významnou hodnotu (srov. HÁJEK, HOFBAUER, PÁVKOVÁ 2011: 70-73).

Jedním z dílčích cílů výchovy v domovech mládeže, je podporovat a vést mládež k účasti na rozvoji a realizaci zájmových činností, ke spolupráci na kultuře a chodu domova mládeže, ke spolupráci a vytváření pozitivní atmosféry mezi vychovateli a ubytovanými studenty, vést mládež k účasti na veřejném životě.

BÍLÁ KNIHA (srov. 2001: 30-31) pojala participaci mládeže jako průřezové téma, vychází z rozboru současného postavení a předpokládaných perspektiv mladé generace v Evropě. Bílá kniha **klade na první místo participaci** v základní orientaci své politiky vůči mládeži. Jako „**privilegovaný prostor**“ vidí školu a ukazuje na potřebu spoluúčasti na základě „**otevřené metody koordinace**“ jak mladých členů, tak mládeže neorganizované (srov. HOFBAUER 2003: 26).

Poslání domova mládeže ve vzdělávání a výchově je zejména v oblasti **výchovy osobnosti a socializace žáka a výchovy v době mimo vyučování**. „*Prioritní cíle a úkoly spočívají v neformálním vzdělávání, v přípravě na vyučování a sebevzdělávání a v pedagogickém ovlivňování volného času žáků, tzn. v citlivém pedagogickém vedení*

žáků k účelnému využívání volného času, k výchově k volnému času. K tomu DM volí specifické prostředky, formy a metody.“ (ASOCIACE DOMOVŮ MLÁDEŽE A INTERNÁTŮ ČR 2014: 1-2).

Domovy ve svých školních vzdělávacích programech formulují své cíle a klíčové kompetence, které navazují na školní vzdělávací program středních škol:

- kompetence k učení a sebevzdělávání;
- kompetence sociální, personální a k řešení problémů;
- kompetence komunikativní;
- kompetence k volnému času;
- kompetence občanské.

Dle zaměření školního vzdělávání ubytovaných žáků rozvíjejí také kompetence pracovní, k environmentálnímu chápání světa aj. (srov. Tamtéž: 1-2).

Z poslání, cílů i vzdělávací praxe je patrné, že domovy mládeže mají předpoklady významně se podílet na realizaci Koncepce podpory mládeže na období 2014 – 2020, (dále jen Koncepce 2020), která určuje strategické cíle státní politiky ve vztahu k mládeži. Opatření k zabezpečení podílu domova mládež na realizaci strategických cílů Koncepce 2020 jsou (srov. Tamtéž: 5-6):

- uplatňovat rovný přístup žáků k právům;
- umožňovat rovný přístup mládeže k informacím;
- realizovat v činnosti DM zájmové a neformální vzdělávání;
- rozšiřovat a zatraktivnit nabídku činností ve volném čase a motivovat žáky k jejímu aktivnímu využití;
- podporovat zvyšování přeshraniční mobility mládeže;
- podílet se na zlepšování podmínek pro zaměstnanost a zaměstnatelnost mládeže;
- rozvíjet všestranný a harmonický rozvoj žáků s důrazem na jejich fyzické a duševní zdraví a morální odpovědnost;
- vytvářet podmínky pro aktivní zapojení žáků do rozhodovacích procesů a do ovlivňování společenského a demokratického života;
- vytvářet příznivé podmínky pro dobrovolnictví mládeže;
- usnadňovat začlenění mládeže s omezenými příležitostmi;

- motivovat mládež k životu s principy udržitelného rozvoje a rozvíjet jejich environmentální gramotnost;
- prohlubovat kompetence žáků pro bezpečné a tvořivé užívání médií;
- nabízet žákům rozmanité cesty ke kultuře, umění a tradicím.

Z předchozích charakteristik je zřejmé poslání a hlavní cíl domova mládeže, vést mladé studenty k rozvoji osobnosti, ke klíčovým kompetencím a zejména k smysluplnému využívání volného času, a to podporou a motivací vychovatelů.

3.1 Výchovně vzdělávací činnost domova mládeže

Domov mládeže je školské zařízení (příspěvková organizace), které poskytuje studentům ubytování, výchovně vzdělávací činnost navazující na výchovně vzdělávací činnost středních škol a zajišťuje studentům školní stravování. Vytváří studentům podmínky pro seberealizaci v oblastech volnočasových aktivit a zájmů, podporuje osobnostní rozvoj studentů, rozvoj jejich učení a poznávání. Vytváří projekty a volnočasové aktivity především formou otevřených akcí pro všechny ubytované studenty, které směřují k účelnému využívání volného času. Pedagogické působení a výchovně vzdělávací činnost v domově mládeže má za cíl osvojování základních hodnot, na nichž je založena naše společnost, získávání osobní samostatnosti a schopnosti projevat se jako osobnost působící na své okolí. Vede studenty k vhodnému využívání volného času, k rozvoji verbální i neverbální komunikace a ke schopnosti týmové spolupráce. Projekty studentského managementu vytváří preventivní program pro studenty a podporují studenty s organizačními a vůdčími schopnostmi.

Ve své činnosti se řídí zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v souladu s vyhláškou č. 74/2005 Sb., zájmovém vzdělávání a zákonem č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

Autorka PÁVKOVÁ (srov. 1999: 136-137) uvádí, že domov mládeže je školské zařízení, které poskytuje studentům středních škol kvalifikované výchovné působení, ubytování a stravování. Obsah výchovné činnosti navazuje na obsah vzdělávání střední školy. Náplň práce vychovatele vyžaduje zajištění výchovné práce s přidělenou skupinou studentů, přípravu nabídky zájmových činností, odbornou pomoc studentům

při přípravě na vyučování podle své specializace, navození a motivování volnočasové aktivity spontánního charakteru. Rozvoj zájmových činností, přátelská atmosféra, odbornost vychovatelů, vzájemné respektování a důvěra pomáhá naplňovat výchovné poslání domova mládeže.

3.2 Osobnost vychovatele

Poslání pedagoga vychovatele je určitou společenskou rolí. Na počátku výchovně vzdělávacího procesu je kontakt, setkání vychovatele s mladým člověkem. Dalším krokem je vytvoření příjemné, tvořivé a motivační atmosféry a budování vzájemného pozitivního vztahu.

Už Sokratés si kladl otázku, jak je možné učit vychovávat, když to co je jsoucí, nelze nevědomému ani ukázat, ani dokázat. Nic takového jako předávání vědomostí: Sokratés zná pouze společné hledání, svatý Augustin mluví přímo o „vnitřním učiteli“. *„A přece je výchova a výuka možná. Nikoli však jako předávání, nýbrž jako vedení: ne nadarmo je označována slovem educatio.“* (NEUBAUER 2001: 163-164).

PÁVKOVÁ (srov. 1999: 54-55) vidí výchovu z pohledu vztahů a říká, že dokáže-li vychovatel dítě nebo mladého člověka zaujmout, vzniká vztah. Výchovné působení tohoto vztahu se pak postupně projevuje tím, že vychovatel přivádí mladého člověka k poznání a přijetí určitých hodnot, o které ve výchově usilujeme. Tyto hodnoty jedinec lépe integruje, když o nich vychovatel nejen mluví, ale začleňuje je do své praxe a vychovávaný je vidí, cítí jejich přítomnost, zažívá je. Ve vztahové dimenzi stojí zvědavost mladého člověka, touha poznávat, ke které má vychovatel vytvářet ideální podmínky, aby na konci stál výsledek v podobě závazku žít podle určitého hodnotového systému. *„V ideálním případě výchovný cyklus vrcholí tím, že mladý člověk si osvojuje i manažerské a vůdcovské dovednosti, je schopen se sám podílet na organizování a řízení programu a začít aktivně působit na další mladé lidi a podílet se na jejich výchově a vzdělávání.“* (Tamtéž: 54).

Osobností vychovatele se zabývá také kolektiv autorů HÁJEK, HOFBAUER, PÁVKOVÁ (srov. 2011: 133-134), kteří popisují následující rysy osobnosti vychovatele, které tvoří podmínku úspěšného vykonávání pedagogického povolání. Dobrý pedagog by měl být rád mezi dětmi, mladými lidmi, měl by umět mluvit i naslouchat, vcitřovat se, radovat se ze života, mít rád lidi, ale také zvládat nároky,

které život přináší a dokázat řídit a vést. Vlastnosti, jež jsou pro vychovatele zvláště žádoucí a činí vychovatele dobrým pedagogem volného času představují tvořivost, nápaditost, přizpůsobivost, hravost, zdatnost, vtip, dostatek pozitivní energie i schopnost prosazovat své názory a požadavky, zároveň citlivost a nenásilné výchovné ovlivňování. Účinný způsob jednání vychovatele bere v úvahu názory dětí a mladých lidí, hovoří s nimi a poskytuje prostor pro jejich nápady a přání. Tento styl výchovy předpokládá za všech okolností slušné jednání, ale umožňuje vyslovování vlastních názorů, podporuje vlastní aktivní zapojení dětí a mladých lidí a zakládá se na vzájemném respektu.

Vychovatel by se měl zabývat rozvojem své osobnosti, komplexně a rovnoměrně rozvíjet dílčí složky osobnosti, aby se stával harmoničtější, celistvější a spokojenější, což pozitivně ovlivňuje mezilidské vztahy. Vychovatel díky tomu může přirozeněji pozitivně působit na své svěřence, což vede k postupnému vývoji celé společnosti.

3.3 Výchova k občanství

Občanství je relativně trvalý vztah, právní status fyzické osoby a daného státu. Státní občanství je jedním z hlavních znaků moderního státu. Kořeny občanství spočívají v myšlence aktivní účasti v místní komunitě. Mnohé občanské dovednosti jsou zaměřeny nebo se týkají udržitelné budoucnosti a zahrnují aktivní podíl při řešení a zkoumání problémů lokálních, školních i v širší komunitě. Výchova k občanství je nedílnou součástí práce pedagoga vychovatele, integrace občanských kompetencí je i základním prvkem při přípravě výchovně vzdělávacích cílů domova mládeže.

KUBÁT (srov. 2006) uvádí, že současné pojmání občanské společnosti je linií mezi občanskou společností a státem. Občanská společnost je v našich podmínkách chápána jako sféra dobrovolné aktivity společnosti, která je oddělena od státu a trhu, není však protikladem, ale spíše doplňkem. Ve smyslu svobody slova a sdružování se plní účel realizace skupinových cílů, sociální základ je založen na rozmanitosti zájmů, přesvědčení a očekávání. Základem občanské společnosti je již uvedená dobrovolnost účasti jednotlivců v jejích strukturách.

HABERMAS (srov. 2000: 231) říká, že společnost je forma soužití, kde závislost člověka na druhých získává veřejný význam kvůli samotnému životu. Žijeme v industriálně vyspělé občanské společnosti, jejímž základem je sociální stát.

Jako protějšek neosobní státní moci se vytváří občanská společnost, jde o prostor mezi veřejným vedením a dohledem a na druhé straně za hranicemi vlastní domácnosti, jsou to záležitosti obecného zájmu a prospěchu. „*Tuto soukromou sféru společnosti, která získala veřejnou závažnost, má na mysli Hannah Arendtová, když, na rozdíl od antiky, charakterizuje novodobý vztah veřejnosti k soukromé sféře vznikem „sociálního“.* (HABERMAS 2000: 77-78). „*Občanská společnost se rozvíjí v poli napětí mezi státem a společností, ale tak, že sama zůstává součástí oblasti soukromé.*“ (Tamtéž: 231).

Dalším možným pohledem na občanství je přístup NOVOTNÉHO (srov. 2016: 119-120), který vnáší tematiku evropské integrace. Ta, zejména od 90. let minulého století, vstupuje výrazně silněji do každodenního života občanů, vedou se debaty o „evropském občanství“, kdy se zavádí jednotný vnitřní trh. To má vliv nejen na státoprávní uspořádání státu a jeho suverenitu, ale také na vnímání občanů jednotlivých členských zemí. Aspekty integračního procesu „evropanství“ silněji začleňují a formulují společnosti členských zemí ve svých politikách s cílem reprezentace a prosazování zájmů občanů a unijních institucí.

Výchova k občanství je pro pedagoga volného času, vychovatele, trvalým a základním úkolem při práci s mládeží, a to jak z pohledu místní i širší komunity, celé společnosti, ale také z pohledu evropské integrace.

3.4 Zájmové činnosti v rámci domova mládeže

V domově mládeže probíhají v průběhu školního roku nejrozmanitější akce určené k vyplnění volného času studentů. Zájmová činnost domova mládeže je tvořivá součást výchovného procesu. Cílem těchto činností je zaujmout různými aktivitami co nejvíce ubytovaných a učit je tak využívat plnohodnotně volný čas. Ubytovaní studenti při správné organizaci volného času v zájmových útvarech nejen relaxují, ale získávají i nové vědomosti a kompetence.

Stěžejní je vzbuzení zájmu o činnost, vhodná motivace a seznámení se smyslem a cílem zájmové činnosti. Některé činnosti jsou přitažlivé sami o sobě, neplatí to však o všech a každé situaci. Během těchto činností studenti domova mládeže získávají nové vědomosti, dovednosti a znalosti nebo si rozšiřují a prohlubují ty předchozí. Důležitou etapou je pak vlastní aplikace a využití v běžném životě (srov. CVACH 2006: 69).

Pokud se zaměříme na zájmy z hlediska struktury osobnosti jedince, řadíme zájmy mezi vlastnosti aktivizačně-motivační. Mají těsnou souvislost s vlohami a schopnostmi jedince, které podmiňují úspěšné vykonávání zájmové činnosti. Ve většině případů mladý člověk rozvíjí zájmy v těch oblastech, ve kterých je úspěšný a docílí uspokojení z dané činnosti. Proto je vztah jedince k určité činnosti důležitý a projevuje se tím, že přikládá tomuto zájmu zvláštní hodnotu. Zájmové činnosti pozitivně ovlivňují efektivitu výchovy a vzdělávání a jsou dobrým socializačním prostředkem (srov. HÁJEK, HOFBAUER, PÁVKOVÁ 2011: 164).

Pokud se zaměřím na formy zájmových činností, které je možné využít v rámci domova mládeže, jasnou formulaci je možné najít v následující vyhlášce.

Vyhláška 74/2005 Sb. uvádí, že zájmové vzdělávání lze uskutečňovat zejména těmito formami (MŠMT, vyhláška 74/2005 Sb.):

- příležitostnou výchovnou, vzdělávací, zájmovou a tématickou rekreační činností nespojenou s pobytem mimo místo, kde právnická osoba vykonává činnost školského zařízení pro zájmové vzdělávání;
- pravidelnou výchovnou, vzdělávací a zájmovou činností;
- táborem a další činností spojené s pobytem mimo místo, kde právnická osoba vykonává činnost školského zařízení pro zájmové vzdělávání;
- osvětovou činností včetně shromažďování a poskytování informací pro děti, žáky a studenty, popřípadě i další osoby, činností vedoucí k prevenci rizikového chování a výchovou k dobrovolnictví;
- individuální prací, zejména vytvářením podmínek pro rozvoj nadání dětí, žáků a studentů;
- využitím otevřené nabídky spontánních činností.

Autoři HÁJEK, HOFBAUER, PÁVKOVÁ (srov. 2011: 166-167) dělí zájmy podle úrovně činnosti, časového trvání, koncentrace, společenské hodnoty a podle obsahu takto:

- podle **úrovně činnosti** – zájmy aktivní (produktivní) a receptivní, obě činnosti se mohou doplňovat. U receptivních zájmů je nebezpečí pasivity a konzumního vztahu;

- podle **intenzity zájmu** – ta určuje jeho kvalitu, rozlišujeme zájmy hloubkové (silně ovlivňují, rozvíjejí poznání, zdokonalují dovednosti, obohacují citový život) a povrchní;
- z hlediska **časového trvání** – krátkodobé či přechodné a zájmy trvalé;
- podle **stupně koncentrace** – jednostranné, mnohostranné;
- z hlediska **společenských norem** – žádoucí (hodnotné) a nežádoucí (které se neslučují s obecně platnými společenskými normami).

Pedagogicky řízená a motivovaná zájmová činnost vede ke společensky žádoucímu rozvoji osobnosti, talentu, aktivnímu životnímu stylu, naopak volný čas nenaplněný zájmem má silnou tendenci k patologickému chování a jednání.

Všichni autoři se shodují v tom, že zájmové činnosti vhodně podněcují, podporují a rozvíjí samostatnost, kreativitu a zdravou společenskou aktivitu. Tím vedou své účastníky k participaci na životě domova mládeže i na společenském a kulturním životě společnosti.

4 Vybrané výchovné přístupy založené na výchově k participaci mládeže

Participace mládeže nastává tehdy, když se mladí lidé stanou nedílnou součástí a rovnocennými partnery při rozhodovacích procesech na všech úrovních. Usnadnění zapojení mládeže do života společnosti je trvalým úkolem dospělých, pedagogů, vychovatelů. Výchově mladých lidí k participačním aktivitám napomáhají různé výchovné koncepce založené na konzultaci s mladými lidmi, na výchově k občanství, na vzájemné důvěře, na aktivním přístupu, na otevřené komunikaci a na motivačním přístupu probouzejícím v mladých lidech ochotu, radost a nadšení pro občanskou angažovanost.

4.1 Animace

Jednou z pedagogických cest či postupů, které představují aktivizační přístup k rozvoji osobnosti s ohledem na schopnosti, potřeby a zájmy jedince, podporující komunikaci, tvořivou kulturní samostatnost, zlepšení kontaktní způsobilosti a rozvoj sociálního vnímání, je koncepce zvaná **animace**.

VÁŽANSKÝ (srov. 2001: 103) vnímá animaci jako koncepci činností, která představuje celistvou souvislost mezi cílem, obsahem, metodou, procesem a účinkem. Animaci považuje za nástroj komunikace, podněcování a podpory, integrace a participace. Animace slouží k podpoře tvořivého řešení problémů metodou skupinové práce, či v práci obcí přes společenský a kulturní rozvoj občana směřuje k pomoci lidem, k získání možnosti spolurozhodování na životě společnosti.

Podle autorky PÁVKOVÉ (srov. 1999: 79-80) je animace výchovná metoda založená na nedirektivních a aktivizujících metodách, které vedou k povzbuzení mladých lidí k hledání své cesty životem a ke schopnosti realizovat svou svobodu a autonomii. Výchovná animace předkládá velké množství zajímavě strukturovaných, přiměřených a pozitivních možností seberealizace i společensky prospěšných činností. Důraz je kladen na dobrovolnost, otevřenost výchovné situace, možnost volby, vytvoření zajímavé nabídky konstruktivních činností, prostor pro vlastní iniciativu vychovávaných a vytváření rezistence vůči negativním sociálním vlivům a dalším. V animační skupině se na členy přenáší co nejvíce odpovědnosti a rozhodování,

podílení se jednotlivců na realizaci cílů a života dané skupiny, zapojení do širší společnosti a možnost navrhnout a společně uskutečňovat změny vedoucí k zlepšování životních podmínek komunity.

Podobný pohled nabízí KAPLÁNEK (srov. 2012: 120-121), říká, že animace nabízí vhodné principy pro výchovnou činnost v rámci pedagogiky volného času. Podstatou animace i výchovné činnosti dospělého (vychovatele) je komunikace s mladým člověkem. Cílem této komunikace je pomoci mladému člověku v jeho rozvoji, jde ale o komunikaci nedirektivní, spíše z pozice přítele, který přispívá k tomu, aby vychovávaný jedinec dobře došel do svého cíle. Animace představuje „oživení“, „probuzení nadšení“, ale také „naplnění životem“ nebo „duchem“. Tento fenomén má za úkol usnadňovat komunikaci a participaci na kulturním a společenském dění. Animace má přispívat k rozvíjení volnočasové kultury a ke zralému využívání volného času jedinců. *„Opaschowski definuje animaci jako nedirektivní motivaci, podněcování a podporu, která umožňuje aktivitu, uvolňuje kreativitu, podporuje vytvoření skupiny a usnadňuje účast na kulturním životě.“* (KAPLÁNEK 2012: 122).

Naprostá většina autorů považuje animaci za přístup a výchovné působení podporující aktivitu, komunikaci a kreativitu jedince, který zahrnuje základní sociální veličiny – společnost, kulturu a výchovu.

4.2 Participativní přístup

Dalším pedagogickým přístupem vedoucím k výchově k participaci mládeže je postup, který je přímo zaměřen na tuto oblast výchovy a jde mu o budování participačních kompetencí.

Jak výstižně píše PÁVKOVÁ (srov. 1999: 61-62), cílem výchovného působení je připravit mladé lidi na to, aby byli schopni fungovat jako samostatní a nezávislí členové společnosti. Vést dospívajícího k větší autonomii a sebeřízení je jedním z nejdůležitějších úkolů dospělého, vychovatele.

KAPLÁNEK (2006: 46) srovnává předchozí výchovnou koncepci animace s participativním přístupem takto: *„Zatímco animace předpokládá větší aktivitu vychovatele (vedoucího, animátora), participace se dá realizovat jen tehdy, když vychovatel nevystupuje příliš dominantně a umožní účastníkům rozhodujícím způsobem ovlivňovat plánování a realizaci aktivit.“*

Práce vychovatele se studenty klade velký důraz na naslouchání a názory mladých lidí. Důležitou roli hraje správná forma komunikace a otevřenost vychovatele. Každodenní kontakt vychovatele s mládeží, vzájemné spontánní rozhovory, motivace k vlastním nápadům a názorům a prohlubování důvěry vedou k vzájemnému porozumění v oblasti potřeb, zájmů a přání dětí a mládeže. Tuto formu výchovné komunikace můžeme označit za každodenní participaci. Zvyšování vzájemného vědění prostřednictvím sdílení informací a zkušeností vyžaduje kvalitní a demokratické vedení dospělého, vychovatele.

Pokud rozumíme výchovou k participaci trvalou výbavu jedince pro život ve společnosti, pak je zřejmá užitečnost těchto kompetencí pro mladého člověka, občana společnosti.

Tento názor má na mysli i autor HRUBEŠ (srov. 2014), který vidí zásadní přínos participativní a společně uvážené demokracie v tom, že vytváří prostor, ve kterém se setkává institucionalizovaná politická moc s občany. Společně pak připravují nová témata, zabývají se různými výzvami a řešením aktuálních a reálných problémů. Tento aspekt je nesmírně důležitý, jelikož velký díl kritiky současné demokracie se týká právě přístupu občanů do exkluzivního prostoru institucionální politiky. Navíc politika je občany vnímána jako uzavřený systém, který je ve vztahu k nim pojímán jako konfliktní (v negativním slova smyslu). Deliberativní a participativní demokracie mění konfliktní prostředí na konsensuální, což přináší krátkodobé i dlouhodobé výhody oběma stranám. Zastupitelům, radním, poslancům, senátorům apod. na straně jedné, občanům na straně druhé (srov. Tamtéž).

„Tam, kde vedení organizace zve běžně k participaci ty, kterých se rozhodování dotýká, mluvíme o každodenní participaci. Jedná se o určitou formu demokratického vedení, které se netýká pouze zásadních záležitostí, ale realizuje se prakticky při každém rozhodování. Tím se vytváří v organizaci demokratická (participativní) kultura, jejímž základním předpokladem je „kultura naslouchání“, tzn. trvalá ochota a zájem vychovatelů vyslechnout a vzít vážně názory a postoje dětí.“ (KAPLÁNEK 2017a: 13). Vychovatel může využívat jak běžných forem (např. každý se při zájmové aktivitě k problému vyjádří) nebo může využít například formu hry. Mezi důležité formy každodenní participace patří spontánní rozhovory s mladými lidmi, studenty na chodbě, na hřišti apod. (srov. Tamtéž: 13).

Podobný pohled nabízí LINEK, TRNKA (srov. 2005: 48), kteří uvádí, že aktivní účast občanů na rozhodování je založená na principu partnerství veřejné správy a představuje poměrně novou možnost prosazení zájmů občanů, zatím ale není ve společnosti dostatečně rozvinuta a využívána. Zapojení občanů podporuje reflexi a učení, přináší možnost objevení nových variant řešení a vytváří prostor pro porozumění při nalézání společných zájmů. Taková aktivní účast je aktuální pro možné změny ve způsobech vládnutí, které vyžadují všechny dostupné nápady a lidské zdroje společnosti, nejen ty zdroje, které má k dispozici správa veřejná. Také toto aktivní zapojení občanů může přispět k pozitivnímu vývoji a směřování veřejné správy a politického vedení při spoluutváření aktivit a vztahů s pomocí institucí trhu a občanské společnosti (srov. Tamtéž: 48).

Naprostá většina autorů charakterizuje participativní přístup jako cestu naslouchání, přístup, který posiluje demokratickou kulturu a podporuje mladé lidi, občany společnosti k vlastní iniciativě při tvorbě i realizaci aktivit.

4.3 Motivace k participaci

Motivace je vnitřní pohnutka, soubor faktorů, které podněcují jednání člověka. Motivace může být aktivována pomocí různých stimulů, a to vnitřně (sebemotivace) nebo z vnějšího prostředí. Motivovaný člověk se více soustředí na dosažení určitého cíle.

Z pohledu motivace k participačním aktivitám je nutná zainteresovanost k aktivní, tvořivé spoluúčasti na dění kolem nás. V tomto směru hraje důležitou roli cílevědomá výchova mládeže k sociálnímu cítění jedince, k pocitu sounáležitosti s ostatními v kolektivu, při různých aktivitách i činnostech i ochota a potřeba společného spolubytí.

Každá činnost, kterou ve volném čase konáme, je vyvolána konkrétním podnětem. Je možné říci, že pro všechno co děláme, máme nějaké pohnutky – motivy. Motivací pro činnost vedoucí k angažovanosti pak mohou být potřeby, vrozené dispozice, osobní plány, aspirace či životní hodnoty.

Podle HÁJKA, HOFBAUERA, PÁVKOVÉ (srov. 2011: 171) má motivace u jedince tři základní úlohy:

- **aktivizuje;**
- **reguluje** – určuje co se má jedinec naučit, zvládnout, udělat, jak postupovat;
- **posiluje** – žádoucí chování a udává jeho směr.

Příslušnost k vrstevnické skupině, kterou tvoří mladí lidé blízkého věku a podobného zájmu, je dalším motivačním prvkem. Vrstevnická skupina poskytuje zázemí, působí proti sociální a citové deprivaci jedinců a vytváří sociální vztahy a pocit sounáležitosti.

Sdružování mládeže charakterizuje autor Hofbauer jako významný, oblíbený a častý způsob realizace volného času mládeže. Základem je – na rozdíl od rodiny a školy – „*dobrovolné rozhodnutí dítěte a mladého člověka do sdružení vstoupit a účastnit se jeho činnosti; přijmout jeho hodnotovou orientaci a uplatňovat jeho cíle, obsahové, organizační zásady; svoje znalosti dovednosti, aktivitu a čas nevyužívat pouze pro vlastní rozvoj nebo podíl na výhodách, nýbrž také ve prospěch svých vrstevníků nebo prostředí (obce, přírody)*”. (HOFBAUER 2004: 98).

Velkou motivací mládeže k participaci může být také členství v neziskových organizacích, které hrají v moderní demokratické společnosti nezastupitelnou roli. Prostřednictvím sdružování v neziskových organizacích mohou různé skupiny ve společnosti vyjadřovat své zájmy a potřeby. Svou různorodostí pomáhají neziskové organizace vytvářet názorovou pluralitu a vytvářejí alternativní řešení rozličných problémů. V různých oblastech společenských zájmů a potřeb tak neziskové organizace uspokojují individuální i skupinové zájmy, které jsou definovány jako funkce státu (srov. RAKUŠANOVÁ 2005: 83).

Motivace zároveň vychází z kladné zkušenosti, což může být předchozí úspěch, obdiv, pochvala, dosažení určitého cíle, a to jak u sebe, tak u přátel. Motivování je proces, který vede a směřuje k určeným cílům. Pedagogické působení vychovatelů má rozvíjet prvky výchovy sociálních kompetencí, posilovat prvky participace na dění sociální skupiny, přinášet podněty k obohacení činnosti, ale také učit se nést odpovědnost za skupinu a výsledky její činnosti (srov. HÁJEK, HOFBAUER, PÁVKOVÁ 2011: 171-172).

Mladí lidé v naší společnosti se teprve pomalu učí vyjadřovat svůj názor a brát na sebe zodpovědnost.

Jednou z možných variant jak nastartovat chuť k zapojení do aktivit domova mládeže, do aktivit společenského a kulturního dění svého blízkého i širšího okolí, do činnosti různých zájmových sdružení a organizací, je použít správné motivační činitele a prolínat celé pedagogické působení posilováním prvků participace.

4.4 Otevřená práce s mládeží

Otevřená práce s mládeží je sociálně – pedagogický přístup, je jistou formou pomoci mladým lidem. Uskutečňuje se využíváním skupinové dynamiky k sociálním interakcím mezi mladými lidmi a k rozšiřování a propojování jejich životních prostorů.

Otevřená práce s mládeží znamená opustit model pedagogů, vychovatelů v roli strážců prostoru a dát mladým lidem sociální prostor k interakci ve společnosti. Zajistit prostor pro mládež, posílit jejich volnočasovou kompetenci, která posiluje mladé lidi v utváření svého volného času se sebeurčením, a to i s pedagogickým záměrem na základě profesionálního pomáhajícího vztahu (srov. SVOBODA 2007: 59).

Takto popisovanou strukturu práce chápe Kaplánek ve čtyřech dimenzích (KAPLÁNEK 2017b: 3):

- otevřenost obsahu;
- otevřenost organizační formy;
- otevřenost k zájmům mládeže;
- otevřenost vůči veřejnosti.

„Otevřenost obsahu spočívá v tom, že nejsou na náplň činnosti kladeny žádné apriorní politické, náboženské či světonázorové nároky. Otevřenost organizační formy znamená, že podmínkou účasti na aktivitách není členství v nějaké organizaci a že jsou tak aktivity bezprostředně otevřené všem. Otevřenost k zájmům mládeže znamená, že se činnost orientuje primárně na potřeby mladých a ne na dosažení cílů, které mají dospělí. A otevřenost vůči veřejnosti znamená průhlednost a možnost veřejné kontroly.“ (KAPLÁNEK 2017b: 3-4).

Z předchozího vyplývá, že otevřená práce s mládeží se často vztahuje na sociální prostor, jejím cílem je aktivní spoluúčast na tvorbě společnosti a je také základem

individuálního rozvoje každého jedince. V otevřené práci s mládeží se začaly uplatňovat čtyři principy nabídek sociálního prostoru (srov. SVOBODA 2007: 54):

- umožnit mladým lidem přivlastnit si sociální prostor (v zařízení, v obci, v regionu);
- umožnit vznik a rozvoj samostatných aktivit mladých lidí;
- nabízet reflexi zkušeností mladých lidí, které získávají při utváření vlastního prostředí;
- vytvářet ve společnosti prostor pro porozumění mládeži.

Princip otevřené práce s mládeží poskytuje prostor a uspokojuje potřeby a zájmy mladých lidí, předchází sociálně patologickým jevům. Má ovšem na mysli nejen sociální, ale i pedagogický přístup. V domově mládeže se nabízí tento výchovný přístup jako jistá forma pomoci studentům prostřednictvím různých nabídek, které jsou voleny na základě zájmů studentů a jsou všem přístupné.

4.5 Význam výchovy mladé generace k participaci

Všechny tyto výše uvedené přístupy směřují k zhodnocování volného času, mají individuální celoživotní i společenský perspektivní dopad a význam.

Zabývat se účinností a realizací volnočasových potřeb, definovat reálné i potenciální rozpory a mezery mezi potřebami a zájmy mladých lidí na jedné a dosahovanými výsledky na straně druhé. Schopnost aktivní společenské participace mladé generace v rámci volného času, volnočasových a zájmových aktivit a aktivit spojených s pobytem v rámci domova mládeže, má pro celou společnost nezastupitelnou úlohu. Existující deficity je možné účinně řešit na základě aktivního, cílevědomého a inspirativního působení pracovníků této oblasti, využívajících podpory komplexně pojaté politiky státu, samosprávy a činitelů občanské společnosti (srov. HOFBAUER 2006: 43).

„Ke společenskému úkolu pedagogiky volného času patří rovněž poukazovat na veřejnou, zvláště sociální a kulturní dimenzi volného času, informovat o šancích pro život společenství a vysvětlovat možnosti vlastní iniciativy každého jednotlivce.”
(PRIES 2006: 15).

Dnešní mládež vyrůstá ve značně individualizované společnosti a nemá možnost převzít hotové vzorce své budoucnosti. Proto je zřejmá důležitost výchovy dorůstající generace k tomu, aby uměla reagovat na změny, s nimiž se v životě setkává. Možnou cestou jak napomáhat, je výchova k participaci, vytváření participačního prostředí, kde mládež participuje na vytváření života společnosti.

„Láska ke společnosti a zasazení o obecné dobro jsou význačnou formou dobročinné lásky, která se týká nejenom vztahů mezi jednotlivci, ale také společenských, ekonomických a politických makrovztahů. Aby se společnost stala lidštější a důstojnější člověka, je třeba přehodnotit lásku v sociálním životě na úrovni politické, ekonomické a kulturní a učinit z ní stálou a nejvyšší normu jednání.“

Papež František, Encyklika LAUDATO SI', 2015

5 Empirická část

Jak jsem výše popsala, participace mladých lidí, studentů, představuje aktivní vztah jednotlivce, občana ke skupině, k organizaci, jejímž je členem, je to angažovanost na dění v různých oblastech života člověka. Jde o aktivity, kterými může mladý člověk velmi ovlivnit jak své okolí, tak dění ve společnosti. Jde o rozumové poznání, které má na mysli problém vztahu jednoty a mnohosti. Participace mladých lidí přispívá k humanizaci života, k demokratickému občanství, jak jednoznačně vyslovují citování autoři v teoretické části práce. Názory mládeže mohou velmi ovlivnit a přispět k rozvoji sociálního života, mohou značně ovlivnit věci veřejné.

5.1 Výzkumný problém

V mé práci jsem se zaměřila na participační aktivity studentů v rámci jejich volného času spojené s pobytem v domově mládeže. Výzkum je zaměřen na participaci mládeže, studentů, na společenském dění, zda a jakým způsobem se jí mládež věnuje, zda a jakým způsobem se mládež účastní i jiných veřejných aktivit než v rámci domova mládeže, v jakých aktivitách by se mladí lidé chtěli angažovat. Výzkum dále zjišťuje preferenci mladých lidí z hlediska konkrétních médií, která mládež upřednostňuje při hledání informací o dění společenském, kulturním i politickém.

5.1.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je zmapovat informovanost a participaci mladých lidí, studentů, na společenském dění ve volném čase a zároveň zjistit jejich zájem o tuto oblast. Práce se zaměřuje na participační aktivity studentů vybraných dvou školských zařízení. Prvním je Domov mládeže při Gymnáziu, Střední odborné škole ekonomické a Středním odborném učilišti v Kaplici a druhým zřízením je Domov mládeže a Školní jídelna, Holečkova v Českých Budějovicích. Součástí výzkumu jsou názory vychovatelů na společenskou angažovanost studentů ve volném čase v rámci činností a aktivit domova mládeže.

Mezi **dílčí cíle** výzkumu patří výzkumné otázky:

- jaká informační média studenti využívají k získávání informací o dění ve společnosti;
- na které oblasti dění ve společnosti se studenti zaměřují v rámci DM;
- na které oblasti dění ve společnosti se studenti zaměřují mimo DM;
- jak se zájem studentů o společenskou participaci projevuje v rámci DM;
- jakými aktivitami se projevuje zájem studentů o společenské dění mimo DM;
- zda mají studenti dostatek možností k participaci v rámci DM;
- jaké životní hodnoty jsou pro studenty nejdůležitější;
- co studenty motivuje k občanské angažovanosti.

Obrázek 1: Logo Gymnázium, Střední odborná škola ekonomická a Střední odborné učiliště, Kaplice

Obrázek 2: Logo Domov mládeže a Školní jídelna, Holečkova 2, České Budějovice

5.1.2 Stanovené hypotézy

H.1: Informační digitální technologie jsou nejčastějším zdrojem mládeže při získávání informací o dění ve společnosti ve volném čase.

H.2: Studenti se více zajímají o oblast společenského a kulturního dění ve společnosti než o politické dění.

H.3: Aktivní přístup vychovatele domova mládeže a výchova ke společenské participaci výrazně ovlivňuje aktivity spojené s angažovaností studentů.

5.2 Metodologie výzkumu

Výzkumné šetření je realizováno v rámci kvantitativního paradigmatu.

Jako výzkumný nástroj k získání potřebných údajů v rámci řešené problematiky je použit standardizovaný dotazník. Jednotlivé výsledky z dotazníkového šetření budu sumarizovat a vyhodnocovat, nejdříve jednotlivě dle výsledků z dotazníku pro studenty a následně z dotazníku pro vychovatele. Dále budu potvrzovat platnost či neplatnost hypotéz a vyhodnotím výzkumné otázky.

5.3 Charakteristika respondentů a jejich výběr

Pro výzkum jsem zvolila studenty a vychovatele dvou školských zařízení. Prvním zařízením je Domov mládeže při Gymnáziu, Střední odborné škole ekonomické a Středním odborném učilišti v Kaplici (dále jen DM 1). Druhým zřízením je Domov mládeže a Školní jídelna, Holečkova v Českých Budějovicích (dále jen DM 2).

Tato zařízení jsem vybrala z hlediska jejich vhodnosti pro výzkumné šetření, které se zaměřuje na aktivity mládeže, studentů domova mládeže spojené se společenskou participací ve volném čase. DM 1 je školské zařízení sloužící pro ubytování studentů střední školy v menším městě v Kaplici (kolem 7 000 obyvatel). DM 2 je samostatné školské zařízení sloužící pro studenty z okolí domova mládeže v Českých Budějovicích (kolem 93 500 obyvatel).

Do výzkumu se zapojilo celkem 102 studentů, z toho 26 studentů z DM 1 a 76 studentů z DM 2. Věk respondentů je 15-20 let, respondenti jsou studenti 1. - 3. ročníků různých typů středních škol, respondenti jsou dívky i chlapci, viz vyhodnocení dotazníku 5.5.

Pro ověření získaných údajů jsem doplnila výzkumné šetření názory a postoji vychovatelů. Výzkumu se zúčastnilo 12 vychovatelů, z toho 3 vychovatelé z DM 1 a 9 vychovatelů z DM 2.

Tabulka 1: Počet a složení respondentů

Vybrané zařízení	Počet studentů	Počet vychovatelů
DM 1	26	3
DM 2	76	9
Počet celkem	102	12

Zdroj: autorka

5.4 Průběh výzkumného šetření

Po osobní domluvě a písemné žádosti o umožnění výzkumného šetření v daném zařízení DM 1 i DM 2 (viz příloha I., příloha II.) mi bylo umožněno provést výzkum pomocí dotazníkového šetření.

Dotazníky jsem rozdávala osobně zvolené skupině studentů a vychovatelů, viz deskripce respondentů. Nejprve jsem se představila, nastínila cíl výzkumného šetření, dále respondentům popsala výzkumný problém a jeho dílčí cíle a uvedla metodiku vyplnění dotazníku a poprosila o zanesení zpět. Návratnost zanesených a vyplněných dotazníků nebyla 100%, přestože jsem po celou dobu byla přítomna v daném zařízení DM 1 i DM 2. Z celkového počtu 124 rozdaných dotazníků se mi vrátilo 102 vyplněných dotazníků, tedy návratnost byla 82 %.

5.5 Vyhodnocení dotazníku pro studenty

Zdroje informovanosti

V rámci práce se zabývám informačním stylem a mediálními aktivitami mládeže spojenými se společenskou participací ve volném čase.

V této části vyhodnotím získaná data sledující zdroje informovanosti studentů, která charakterizují jejich preference a činnosti zahrnující aktivity týkající se získávání informací o dění ve společnosti ve volném čase.

Jedna z otázek zjišťovala četnost využívání informačních médií studenty ve volném čase k získávání informací o životě společnosti. „*Kolikrát týdně využíváte informační média ve volném čase k získání informací o společenském, kulturním, a politickém životě společnosti?*”

Tabulka 2: Četnost využívání informačních médií ve volném čase k získávání informací o společenském, kulturním a politickém životě společnosti (v %)

Nabídnutá odpověď	
<i>Skoro každý den</i>	28
<i>Každý den</i>	26
<i>Jednou až dvakrát v týdnu</i>	24
<i>Párkrát v týdnu</i>	16
<i>Vůbec nevyužívám</i>	6
Σ	<i>100 %</i>

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Více než 50 % studentů odpovědělo, že využívají informační média k získávání informací o životě ve společnosti ve volném čase každý den nebo skoro každý den. 40 % studentů se vyjádřilo, že informační média využívají jen párkrát v týdnu.

Další otázka se zabývala využíváním různých informačních médií ve volném čase. „*Jaká informační média využíváte ve volném čase?*”

Tabulka 3: Zdroje informací ve volném čase (v %)

Nabídnutá odpověď	Ano	Ne
<i>Internetové sítě (Facebook...)</i>	91	9
<i>Zpravodajské a informační servery na internetu</i>	79	21
<i>Rádio</i>	48	52
<i>Internetové blogy</i>	39	61
<i>Komerční televizní stanice</i>	40	60
<i>Veřejnoprávní televizní stanice</i>	38	62
<i>Regionální tiskoviny</i>	15	85
<i>Celostátní deníky (LD, MF DNES...)</i>	14	86
<i>Celostátní tiskoviny (Super, Blesk, Aha...)</i>	12	88

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Výrazná většina studentů využívá jako informační média ve volném čase internetové sítě. Rádio jako informační médium využívá téměř polovina studentů, přibližně na stejné úrovni jako rádio jsou využívány komerční a veřejnoprávní televizní stanice. Minimálně jsou využívány deníky a tiskoviny.

Následující otázka doplňuje předchozí a zjišťuje konkrétní informační servery, které studenti využívají „*Pokud sledujete zpravodajské a informační servery, tak jaké?*”

Tabulka 4: Využívání jednotlivých informačních internetových serverů (v %)

Nabídnutá odpověď	Ano	Ne
<i>Google.cz</i>	87	13
<i>Seznam.cz</i>	75	25
<i>Novinky.cz</i>	31	69
<i>iDnes.cz</i>	27	73
<i>Aktuálně.cz</i>	17	83
<i>Centrum.cz</i>	7	93
<i>Jiné...</i>	8	

Jiné: Reflex.cz, Facebook.cz, Instagram

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Z těchto uvedených informačních internetových serverů zaujímá přední místo Google.cz a Seznam.cz. Tyto servery využívá až 90 % studentů. Server Novinky.cz, iDnes.cz a Aktuálně.cz využívá asi třetina studentů.

Další otázka se zabývala četností využívání internetu k vyhledávání informací o možnosti zapojení se do různých aktivit ve volném čase. „*Jak intenzivně využíváte internet v souvislosti s vyhledáváním informací o možnosti zapojení se do různých aktivit ve volném čase?*”

Tabulka 5: Četnost využívání internetu k vyhledávání informací o zapojení se do volnočasových aktivit (v %)

Nabídnutá odpověď	
<i>Většinou na internetu</i>	47
<i>Vše na internetu</i>	24
<i>Částečně na internetu</i>	22
<i>Menší část na internetu</i>	5
<i>Vše bez internetu</i>	2
Σ	100 %

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Studenti využívají internet k vyhledávání informací o různých volnočasových aktivitách až ze 70 %.

Následující otázka měla za úkol zjistit jak studenti získávají informace o dění ve společnosti. „*Jak získáváte informace o dění ve společnosti?*”

Tabulka 6: Zdroje informací o dění ve společnosti (v %)

Nabídnutá odpověď	Ano	Ne
<i>Získáváním informací od přátel a kamarádů</i>	89	11
<i>Získáváním informací od rodičů</i>	81	19
<i>Sledováním informací na internetu</i>	77	23
<i>Získáváním informací od učitelů</i>	67	33
<i>Získáváním informací od vychovatelů</i>	47	53
<i>Poslechem radiopřijímače</i>	27	73
<i>Čtením tiskopisů</i>	23	77
<i>Čtením letáků</i>	22	78

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Z nabízeného výběru na získávání informací o dění ve společnosti se hlavně podílejí informace od přátel a kamarádů, na druhé místo zařadili studenti získávání informací od rodičů a na třetím místě uvedli sledování informací na internetu. Na čtvrtém místě uvedli studenti získávání informací od učitelů a na pátém místě od vychovatelů.

Oblasti zájmu studentů o dění ve společnosti

Konkrétní zaměření zájmů studentů na jednotlivé oblasti dění ve společnosti zjišťuje následující otázka. „*Na které téma ve společnosti se nejvíce zaměřujete?*”

Tabulka 7: Zájem studentů o jednotlivá témata dění ve společnosti (v %)

Nabídnutá odpověď	
<i>Společenské dění ve společnosti</i>	70
<i>Kulturní dění ve společnosti</i>	17
<i>Politické dění ve společnosti</i>	13
Σ	<i>100 %</i>

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Uvedené výsledky ukazují, že studenti preferují ze 70-ti % zájem o společenské dění.

Aktivity studentů ve volném čase spojené se společenskou participací

Následující část výzkumného šetření poskytuje vyjádření studentů k jejich podílu na veřejných aktivitách a jejich zapojení ve volném čase do společenského dění.

První otázka bloku se zaměřuje na způsob účasti studentů na veřejných aktivitách. „*Jakým způsobem se účastníte veřejných aktivit ve volném čase?*“

Tabulka 8: Způsob účasti studentů na veřejných aktivitách (v %)

Nabídnutá odpověď	Ano	Ne
<i>Prostřednictvím sportovních klubů</i>	54	46
<i>Prostřednictvím mládežnických organizací</i>	41	59
<i>Prostřednictvím zájmových sdružení</i>	33	67
<i>Prostřednictvím neziskových organizací</i>	21	79
<i>Prostřednictvím parlamentu nebo jiných zdrojů domova mládeže</i>	15	85
<i>Jiným způsobem...</i>	0	

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Studenti se nejvíce angažují ve veřejných aktivitách prostřednictvím sportovních klubů, to uvedlo více než 50 % studentů. Za pozornost stojí i zapojení prostřednictvím mládežnických a zájmových organizací, to uvedlo okolo 40 % studentů.

Další otázka zjišťuje způsob účasti na rozvoji společenského dění v místě bydliště. „*Jakým způsobem se projevuje Váš zájem o rozvoj společenského dění v obci/měště, v němž žijete?*“

Tabulka 9: Způsob účasti studentů na rozvoji obce/města v němž žijí (v %)

Nabídnutá odpověď	Ano	Ne
<i>Recyklují odpad</i>	77	23
<i>Pasivně se účastním různých akcí pořádaných obcí</i>	53	47
<i>Čtu místní zpravodaj, případně část která mě zajímá</i>	48	52
<i>Přispívám do sbírek na dobročinné účely</i>	41	59
<i>Aktivně se podílím na organizaci různých akcí v obci</i>	33	67
<i>Sleduji internetové stránky obce/města</i>	29	71
<i>Sleduji úřední vývěsku</i>	25	75
<i>Zapojuji se prostřednictvím organizací, na jejichž činnosti se podílím</i>	24	76
<i>Účastním se různých peticí</i>	22	78
<i>Chodím k volbám do místního zastupitelstva</i>	9	91
<i>Chodím k volbám do krajského zastupitelstva</i>	7	93

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Zájem studentů o společenské dění v obci/měste v němž žijí se projevuje nejvíce aktivitami v oblasti recyklace odpadů, uvedlo přes 70 % studentů. Více než polovina studentů se účastní pasivně různých akcí pořádaných obcí/městem, necelá polovina čte místní zpravodaj. Za zmínku stojí údaj o zapojení studentů do sbírek na dobročinné účely. Dále třetina studentů uvedla, že se aktivně podílí na organizaci různých akcí v obci a stejný podíl uvedl sledování internetových stránek obce/města. Asi čtvrtina studentů sleduje úřední vývěsku, stejná část studentů se pak také zapojuje do dění prostřednictvím účasti v organizacích, kterých jsou členem.

Následující otázka zjišťuje oblasti, ve kterých by se chtěli studenti angažovat. „V jakých aktivitách by jste se chtěl/a v příštích měsících angažovat?“

Tabulka 10: Zájem studentů o angažovanost v různých aktivitách v příštích měsících (v %)

Nabídnutá odpověď	Ano	Ne
<i>Sportovní aktivity</i>	66	34
<i>Společenské aktivity</i>	60	40
<i>Zdravý životní styl společnosti</i>	54	46
<i>Charitativní činnost</i>	44	56
<i>Kulturní aktivity</i>	43	57
<i>Ochrana přírody</i>	35	65
<i>Politické aktivity</i>	8	92
<i>Jiné...</i>	0	

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Více než polovina studentů se zajímá o účast v oblasti sportu a společenského života. Polovina studentů by se v příštích měsících chtěla zaměřit na zdravý životní styl společnosti a méně než polovina studentů uvádí zájem o charitativní činnost, kulturní aktivity a ochranu přírody.

Aktivity studentů a zdroje informovanosti ve volném čase spojené se společenskou participací a angažovaností v rámci domova mládeže

Tato část výzkumného šetření se zaměřuje na oblasti zájmů v rámci DM, kde jsou studenti ubytováni, na volnočasové aktivity, a také na možnosti získávání informací se zaměřením na dění ve společnosti.

První otázka zjišťuje zájem studentů o dění na domově mládeže, kde jsou ubytováni. „*Jakým způsobem se projevuje Váš zájem o dění na domově mládeže, kde jste ubytován/a?*”

Tabulka 11: Zájem studentů o dění na domově mládeže (v %)

Nabídnutá odpověď	Ano	Ne
<i>Účastním se akcí pořádaných domovem mládeže</i>	52	49
<i>Zajímám se o dění na DM z dostupných informačních zdrojů</i>	48	52
<i>Zapojuji se do rozhovorů s vychovateli na téma společenské participace</i>	35	65
<i>Zapojuji se do různých dobročinných akcí pod záštitou DM</i>	22	78
<i>Podílím se aktivní účastí v managementu DM</i>	17	83
<i>Spolupracuji s vychovateli při sestavování plánů činnosti DM</i>	17	83
<i>Organizuji/podílím se na přípravě zájmových činností DM</i>	15	85
<i>Účastním se animačních programů zaměřených na společenskou participaci</i>	12	88
<i>Jiným způsobem...</i>	0	

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Polovina studentů se o dění na DM zajímá, účastní se akcí pořádaných domovem mládeže. Třetina studentů se zajímá a zapojuje do programů zaměřených na společenskou participaci na DM, zapojuje se do různých dobročinných akcí pod záštitou DM, 17 % studentů je aktivních v managementu DM a 17 % společně s vychovateli sestavuje plány činností v rámci volného času.

Další otázka se zaměřuje na získávání informací o společnosti v rámci DM. „V rámci domova mládeže máte dostatek možností k získávání informací o dění ve společnosti?“

Tabulka 12: Hodnocení dostatek možností k získávání informací o dění ve společnosti v rámci DM (v %)

Nabídnutá odpověď	
<i>Rozhodně ano</i>	25
<i>Spíše ano</i>	46
<i>Spíše ne</i>	19
<i>Rozhodně ne</i>	1
<i>Nevím</i>	9
Σ	<i>100 %</i>

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Pohled na výsledky ukazuje, že 70 % studentů má dostatek možností k získávání informací o dění ve společnosti v rámci domova mládeže.

Následující otázka zjišťuje názory studentů na to, jak vychovatel DM ovlivňuje aktivity studentů v rámci společenské angažovanosti. „*Ovlivňuje vychovatel domova mládeže vaše aktivity v rámci společenské angažovanosti?*”

Tabulka 13: Hodnocení role vychovatele při volbě aktivit studentů v rámci společenské angažovanosti (v %)

Nabídnutá odpověď	
<i>Rozhodně ano</i>	7
<i>Spíše ano</i>	21
<i>Spíše ne</i>	45
<i>Rozhodně ne</i>	13
<i>Nevím</i>	14
Σ	100 %

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Více než polovina studentů vyslovila názor, že vychovatele DM jejich aktivity v rámci společenské angažovanosti spíše neovlivňuje.

Navazuje otázka zda studenti mají dostatek možností k zapojení se do dění v místě kde studují. „*Máte dostatek možností v rámci domova mládeže k zapojení se do dění v místě kde studujete?*”

Tabulka 14: Hodnocení dostatku možností v rámci DM k zapojení se do dění v místě studia (v %)

Nabídnutá odpověď	
<i>Rozhodně ano</i>	13
<i>Spíše ano</i>	46
<i>Spíše ne</i>	24
<i>Rozhodně ne</i>	4
<i>Nevím</i>	13
Σ	100 %

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Více než polovina studentů se vyjádřila, že v rámci domova mládeže má dostatek možností k zapojení se do dění v místě studia.

Další otázka se zaměřuje na volnočasové aktivity studentů DM v souvislosti se společenskou participací. „*Máte v rámci domova mládeže dostatek volnočasových aktivit souvisejících s možností společenské participace?*“

Tabulka 15: Hodnocení dostatku volnočasových aktivit na DM zaměřených na společenskou participaci (v %)

Nabídnutá odpověď	
<i>Rozhodně ano</i>	31
<i>Spíše ano</i>	40
<i>Spíše ne</i>	17
<i>Rozhodně ne</i>	2
<i>Nevím</i>	10
Σ	100 %

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Přes 70 % studentů má dostatek možností v rámci domova mládeže účastnit se volnočasových aktivit s možností společenské participace.

Zájmy studentů o jednotlivé oblasti ve společnosti

Tato část výzkumného šetření věnuje pozornost otázce, o jaké oblasti dění ve společnosti mají studenti největší zájem.

Otázka zjišťuje oblasti zájmů studentů. „*Uveďte prosím, do jaké míry se zajímáte o následující oblasti.*“

Tabulka 16: Míra zájmů studentů o jednotlivé oblasti ve společnosti (v %)

Nabídnutá odpověď	Velmi	Částečně	Málo	Vůbec
1. <i>Aktivita spojené se zájmovou organizací, které jsem členem</i>	25	27	31	17
2. <i>Volnočasové aktivity v rámci domova mládeže</i>	8	34	39	19
3. <i>Aktivní členství/spolupráce v managementu domova mládeže</i>	3	9	32	56
4. <i>Rozvoj obce/města kde žiji</i>	4	28	27	41
5. <i>Společenské a kulturní dění v obci/městě kde žiji</i>	9	34	37	20
6. <i>Politické dění v obci/městě kde žiji</i>	6	9	37	48
7. <i>Společenské, kulturní a politické v regionu kde žiji</i>	2	26	39	33
8. <i>Společenské a kulturní dění v České republice</i>	9	35	39	17
9. <i>Společenské a kulturní dění v Evropské unii</i>	5	21	45	29
10. <i>Společenské a kulturní dění ve světě</i>	13	30	38	19
11. <i>Politické dění v České republice</i>	3	25	40	32
12. <i>Politické dění v Evropské unii</i>	2	11	48	39
13. <i>Politické dění ve světě</i>	4	23	41	32
14. <i>Volby do zastupitelstev krajů</i>	5	11	29	55
15. <i>Volby do Senátu, parlamentu ČR</i>	4	13	26	57

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Největší zájem studentů je v oblasti aktivit spojených se zájmovou organizací, jejichž jsou členem, dále se jejich zájem projevuje v oblasti společenského a kulturního dění ve světě, v České republice a podobný zájem projevují o společenské a kulturní dění v místě kde žijí. Průměrný zájem je o volnočasové aktivity v rámci DM. Nejméně studenty zajímá aktivní členství v managementu DM a oblast politického dění v Evropské unii. Studenty zajímají málo nebo vůbec volby do zastupitelstev krajů, do senátu a parlamentu ČR. Politické dění v místě kde žijí je zajímá málo nebo vůbec.

Pohled na životní hodnoty studentů

Podrobnou představu o žebříčku životních hodnot z hlediska jejich důležitosti zjišťují data této části výzkumného šetření.

Otázka se zaměřuje na pořadí nejdůležitějších životních hodnot studentů. Studenty jsem v dotazníku požádala o seřazení důležitosti hodnot v jejich životě, od nejvíce po nejméně důležité. Tabulka nabízí studentům 16 položek, které měli seřadit od jedné do šestnácti, kdy jedna znamená nejvíce důležitá hodnota až šestnáct nejméně důležitá hodnota. „*Jaké životní hodnoty jsou pro Vás nejdůležitější?*”

Tabulka 17: Pořadí důležitosti životních hodnot studentů (v %)

<i>Nabídnutá odpověď</i>	
<i>Zdraví</i>	72
<i>Partner, manželství, rodina, děti</i>	71
<i>Vzdělání, kvalifikace</i>	70
<i>Láska</i>	68
<i>Zaměstnání, práce (zajímavá, úspěšná)</i>	62
<i>Plat, peníze, majetek</i>	57
<i>Klidný, pohodlný život bez problémů</i>	48
<i>Rozvoj osobnosti</i>	45
<i>Aktivní život, seberealizace</i>	45
<i>Mír, život bez válek</i>	44
<i>Dosáhnout vysokého stupně poznání (o životě, přírodě, společnosti)</i>	44
<i>Sociální jistoty, zabezpečení</i>	43
<i>Být prospěšný společnosti, druhým lidem</i>	39
<i>Podnikání</i>	35
<i>Prosazovat své ideály</i>	30
<i>Náboženské cíle</i>	14

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Z uvedených údajů vyplývá, že největší hodnotu v životě má pro studenty zdraví, dále partner, manželství, rodina, děti, láska a vzdělání. Za nejméně důležité považují studenti prosazovat své ideály a náboženské cíle. Za pozornost stojí údaj o hodnotě aktivního života, který studenti uvádí na devátém místě, hodnotu být prospěšný společnosti a druhým lidem uvádí studenti až na třináctém místě z šestnácti nabízených životních hodnot.

Motivace k angažovanosti v domově mládeže a ve společnosti

Co motivuje studenty k účasti a podílu na dění v domově mládeže a na dění ve společnosti zjišťuje tato část šetření.

Následující dvě otázky se zaměřují na to, jestli aktivity v domově mládeže motivují studenty k zapojení se do dění na domově mládeže a ve společnosti. „*Motivují Vás aktivity na domově mládeže k zapojení se do dění na DM?*“ a „*Motivují Vás aktivity na DM k zapojení se do dění ve společnosti?*“

Tabulka 18: Jsou aktivity v domově mládeže motivací k zapojení se do dění na DM (v %)

Nabídnutá odpověď	
<i>Rozhodně ano</i>	11
<i>Spíše ano</i>	43
<i>Spíše ne</i>	33
<i>Rozhodně ne</i>	4
<i>Nevím</i>	9
Σ	<i>100 %</i>

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Tabulka 19: Jsou aktivity v domově mládeže motivací k zapojení se do dění ve společnosti (v %)

Nabídnutá odpověď	
<i>Rozhodně ano</i>	12
<i>Spíše ano</i>	44
<i>Spíše ne</i>	34
<i>Rozhodně ne</i>	1
<i>Nevím</i>	9
Σ	<i>100 %</i>

Zdroj: vlastní dotazníkové

Více než polovina studentů uvedla, že je aktivity v domově mládeže motivují k zapojení se do dění na DM i k zapojení se do dění ve společnosti.

Další otázka se orientuje na motivaci ke společenské angažovanosti v širším spektru zaměření motivace. „Co je pro Vás největší motivací k účasti na společenském, kulturním a politickém dění společnosti?“

Tabulka 20: Oblasti motivací k angažovanosti ve společnosti (v %)

Nabídnutá odpověď	
<i>Chů obohatit svůj život</i>	43
<i>Obohacení mého sociálního života</i>	37
<i>Společenská, kulturní nebo politická angažovanost kamarádů</i>	29
<i>Zlepšit společenský život v obci/měste kde žijí</i>	21
<i>Společenská, kulturní nebo politická angažovanost rodičů</i>	18
<i>Zviditelnit se</i>	18
<i>Zlepšit společenský život v obci/měste kde studuji</i>	16
<i>Možnost ovlivnit dění ve společnosti</i>	13
<i>Členství v zájmové organizaci, která se podílí na veřejném dění</i>	9
<i>Podněty ke společenské participaci vychovatelů domova mládeže</i>	9

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

43 % studentů uvedlo, že největší motivací ke společenské angažovanosti je vlastní obohacení života, dále kolem 30 % studentů motivuje společenská, kulturní nebo politická angažovanost kamarádů. Kolem 20 % studentů uvedlo, že je k angažovanosti vede zájem zlepšit společenský život v obci/měste kde žijí i kde studují, podobně je motivuje angažovanost rodičů. Za zmínku stojí i údaj kdy 18 % studentů uvedlo, že motivací k angažovanosti je pro ně zájem zviditelnit se.

Pohled na motivaci k angažovanosti studentů ve společnosti doplňují následující dvě otázky. „Angažují se Vaši rodiče na společenském a kulturním životě obce/města kde žijete?“, „Angažují se Vaši rodiče v politickém životě obce/města kde žijete?“

Tabulka 21: Angažovanost rodičů studentů na společenské a kulturním životě obce/města bydliště (v %)

Nabídnutá odpověď	
<i>Rozhodně ano</i>	19
<i>Spíše ano</i>	26
<i>Spíše ne</i>	34
<i>Rozhodně ne</i>	11
<i>Nevím</i>	10
Σ	100 %

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Tabulka 22: Angažovanost rodičů studentů v politickém životě obce/města bydliště (v %)

Nabídnutá odpověď	
<i>Rozhodně ano</i>	14
<i>Spíše ano</i>	20
<i>Spíše ne</i>	32
<i>Rozhodně ne</i>	21
<i>Nevím</i>	13
Σ	<i>100 %</i>

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Necelá polovina studentů uvádí, že se jejich rodiče angažují na společenském a kulturním životě v místě bydliště, druhá polovina uvádí, že se rodiče spíše neangažují. U angažovanosti rodičů v oblasti politiky převažuje názor o absenci zájmu o tuto oblast.

Názory na možnosti ovlivnění života společnosti

Následující dvě otázky zjišťují názory studentů na možnosti ovlivňování života v naší zemi.

První otázka zjišťuje názor studentů na věkovou skupinu členů společnosti, kteří mají největší možnost ovlivňovat dění a život ve společnosti. „*Kdo si myslíte, že má nejlepší příležitost ovlivňovat život v naší zemi?*“

Tabulka 23: Názory studentů na možnosti ovlivňování života společnosti podle věkové skupiny obyvatel (v %)

Nabídnutá odpověď	
<i>Nezáleží na věku, zasáhnout do veřejného dění</i>	50
<i>Lidé v produktivním věku (26-60 let)</i>	28
<i>Studenti, mladí lidé do 26 let</i>	22
<i>Lidé nad 60 let</i>	0
Σ	<i>100 %</i>

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Polovina studentů zastává názor, že nejlepší příležitosti ovlivňovat život ve společnosti mají všichni lidé bez ohledu na věk, 28 % studentů zastává názor, že tuto možnost mají lidé v produktivním věku 26-60 let a 22 % studentů si myslí, že nejlepší příležitost mají studenti a mladí lidé do 26 let.

Druhá otázka má za úkol zjistit názor studentů na jejich osobní možnosti ovlivňování věcí, které se jich týkají. „Myslíte si, že Vy osobně máte možnost vyjadřovat se k důležitým otázkám, které se Vás v rámci společnosti týkají?“

Tabulka 24: Názory studentů na jejich možnost vyjadřování se k důležitým otázkám, které se jich týkají (v %)

Nabídnutá odpověď	
Rozhodně ano	39
Spíše ano	37
Spíše ne	13
Rozhodně ne	4
Nevím	7
Σ	100 %

Zdroj: vlastní dotazníkové

76 % studentů zastává názor, že mají možnost vyjadřovat se k důležitým otázkám, které se jich v rámci společnosti týkají.

Demografické údaje respondentů dotazníku pro studenty

Vyhodnocení dotazníků pro studenty v této části doplním vyhodnocením údajů o respondentech na základě výsledků šetření.

První otázka zjišťovala věkové složení respondentů.

Tabulka 25: Věkové složení studentů (v %)

15 let	39
16 let	32
17 let	17
18 let	8
19 let	2
20 let	2
Σ	100 %

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Do dotazníkového šetření se zapojilo 102 studentů (viz tabulka 1). Největší část respondentů 71 % tvoří studenti ve věku 15 a 16 let.

Další otázka demografického zaměření zjišťuje pohlaví studentů. Tabulka 26 zachycuje výsledky šetření.

Tabulka 26: Pohlaví studentů (v %)

Žena	60
Muž	40
Σ	<i>100 %</i>

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

V souboru studentů zapojeného do výzkumného šetření bylo 60 % dívek a 40 % chlapců.

Třetí otázka zjišťuje učební/studijní obory studentů. Tabulka 27 ukazuje počty studentů podle jednotlivých oborů viz následující vysvětlivky:

- KČ – Kuchař-číšník;
- OZS – Opravář zemědělských strojů;
- MO – Mechanik-opravář;
- PR – Prodavač;
- SPŠ SRAV – Střední průmyslová škola stavební;
- ZDR Š – Střední zdravotní škola;
- OA – Obchodní akademie;
- CR – Cestovní ruch;
- SPŠ STR – Střední průmyslová škola strojní;
- GEOD – Geodézie;
- G – Gymnázium.

Tabulka 27: Složení studijních/učebních oborů studentů, absolutní počet

Učební/studijní obory	KČ	OZS	MO	PR	SPŠ STAV	ZDR Š	OA	CR	SPŠ STR	GEOD	G
	17	4	4	3	17	17	5	12	6	3	14

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Největší zastoupení respondentů mají studenti oboru Kuchař-číšník, studenti Střední průmyslové školy stavební, Střední zdravotní školy, Cestovního ruchu a Gymnázia.

Čtvrtá otázka zjišťuje ročník studia. Tabulka 28 ukazuje zastoupení studentů v jednotlivých ročnících.

Tabulka 28: Počty studentů v jednotlivých ročnících studia (v %)

1. ročník	65
2. ročník	27
3. ročník	8
Σ	<i>100 %</i>

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Dvě třetiny respondentů jsou studenti 1. ročníku a třetinu tvoří studenti druhých a třetích ročníků různých typů středních škol dle tabulky 27.

Pátá otázka se týká bydliště studentů dle počtu obyvatel. Tabulka 29 znázorňuje výsledky šetření.

Tabulka 29: Bydliště studentů dle počtu obyvatel (v %)

město 20-100 tis. obyvatel	7
město 3-20 tis. obyvatel	34
vesnice do 3 tis. obyvatel	59
Σ	<i>100 %</i>

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

59 % respondentů bydlí ve vesnici, 34 % studentů v menším městě a 7 % studentů bydlí ve větším městě.

Další otázkou se ptám studentů na to, zda bydlí s rodiči nebo v samostatné domácnosti. Výsledek šetření ukázal:

- téměř všichni studenti bydlí s rodiči – 98 studentů (96 %);
- pouze 4 bydlí v samostatné domácnosti (4 %).

Poslední otázka se týká názvu školského zařízení, domova mládeže, na kterém jsou studenti ubytováni. Výsledek šetření:

- DM 1 – 26 studentů (25 %);
- DM 2 – 76 studentů (75 %).

DM 1 – Domov mládeže při Gymnáziu, Střední odborné škole ekonomické a Středním odborném učilišti v Kaplici.

DM 2 – Domov mládeže a Školní jídelna, Holečkova v Českých Budějovicích.

5.6 Vyhodnocení dotazníku pro vychovatele

Oblasti zaměření vychovatelů na dění ve společnosti

Otázka zjišťovala, na které oblasti ve společnosti se vychovatelé zaměřují. „Na která témata ve společnosti se v rámci domova mládeže nejvíce zaměřujete?“

Tabulka 30: Zaměření vychovatelů na vybraná témata ve společnosti (v %)

Nabídnutá odpověď	
Společenské dění ve společnosti	50
Kulturní dění ve společnosti	50
Politické dění ve společnosti	0
Σ	100 %

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Vychovatelé se zaměřují výhradně na oblasti společenského a kulturního dění ve společnosti.

Volnočasové aktivity a zájmové činnosti, na které se vychovatelé ve své práci v rámci domova mládeže zaměřují

Zjišťovala jsem i názor vychovatelů na to, jak volnočasové aktivity v rámci domova mládeže ovlivňují zájem mládeže o dění ve společnosti. „Myslíte si, že volnočasové aktivity v rámci domova mládeže mají vliv na zájem mládeže o dění ve společnosti?“

Tabulka 31: Názor vychovatelů na vliv volnočasových aktivit domova mládeže na zájem studentů o dění ve společnosti (v %)

Nabídnutá odpověď	
<i>Rozhodně ano</i>	20
<i>Spíše ano</i>	70
<i>Spíše ne</i>	10
<i>Rozhodně ne</i>	0
<i>Nevím</i>	0
Σ	100 %

Zdroj: vlastní dotazníkové

90 % vychovatelů je přesvědčených, že volnočasové aktivity prováděné v rámci domova mládeže mají vliv na zájem mládeže o dění ve společnosti.

Další otázka se zaměřuje na podíl vychovatelů při výběru zájmových činností mládeže ve volném čase. „*Pracujete se studenty na výběru zájmových činností mládeže ve volném čase?*“

Tabulka 32: Názor vychovatelů, jak se podílí na výběru zájmových činností mládeže ve volném čase (v %)

Nabídnutá odpověď	
<i>Rozhodně ano</i>	60
<i>Spíše ano</i>	40
<i>Spíše ne</i>	0
<i>Rozhodně ne</i>	0
<i>Nevím</i>	0
Σ	<i>100 %</i>

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Většina vychovatelů uvedla, že rozhodně pracují se studenty na výběru zájmových činností ve volném čase.

Následující otázka zjišťuje, jak vychovatelé zařazují do činnosti domova mládeže aktivity, které vedou mládež k výchově k občanství. „*Zařazujete do činnosti domova mládeže aktivity, které vedou studenty k výchově k občanství?*“

Tabulka 33: Jak vychovatelé zařazují do činnosti aktivity, které vedou studenty k výchově k občanství (v %)

Nabídnutá odpověď	
<i>Rozhodně ano</i>	20
<i>Spíše ano</i>	50
<i>Spíše ne</i>	30
<i>Rozhodně ne</i>	0
<i>Nevím</i>	0
Σ	<i>100 %</i>

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Tři čtvrtiny vychovatelů jsou přesvědčeny, že zařazují do činnosti domova mládeže aktivity, které vedou studenty k výchově k občanství.

Další otázka se zaměřuje na to, jak vychovatelé poskytují studentům informace k získání přehledu o dění ve společnosti. „*Poskytujete studentům v rámci domova mládeže dostatek možností k získání informací o dění ve společnosti?*“

Tabulka 34: Názor vychovatelů na to, zda poskytují studentům dostatek možností k získání informací o dění ve společnosti (v %)

Nabídnutá odpověď	
<i>Rozhodně ano</i>	20
<i>Spíše ano</i>	50
<i>Spíše ne</i>	20
<i>Rozhodně ne</i>	10
<i>Nevím</i>	0
Σ	<i>100 %</i>

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

70 % vychovatelů je přesvědčeno, že poskytují studentům dostatek možností k získání informací o dění ve společnosti.

Následující otázka se zaměřuje na to, jakou mají vychovatelé možnost ovlivnit společenskou participaci studentů. „*Vidíte svou práci vychovatele jako možnost ovlivnit společenskou participaci studentů se kterými pracujete?*“

Tabulka 35: Jak vychovatelé hodnotí svoji možnost ovlivnit společenskou participaci studentů (v %)

Nabídnutá odpověď	
<i>Rozhodně ano</i>	40
<i>Spíše ano</i>	40
<i>Spíše ne</i>	20
<i>Rozhodně ne</i>	0
<i>Nevím</i>	0
Σ	<i>100 %</i>

Zdroj: vlastní dotazníkové

80 % vychovatelů zastává názor, že mají možnost při své práci s mládeží ovlivnit jejich účast na dění ve společnosti.

Spolupráce vychovatelů se studenty v jednotlivých oblastech dění na domově mládeže a ve společnosti

Otázka zjišťovala názor vychovatelů, do jaké míry se se studenty věnují různým aktivitám a činnostem zaměřeným na dění domova mládeže spojeným se společenskou participací. „Uved'te prosím, do jaké míry se společně se studenty věnujete následujícím činnostem?“

Tabulka 36: Míra činností vychovatelů se studenty v jednotlivých oblastech dění v domově mládeže a ve společnosti (v %)

Nabídnutá odpověď	Velmi	Částečně	Málo	Vůbec
<i>1. Výběr volnočasových aktivit v rámci DM</i>	70	30	0	0
<i>2. Výběr volnočasových aktivit v rámci volného času studentů mimo DM</i>	10	70	10	10
<i>3. Animační programy spojené se společenskou participací</i>	10	30	20	40
<i>4. Aktivní zapojení studentů do managementu DM</i>	30	10	20	40
<i>5. Příprava a realizace kulturních a společenských aktivit v rámci DM</i>	40	30	30	0
<i>6. Účast se studenty na kulturních a společenských akcích konaných v rámci okolí DM</i>	70	30	0	0
<i>7. Aktivity změřené na dobročinné účely</i>	0	30	60	10
<i>8. Osobnostní výchova v rámci činností DM</i>	40	50	10	0
<i>9. Motivaci ke společenské participaci v rámci činností DM</i>	30	50	20	0
<i>10. Aktivity zaměřené na kulturu a prostředí DM</i>	20	70	10	0

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Výpovědi vychovatelů ukazují, že se se studenty hodně zaměřují na činnosti týkající se výběru volnočasových aktivit v rámci DM a účastní se spolu se studenty kulturních a společenských akcí konaných v okolí DM. Dále se částečně zaměřují na osobnostní výchovu studentů a aktivity zaměřené na kulturu a prostředí DM. Také se částečně věnují výběru volnočasových aktivit v rámci volného času studentů při výběru aktivit mimo DM a částečně se zaměřují na motivaci ke společenské participaci v rámci činností DM. Vychovatelé také uvádí, že se částečně se studenty věnují činnostem při přípravě a realizaci kulturních a společenských aktivit rámci DM. Málo se věnují aktivitám zaměřeným na dobročinné účely. Vůbec nebo málo se věnují se studenty animačním programům spojeným se společenskou participací a poměrně málo se věnují činnosti směřující k aktivnímu zapojení studentů do managementu DM.

Názory vychovatelů na motivační impulzy k účasti mládeže na dění ve společnosti

Následující otázka zjišťovala názory vychovatelů na podněty, které mohou ovlivnit účast mládeže na dění ve společnosti. „Co podle Vás motivuje mládež k účasti na společenském, kulturním a politickém dění společnosti?“

Tabulka 37: Názory vychovatelů na faktory ovlivňující motivaci mládeže k účasti na společenském dění (v %)

Nabídnutá odpověď	Ano	Ne
<i>Společenská, kulturní nebo politická angažovanost kamarádů</i>	90	10
<i>Společenská, kulturní nebo politická angažovanost rodičů</i>	90	10
<i>Podněty ke společenské participaci vychovatelů DM</i>	90	10
<i>Členství v zájmové organizaci, která se podílí na veřejném dění</i>	90	10
<i>Chů obohatit svůj život</i>	80	20
<i>Zviditelnit se</i>	80	20
<i>Možnost ovlivnit dění ve společnosti</i>	70	30
Σ	<i>100 %</i>	

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Vychovatelé se shodují v názoru a téměř všichni uvádí, že podle nich motivuje mládež k účasti na dění ve společnosti společenská, kulturní a politická angažovanost kamarádů a rodičů, dále také podněty od vychovatelů a ve stejné míře členství studentů v zájmové organizaci, která se podílí na veřejném dění.

Doplňující otázky zaměřené na názory vychovatelů k pochopení vlivu na angažovanost mládeže

První otázka zjišťovala, zda vychovatelé považují za důležitou znalost hodnotové orientace studentů. „Považujete ve své práci znalost hodnotové orientace studentů za důležitý prostředek k pochopení života mládeže?“

Tabulka 38: Názory vychovatelů na důležitost znalosti hodnotové orientace mládeže (v %)

Nabídnutá odpověď	
<i>Rozhodně ano</i>	50
<i>Spíše ano</i>	40
<i>Spíše ne</i>	10
<i>Rozhodně ne</i>	0
<i>Nevím</i>	0
Σ	<i>100 %</i>

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

90 % vychovatelů považuje znalost hodnotové orientace studentů za důležitou.

Další otázka sleduje názor vychovatelů na vliv socioekonomických podmínek na společenskou angažovanost studentů. „*Myslíte si, že společenskou angažovanost studentů ovlivňují socioekonomické podmínky mládeže?*“

Tabulka 39: Názory vychovatelů na vliv socioekonomických podmínek na společenskou angažovanost studentů (v %)

Nabídnutá odpověď	
<i>Rozhodně ano</i>	40
<i>Spíše ano</i>	30
<i>Spíše ne</i>	30
<i>Rozhodně ne</i>	0
<i>Nevím</i>	0
Σ	<i>100 %</i>

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

70 % vychovatelů se vyjadřuje, že socioekonomické podmínky podle nich ovlivňují angažovanost studentů ve společnosti.

Následující doplňující otázka zjišťuje, zda se vychovatelé někdy účastnili odborného semináře či přednášky na téma společenské participace mládeže ve volném čase. „*Zúčastnil/a jste se někdy nějakého odborného semináře nebo přednášky na téma společenské participace mládeže ve volném čase?*“

Tabulka 40: Účast vychovatelů na semináři či přednášce o společenské participaci mládeže ve volném čase (v %)

Ano	90
Ne	10

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

90 % vychovatelů absolvovalo nějaký seminář nebo přednášku o společenské participaci mládeže ve volném čase.

Demografické údaje respondentů dotazníku pro vychovatele

První otázka zjišťuje název a adresu domova mládeže vychovatelů, kteří se zúčastnili dotazníkové šetření.

Tabulka 41: Údaje o názvu a adrese domova mládeže vychovatelů, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření, absolutní počet

<i>Domov mládeže při Gymnáziu, Střední odborné škole ekonomické a Středním odborném učilišti v Kaplici</i>	3
<i>Domov mládeže a Školní jídelna, Holečkova v Českých Budějovicích</i>	9

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Další otázky zjišťují věk a pohlaví respondentů.

Tabulka 42: Věkové složení vychovatelů, absolutní počet

<i>Věk</i>	28	33	35	36	47	48	53	54	55	56	57
<i>Počet</i>	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Tabulka 43: Pohlaví vychovatelů, absolutní počet

<i>Muž</i>	3
<i>Žena</i>	9

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Věkové složení vychovatelů je v rozmezí 28 až 57 let.

Do výzkumného šetření se zapojili 3 muži vychovatelé a 9 žen vychovatelek.

Poslední otázka je zaměřena na počet let praxe ve vychovatelství.

Tabulka 44: Počet let praxe respondentů ve vychovatelství, absolutní počet

<i>Počet let praxe</i>	1	10	11	15	20	25	26	28	30
<i>Počet vychovatelů</i>	1	2	1	1	1	2	1	1	2

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Vychovatelé, kteří se zapojili do výzkumného šetření mají 1 rok až 30 let praxe ve vychovatelství.

5.7 Vyhodnocení stanovených hypotéz

H.1: Informační digitální technologie jsou nejčastějším zdrojem mládeže při získávání informací o dění ve společnosti ve volném čase.

Výzkumné šetření ukázalo, že hypotézu lze potvrdit jen částečně.

Jako zdroj informací využívají studenti ve volném čase ve výrazné většině internetové sítě. Ty uvedlo 91 % studentů. Zpravodajské a informační servery na internetu využívá 79 % studentů, rádio pak využívá k získávání informací necelá polovina. Internetové blogy využívá 39 % a televizní stanice okolo 40 % studentů. Při vyhledávání informací o různých volnočasových aktivitách a činnostech využívají studenti většinou internet, a to až ze 70 %. Více než 50 % studentů se vyjádřilo, že využívají různá informační média k získávání informací o dění a životě ve společnosti každý den nebo skoro každý den.

Studenti ve výzkumném šetření vyjádřili i další postoj k informačním zdrojům o dění ve společnosti. Jako hlavní zdroj z nabídky dotazníkového šetření (viz tabulka 6) zařadili na první místo informace od přátel a kamarádů. Uvedlo jej 89 % studentů. Na druhé místo zařadili studenti informace od rodičů, uvedlo 81 % studentů. Sledování informací na internetu zařadili respondenti tentokrát na třetím místě. Tento zdroj uvedlo 77 % studentů. Na čtvrtém místě uvedli studenti získávání informací od učitelů a na pátém místě od vychovatelů. Rádio, tiskopisy a letáky uvedla jako zdroj asi čtvrtina z respondentů.

V tomto ohledu z výzkumného šetření vyplývá, že digitální technologie jsou nedílnou součástí života mladých lidí, ovšem vliv, názory a informace od vrstevníků, kamarádů přátel, a také vliv rodiny, jsou pro mládež nejvýznamnější. Současný civilizační trend je charakteristický stále větším rozvojem moderních technologií, velkou digitalizací, stále větším působením masových médií. Také v atraktivitě pro dnešní mladé lidi vedou zpravodajské a informační servery na internetu, internetové sociální sítě a portály i televizní stanice. Není možné nevnímat, že žijeme v informační společnosti s velkou medializací, že životní styl mládeže je silně ovlivněn digitalizací. To vyplývá i z výzkumného šetření – většina studentů využívá právě digitální technologie jako zdroj informací o dění a životě společnosti i při hledání volnočasových aktivit. Přesto přátele, kamarády a rodiče jako zdroj informací uvedlo na základě výsledků výzkumného šetření největší procento studentů.

H.2: Studenti se více zajímají o oblast společenského a kulturního dění ve společnosti než o politické dění.

Výzkumné šetření potvrdilo, že studenti preferují oblast společensko-kulturního dění ve společnosti, kde se také výrazně více angažují, než v oblasti politického dění.

Dle výpovědí studentů oblast jejich zájmu je ze 70 % společenské dění, ze 17 % kulturní dění a 13 % politické dění ve společnosti.

Z výzkumného šetření dále vyplývá, že největší zájem studentů, na základě jejich výpovědí, je o oblast společenského a kulturního dění v České republice i o společenské a kulturní dění ve světě. Studenti se dále zajímají o společenské a kulturní dění v místě kde žijí. Politické dění v České republice a ve světě je zajímavé málo. Politické dění v místě bydliště a také politické dění v Evropské unii je zajímavé málo nebo vůbec. Volby do zastupitelstev krajů, do senátu, do parlamentu ČR je zajímavé málo nebo vůbec.

Většina respondentů uvedla, že v příštích měsících by se chtěli angažovat v oblasti sportovních aktivit – 66 %, v oblasti společenských aktivit – 60 %, v oblasti zdravého životního stylu společnosti – 54 %. Přes 40 % uvedlo zájem o charitativní a kulturní aktivity, 35 % uvedlo také aktivity v oblasti ochrany přírody. Zájem o politické aktivity uvedlo jen 8 % studentů.

H.3: Aktivní přístup vychovatele domova mládeže a výchova ke společenské participaci výrazně ovlivňuje aktivity spojené s angažovaností studentů.

Výzkumným šetřením jsem došla k závěru, že tato hypotéza se nepotvrdila.

Více než polovina studentů vyslovila názor, že vychovatelé domova mládeže jejich aktivity zaměřené na společenskou angažovanost spíše neovlivňují.

Polovina studentů uvedla, že aktivity na domově mládeže směřované k zapojení do dění na domově mládeže a do dění ve společnosti je celkem motivují, ovšem druhá polovina studentů uvedla, že tyto aktivity pro ně motivací spíše nejsou. Informace o dění ve společnosti získávají studenti více z internetu, z televize, od přátel a kamarádů, také od rodičů a učitelů, o něco méně od vychovatelů. Podněty vychovatelů ke společenské participaci zařadili studenti při volbě oblasti motivace k angažovanosti ve společnosti až na poslední místo.

Podle studentů vychovatelé jejich aktivity zaměřené na společenskou angažovanost spíše neovlivňují, přestože uvedli, že v rámci domova mládeže mají spíše dostatek volnočasových aktivit souvisejících se společenskou participací.

5.8 Diskuse nad výsledky šetření

Výzkumné šetření ukázalo, že studenti sledují a poměrně často se zajímají o dění ve společnosti. Mezi hlavní zdroje získávání těchto informací uvedli studenti na prvním místě informace od přátel a kamarádů, dalším významným zdrojem jsou informace od rodičů a sledování a získávání informací na internetu. Menší část studentů pak uvedla, že informace získávají také od učitelů a vychovatelů.

Využívání informačních médií k získávání informací o společensko-kulturním a politickém dění společnosti ve volném čase uvedla výrazná většina studentů jako aktivitu téměř každodenní, zejména využíváním internetových sítí. Méně než polovina uvedla také rádio a sledování informací v televizi. Internet využívají studenti často k vyhledávání informací o možnosti zapojení se do volnočasových aktivit. Vyjádření studentů ke zdrojům informovanosti charakterizují jejich preference a činnosti. Při porovnání s výsledky výzkumů a na základě odborných podkladů citovaných autorů k dané problematice z části teoretické, pak tato zjištění velmi korespondují s výsledky šetření. Většina autorů se shoduje, že největší význam a vliv na jednání, hodnoty, názory a způsoby jednání jedince má především rodina a škola. Mladou generaci je třeba utvrzovat a informovat o významu a efektu angažovanosti ve společnosti. Dobré příklady právě z rodiny, školy, od dospělých a vychovatelů pak slouží mladým lidem jako důležité vzory. Velmi významný vliv na vnímání světa mladou generací mají zejména vrstevníci a jejich specifický životní styl. Ten je v dnešní době silně ovlivněn masmédií, digitálními technologiemi a neustálým proudem informací i v globálním měřítku, které mládež sice aktivizují, zároveň však činí mladou generaci pasivní vůči přijímání informací. Pro mládež je charakteristické silné ovlivnění názory, postoji a jednáním právě ostatních jedinců stejné věkové skupiny.

V oblasti zájmů studentů o dění ve společnosti ve volném čase výrazně převažuje zaměření na společenské a kulturní dění, naopak velmi slabý zájem mají studenti o politické dění ve společnosti. Vychovatelé potvrdili zaměření své práce se studenty na oblast společenského a kulturního dění a ani jeden vychovatel neuvědlnil zaměření na politické dění ve společnosti. V teoretické části práce většina autorů poukazuje na důležitost snahy ze strany vychovatelů, různých sdružení a organizací, dále uvádí výrazné snahy evropských institucí učit jednotlivce i skupiny překračovat své vlastní zájmy, odstraňovat nezainteresovanost a vést mladou generaci k demokratickému

občanství, k aktivní spoluúčasti na humanizaci života vlastní komunity, společnosti až po celosvětovou úroveň.

Dále výzkumné šetření ukázalo, že studenti mají zájem o aktivity v oblasti spojené se zájmovou organizací jíž jsou členem a zájem projevují o oblast společenského a kulturního dění ve světě, v České republice i v místě kde žijí, kde asi třetina studentů uvedla aktivní zapojení při organizaci akcí v místě bydliště. Průměrný zájem mají o volnočasové aktivity v rámci domova mládeže. Oblast politického dění v České republice, ve světě i v místě kde žijí, je zajímavá málo nebo vůbec. Podobně nízký zájem uvádí studenti o oblast různých politických voleb. Utváření postojů, hodnot a vzorců participace mládeže ovlivňuje mnoho faktorů jako aktivní pobízení a vliv rodiny, školy, vrstevníků a také vliv kultury dané společnosti, a to se pak projevuje na občanských postojích mladé generace. Výzkumy a odborné podklady z části teoretické ukazují, že mladí lidé jsou už ve 14 letech socializovaní a mají začleněné základní občanské postoje a mohou dát společensky žádoucí podněty a názory. Důvěra v politickou angažovanost je ovšem v rámci společnosti nízká, což jak výsledky šetření této práce ukazují, ovlivňuje jak studenty, tak vychovatele. Pokud dospělí a vychovatelé nezaměřují pozornost na aktivní podněty k angažovanosti v některé oblasti ve společnosti, jsem názoru, že se to projeví právě na postoji k této problematice ze strany mládeže tak, jak ukazují výsledky šetření.

Studenti se ve volném čase nejvíce angažují prostřednictvím sportovních klubů, prostřednictvím mládežnických organizací i prostřednictvím zájmových sdružení. Vliv domova mládeže na angažovanost na dění ve společnosti je poměrně malý. Výzkumné šetření ukázalo, že většina vychovatelů je ale přesvědčena, že do činnosti domova mládeže zařazují aktivity, které vedou studenty k výchově k občanství, poskytují studentům dostatek možností a informují studenty o dění ve společnosti. Zastávají názor, že účast studentů na životě společnosti mohou ovlivnit. Možnost působení na mládež a podpora skrze výchovu ve volném čase i hledisko volnočasových aktivit souvisejících s participací mládeže mají silný vliv při rozvoji osobnosti jedince a vliv na jeho aktivní společenskou participaci. Vychovatelé domova mládeže kladou při své práci důraz na participační aktivity, zapojují studenty do různých činností, poskytují studentům informace o dění ve společnosti a možnosti zapojení se. Tyto iniciativy a různé podněty ale nejsou studenty dostatečně aktivně využívány.

Z aktivit, na které by se chtěli studenti v příštích měsících zaměřit jsou na prvním místě sportovní aktivity, na druhém místě společenské aktivity a na třetím místě zdravý životní styl společnosti. Na čtvrté až šesté místo zařadili kulturní aktivity, charitativní činnosti a aktivity v oblasti ochrany přírody. Na poslední místo pak aktivity v oblasti politiky. Jistě je velmi pozitivní zájem mládeže o aktivity v rámci sportu, společnosti a zdraví, kterým připisují svůj hlavní zájem. Otázkou je, nakolik uplatnění těchto zájmů může být pro mládež pouhým přáním a myšlenkou, ovšem ne vždy plně realizovanou.

V rámci domova mládeže, kde jsou ubytováni, se více jak polovina studentů účastní a zajímá o pořádané akce, pouze necelá pětina studentů se aktivně podílí v managementu. Studenti spolupracují s vychovateli při sestavování plánů činností a podílí se na přípravě zájmových činností domova mládeže. Zájem mají studenti o rozhovory s vychovateli na téma dění ve společnosti a možnosti angažovanosti, animačních programů na toto téma se ovšem účastní jen asi desetina studentů. Většina studentů uvedla, že mají dostatek možností v rámci domova mládeže zapojit se do volnočasových aktivit s možností společenské participace. Téměř všichni vychovatelé jsou přesvědčeni, že volnočasové aktivity a činnosti v rámci domova mládeže mají vliv na zájem mládeže o dění ve společnosti. Většina vychovatelů uvedla, že aktivně pracují se studenty na výběru zájmových činností ve volném čase. Činnosti a aktivity vedoucí studenty k výchově k občanství zařazuje asi polovina vychovatelů. Jak popisuje teoretická část práce, mladý člověk projevuje svůj zájem o nějakou oblast právě výběrem volnočasových aktivit.

Právě oblast volného času má možnost ovlivnit zájmy mladých lidí a jejich aktivity. Zde právě vychovatelé mohou využít tento prostor k vlivu na angažovanost mládeže ve společnosti svým přístupem a způsobem práce s mládeží. Výsledky teoretické části naznačují, že mladí lidé většinu forem participace příliš nevyužívají a aktivní účast na dění ve společnosti není integrální součástí životního stylu mládeže, což ukazují i výsledky šetření této práce. Myslím, že práce vychovatelů je právě v nacházení cesty a přístupu k mládeži vhodnými formami, které by navodily zvnitřnění potřeby mladých lidí a vytvářely pozitivní postoje mládeže k angažovanosti v různých oblastech života společnosti a k aktivnímu občanství.

K pochopení mládeže patří také preference jejich životních hodnot. Poznání hodnotových orientací mládeže ukazuje, jak se aktuálně utváří systém hodnot společnosti, zároveň jak společnost utváří a působí na mladou generaci. Jedna část

výzkumného šetření je zaměřena právě na hodnotovou orientaci mládeže, na vyjádření studentů, jaké životní hodnoty jsou pro ně nejdůležitější. Z výsledků šetření vyplývá, že studenti staví na první místo hodnotu zdraví, na druhé místo pak zařadili hodnotu partner, manželství, rodina, děti a na třetí místo vzdělání. Za nejméně důležité v životě považují studenti prosazovat své ideály a náboženské cíle. Za pozornost vzhledem ke zkoumané problematice stojí údaj o hodnotě být prospěšný společnosti a druhým lidem, kterou studenti uvedli až na třinácté místo, dosáhnout vysokého stupně poznání (o životě, přírodě, společnosti) zařadili studenti na jedenácté místo a klidný a pohodlný život bez problémů na sedmé místo ze šestnácti nabízených životních hodnot. Toto vyjádření a celkový pohled na pořadí důležitosti hodnot studentů ukazuje na vysoký stupeň individualismu a vyhýbání se nepříjemnému, upřednostňování vlastní osobnosti a svých bližních před kolektivy, občanskou společností a státem. Výsledky vlastního pozorování v porovnání s poznatky a výsledky výzkumů citovaných autorů z části teoretické jsou v mnoha pohledech velmi podobné.

Pohled na důležitost hodnot pro mladou generaci pak může být cestou dospělých i vychovatelů v zaměření činnosti s mládeží na trvalou podporu a motivaci k vytvoření lepší pozice hodnoty být prospěšný společnosti a druhým lidem. Dalším motivačním faktorem jsou činnosti zaměřené na podporu aktivního života mladých lidí a vytváření tvořivé motivační atmosféry.

Proto je výzkumné šetření zaměřeno právě i na motivaci k angažovanosti v domově mládeže a ve společnosti. Z pohledu motivace studentů k participačním aktivitám je nutná zainteresovanost ke spoluúčasti na dění kolem nás, a to nejen z pohledu svého blízkého okolí, naší společnosti, ale i v širším ohledu v mezinárodní oblasti. Rozšiřovat vědomosti a možnosti zapojení, spolupráce na zainteresovanosti mladých lidí do aktivit přispívajících k rozvoji vlastní společnosti i společného evropského prostoru je trvalým a globálním požadavkem. Motivem pro studenty je, na základě vlastního šetření, chuť obohatit svůj život a dále společenská, kulturní a politická angažovanost kamarádů, na dalším místě pak zlepšení společenského života v obci/městě kde studenti žijí a pak také angažovanost rodičů. Vychovatelé tyto faktory potvrzují. Své vlastní podněty vidí vychovatelé jako motivační, studenti jim ovšem velkou váhu nepřipisují. Výrazným činitelem v motivaci k angažovanosti je dostatek kvalitních, přehledných a motivujících informací, které zvyšují zájem o tuto oblast.

Závěr

Cílem této práce bylo zmapovat aktivity studentů spojené se společenskou participací ve volném čase a zjistit informovanost mladých lidí a jejich zdroje získávání informací o dění a životě společnosti. Dotazníkovým šetřením jsem zjišťovala názory a postoje studentů a vychovatelů dvou vybraných domovů mládeže k této problematice.

Aktivity studentů ve volném čase zaměřené na společenskou angažovanost jsou jakýmsi zrcadlem celé společnosti, jeho obrazy se pak odrážejí v jednání, chování, postojích, zájmech i preferovaných hodnotách mladé generace. Současná společnost je silně individualizovaná, nastavena na individuální zájmy a cíle. Výsledky diplomové práce ukazují na nízký zájem o jednotící myšlenky, znatelná je lhostejnost k věcem veřejným, které se mládeže přímo nedotýkají. Moderní masová společnost nabízí nepřehledné toky informací, které mohou v důsledku způsobit odklon od veřejného života a nezájem o společenské hodnoty.

Informovanost studentů v oblasti dění a života společnosti je poměrně vysoká. I přes silnou digitalizaci společnosti a vysokou míru možností získat informace z různých médií, uvedla většina studentů jako hlavní zdroj informací své kamarády a přátele, velká část pak získávání informací od rodičů. K informačním médiím, která studenti využívají, patří především internetové sítě, využívané studenty téměř každý den.

Studenti se nejvíce zajímají o oblast společensko-kulturního dění. To je nejvíce zajímavá ve světě, v místě bydliště, v České republice. Nízký je zájem studentů o oblast politického dění společnosti i politického dění v rámci Evropské unie, světové politiky, taktéž v oblasti voleb, kde projevuje zájem a aktivity jen přibližně desetina studentů. Aktivně se studenti zapojují velmi málo.

V rámci domova mládeže studenty zajímají volnočasové aktivity i pořádané akce, do kterých se celkem často zapojují. Aktivně se podílí v managementu a na přípravě činností jen zhruba desetina studentů. Vychovatelé se zaměřují se studenty nejvíce na společenské a kulturní aktivity, na oblast politického dění se nezaměřují. Účastní se se studenty různých společenských a kulturních akcí v okolí domova mládeže, zaměřují se na činnosti v oblasti kultury a prostředí domova mládeže. Aktivně se studenty připravují volnočasové aktivity, informují o nabídce zájmových činností i mimo domov mládeže a informují poměrně často studenty o společensko-kulturním dění společnosti.

Studenti uvedli, že mají dostatek možností k získávání informací o dění ve společnosti, mají v rámci volného času dostatek možností k zapojení se do volnočasových aktivit a činností souvisejících se společenskou participací. Vychovatelé jsou názoru, že ve své činnosti zařazují dostatek příležitostí, aktivit i činností zaměřených na angažovanost, občanství i osobnostní výchovu mládeže. Pracují se studenty na výběru takto zaměřených volnočasových aktivit a zájmových činností. Tyto možnosti a nabídky však využívají studenti jen částečně.

Motivem k angažovanosti v různých oblastech života společnosti, domova mládeže i svého okolí, je pro studenty především chuť obohatit svůj život. Toto stanovisko vyjádřili studenti i vychovatelé. To ukazuje na potřebu zážitku v životě mladých lidí, orientaci na zážitek vykazuje celá současná společnost. Dalším silným motivem je angažovanost kamarádů a rodičů, kteří působí na mládež jako významný vzor, příklad.

Největší hodnotou v životě je pro studenty zdraví, manželství či partnerství a děti. Další významné místo zaujímá hodnota lásky a zaměstnání, zajímavé a úspěšné práce, peněz, majetku a klidného a pohodlného života. Hodnotová orientace studentů sestavená z výsledků šetření této práce jen potvrzuje vysokou míru zaměření studentů na individuální cíle, potřeby a zájmy a také důležitost hodnot zaměřených na své nejbližší. Naopak nízký zájem připisují studenti hodnotě aktivního života a prospěšnosti společnosti. Citovaní autoři této práce i názory vychovatelů ukazují na důležitost znalosti životních hodnot studentů a jejich preferencí, které mohou napomoci k pochopení mladé generace, k tomu v jakém směru studenty více podporovat, kde častěji motivovat, v jaké oblasti více informovat.

Výsledky vlastního šetření potvrzují, že aktivity studentů ve volném čase spojené se společenskou participací jsou nízké, zejména pak v oblasti politického dění ve společnosti, kde studenti nemají dostatek pozitivních podnětů být v této oblasti aktivní. I v závěru práce před námi stojí řada otázek, které je možné brát jako námět pro další bádání. Je zřejmá potřeba nadále řešit otázky zájmů mladých lidí, rozvíjet otázku využití informačních médií a společně s mladou generací hledat cestu k pozitivní aktivizaci. Nadále je potřebné systematicky zařazovat ve výchově mladé generace volnočasové aktivity vedoucí k angažovanosti a občanství.

Směřování ke společenské participaci mladých lidí je také velkým zájmem a snahou Rady Evropy v kontextu současného procesu evropské integrace za účelem

dosazení společenského rozvoje. Určitou společnou filozofií všech členských států je vytvářet společné struktury a projekty pro mladou generaci v Evropě pro celoživotní osvojování tvořivého participačního přístupu ke kultuře, k práci, k učení, k volnému času, ke společenským vztahům, založené na hodnotách svobody, spravedlnosti, tolerance a solidarity.

Přínosem této práce pro mě bylo osobní setkání s mnoha mladými lidmi, studenty které jsem v rámci dotazníkového šetření oslovila a měla možnost získat jejich aktuální postoje a názory k řešené problematice.

Téma participace mládeže je a bude aktuální, neustále je v této problematice co se učit, co zkoumat, roste potřeba hledat nové cesty k probuzení aktivního zapojení mladých lidí do společnosti. Výzkumné šetření, které bylo provedeno v rámci této diplomové práce je aktuálním pohledem na participační aktivity studentů z vybraných dvou domovů mládeže ve volném čase. Může být využito jako inspirace a sebereflexe ve výchovné praxi pro všechny, kteří mají zájem využít volný čas k utváření zdravé demokratické společnosti a zájem o utváření pozitivních postojů mladé generace k občanské angažovanosti. Cestou k mladým lidem je ukázat jim svou náklonnost a lásku a vhodnou formou je získat pro přijetí skutečnosti, že oni jsou nedílnou součástí společenského dění a mohou mnohé ovlivnit a změnit. Důležité je nenásilnou formou zdůrazňovat význam a efekt jejich účasti a podílu na životě společnosti, jít mladým lidem příkladem a brát zřetel na jejich životní styl a také zohledňovat vliv digitalizace, která silně ovlivňuje současnou mládež, celou společnost i celý svět.

Seznam literatury

- BÍLÁ KNIHA, Národní program rozvoje vzdělávání v České republice, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Praha: Tauris, 2001, ISBN 80-211-0372-8.
- CVACH, R. Některé poznatky o organizovanosti našich dětí ve volném čase od roku 1989 po současnost a souvislosti mezi výchovou mimo vyučování a RVP pro ZV, s. 66-70. In Kaplánek M. *Výchova a volný čas. Sborník příspěvků 1. mezinárodní konference o výchově a volném čase*. České Budějovice, 2006. ISBN 80-7040-849-9.
- DUFFKOVÁ, J.; URBAN, L.; DUBSKÝ, J. *Sociologie životního stylu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-123-6.
- HABERMAS, J. *Strukturální proměna veřejnosti*. Praha: Filosofický ústav AV ČR, 2000. ISBN 80-7007-134-6.
- HÁJEK, B.; HOFBAUER, B.; PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7.
- HEGEL, G.W.F. *Dějiny filosofie II*. Praha: Československá akademie věd, 1965. ISBN neuvedeno.
- HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
- HOFBAUER, B. *Participace dětí a mládeže na životě společnosti. Evropské struktury a jejich aktivity*. Praha: Sdružení dětí a mládeže Ducha, IZV Hořovice a MŠMT ČR, 2003. ISBN neuvedeno.
- HOFBAUER, B. Vývoj, současný stav a výhled pedagogiky volného času v České republice, s. 32-44. In Kaplánek M. *Výchova a volný čas. Sborník příspěvků 1. mezinárodní konference o výchově a volném čase*. České Budějovice, 2006. ISBN 80-7040-849-9.
- HOOGHE, M. *Political Socialization and the Future of Politics*. Acta Politica, 2004, 39, s. 331-341. © Palgrave Macmillan, 2004.

- HOOGHE, M.; WILKENFELD, B. *The Stability of Political Attitudes and Behaviors across Adolescence and Early Adulthood: A Comparison of Survey Data on Adolescents and Young Adults in Eight Countries*. J Youth Adolescence, 2008, 37, s. 155-167. © Springer Science+Business media, LLC, 2007.
- KAPLÁNEK, M. *Čas volnosti – čas výchovy*. Praha: Portál, 2012.
ISBN 978-80-262-0450-3.
- KAPLÁNEK, M. *Specifické přístupy a metody pedagogiky volného času*, s. 45-47.
In Kaplánek M *Výchova a volný čas. Sborník příspěvků 1. mezinárodní konference o výchově a volném čase*. České Budějovice, 2006. ISBN 80-7040-849-9.
- KELLER, J. *Sociologie středních vrstev*. Praha: SLON, 2012.
ISBN 978-80-7419-109-1.
- KUBÁTOVÁ, H. *Sociologie životního způsobu*. Praha: Grada, 2010.
ISBN 978-80-247-2456-0.
- LINEK, L.; TRNKA D. *Nové způsoby vládnutí a proměna vztahu veřejné správy a občanů*, s. 41-57. In Mansfeldová, Z.; Kroupa, A. *Participace a zájmové organizace v České republice*. Praha: Slon, 2005. ISBN 80-86429-53-9.
- MATĚJŮ, M. *Sociokulturní potenciál a volný čas*, s. 19-22. In Fazik, A.; Štemberk J. *Aktuální problémy volného času a cestovního ruchu: referáty přednesené na konferenci 20. 9. 2012 v Praze, Pelhřimov a VŠO v Praze 2013*, ISBN 978-80-86841-41-0.
- MILL, J. S. *Utilitarismus*. Praha: Vyšehrad, spol. s r.o., 2011.
ISBN 978-80-7429-140-1.
- MIŠOVIČ, J. *Dopad společenských faktorů na volný čas ve světle empirických výzkumů*, s. 23-39. In Fazik, A.; Štemberk J. *Aktuální problémy volného času a cestovního ruchu: referáty přednesené na konferenci 20. 9. 2012 v Praze, Pelhřimov a VŠO v Praze 2013*, ISBN 978-80-86841-41-0.
- NEUBAUER, Z. *Smysl a svět*. Uspořádal Fiala, J. Praha: Moraviapress, 2001.
ISBN 80-86181-45-6.

- OPASCHOWSKI, H.W. *Freizeitpädagogik in der Schule, Aktives Lernen durch animative Didaktik*, Bad Heilbronn/Obb.: Klinkhardt, 1977. ISBN 3-7815-0344-5.
- Papež František, *Encyklika LAUDATO SI'*, 2015, kap. 231
- PÁVKOVÁ, J. et al. *Pedagogika volného času: Teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5.
- PRIES, M. Význam volného času v měnící se společnosti, s. 10-16. In Kaplánek M. *Výchova a volný čas. Sborník příspěvků 1. mezinárodní konference o výchově a volném čase*. České Budějovice, 2006. ISBN 80-7040-849-9.
- RAKUŠANOVÁ, P. Třetí sektor a občanská participace v České republice, s. 81-100. In Mansfeldová, Z.; Kroupa, A. *Participace a zájmové organizace v České republice*. Praha: Slon, 2005. ISBN 80-86429-53-9.
- SAK, P. Digitalizace volného času, s. 49-59. In Fazik, A.; Štemberk J. *Aktuální problémy volného času a cestovního ruchu: referáty přednesené na konferenci 20. 9. 2012 v Praze, Pelhřimov a VŠO v Praze 2013*, ISBN 978-80-86841-41-0.
- SAK, P.; SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce*. Praha: Svoboda servis, spol. s r.o., 2004. ISBN 80-86320-33-2.
- SPOUSTA, V. et al. *Metody a formy výchovy ve volném čase: kultura a umění ve výchově*. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1275-7.
- SVOBODA, Michal. Sociálně-pedagogické přístupy práce s "neorganizovanou mládeží" v nízkoprahových zařízeních a otevřených klubech pro děti a mládež. České Budějovice, 2007. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Teologická fakulta Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Michal Kaplánek.
- ŠAFR, J. Volný čas a kulturní participace v letech 1984-2011, s. 96-113. In Fazik, A.; Štemberk J. *Aktuální problémy volného času a cestovního ruchu: referáty přednesené na konferenci 20. 9. 2012 v Praze, Pelhřimov a VŠO v Praze 2013*, ISBN 978-80-86841-41-0.

VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. 2. doplněné vydání. Brno: Print-Typia. Spol. s r. o., 2001, ISBN 80-86384-00-4.

ZICH, F. Volný čas a hédonistický způsob života, s. 88-95. In Fazik, A.; Štemberk J. *Aktuální problémy volného času a cestovního ruchu: referáty přednesené na konferenci 20. 9. 2012 v Praze, Pelhřimov a VŠO v Praze 2013*, ISBN 978-80-86841-41-0.

Internetové zdroje

Asociace domovů mládeže a internátů ČR 2014 [online]. *Návrh koncepce domovů mládeže*, 2014, s. 1-7, zápis z valné hromady konané dne 9. a 10.10.2014 v Písku [cit. 2017-01-07]. Dostupné na WWW: <http://www.domovy-mladeze.cz/upload/navrh_koncepce_DM_web.pdf>.

HRUBEŠ, M. *Proč participovat?* [online]. Participativní metody, práce s veřejností 2014 [cit. 2017-01-07]. Dostupné na WWW: <<http://www.participativnimetody.cz/proc-participovat.html>>.

KAPLÁNEK, M. Formy participace v pedagogice volného času – participace- „skriptum“ [online]. [cit. 2017a-01-21]. Dostupné na WWW: <<http://www.martinakocerova.cz/formy-participace-v-pedagogice-volneho-casu-kp-dfopa-a-kpdkfopa/>>.

KAPLÁNEK, M. *Pastorace mládeže (téma „mládež“ v učebnici prakt. teologie a pro soc. pracovníky)*. [online]. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Teologická fakulta [cit. 2016-12-20]. Dostupné na WWW: <https://wstag.jcu.cz/portal/studium/moje-studium/studijni-materialy.html?pc_page_navigationalstate>.

KAPLÁNEK, M. Pedagogika volného času – Otevřená práce s mládeží [online]. [cit. 2017b-01-22]. Dostupné na WWW: <<http://www.martinakocerova.cz/pedagogika-volneho-casu-kpdpvc-a-kpdkpvc/>>.

KAPLÁNEK, M.; KOČEROVÁ, M. *Participace – nejlepší způsob výchovy k demokracii* [online]. E-pedagogium, 1/2011, s. 18-37 [cit. 2016-12-26]. Dostupné na WWW: <<http://www.upol.cz/fakulty/pdf/e-pedagogium/>>.

- KUBÁT, M. *Občanská společnost a stát* [online]. Revue politika 1/2006 [cit. 2016-12-25]. Dostupné na WWW: <<https://www.cdk.cz/obcanska-spolecnost-stat>>.
- KUDRNÁČ, A. *Stranické preference mladých lidí v České republice* [online]. Sociológia 2015, roč. 47, č. 5, s. 527-550 [cit. 2016-11-20]. Dostupné na WWW: <<http://www.sav.sk/journals/uploads/10191134Kudrnac%20-%20OK.pdf>>.
- MŠMT ČR. *Mládež v ČR* [online]. © 2013 – 2016 MŠMT [cit. 2016-12-15]. Dostupné na WWW:<<http://www.msmt.cz/mladez/mladez-v-cr>>.
- NOVOTNÝ, L. *Sociologická reflexe evropské integrace* [online]. Sociológia 2016, roč. 48, č. 2, s. 119-138 [cit. 2017-01-12]. Dostupné na WWW: <<http://www.sav.sk/journals/uploads/04121253Novotny%20-%20zalomena%20OK.pdf>>.
- PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času* [online]. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta 2014 [cit. 2016-12-29]. Dostupné na WWW: <http://www.vzdelavani-dvpp.eu/download/opory/final/25_pavkova.pdf>.
- Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění platném ze dne 9. února 2005, MŠMT.
- Výzkum „*Virtualita a realita aneb Odkud mládež získává informace o světě a jak se v něm angažuje 2011*“ [online]. Národní institut dětí a mládeže MŠMT, 2011 [cit. 2016-11-07]. Dostupné na WWW:<<http://znv.nidv.cz/userfiles/file/KPZ/vystupy/01-vyzkumy/virtualita-a-realita-brozura.pdf>>.

Seznam obrázků a tabulek

Seznam obrázků

Obrázek 1: Logo Gymnázium, Střední odborná škola ekonomická a Střední odborné učiliště, Kaplice.....	55
Obrázek 2: Logo Domov mládeže a Školní jídelna, Holečkova 2, České Budějovice...	55

Zdroj: webové stránky školy, <http://www.geukaplice.cz/>[2017-02-05].

Zdroj: webové stránky Domova mládeže, <http://www.dmcb.cz/>[2017-02-05].

Seznam tabulek

Tabulka 1: Počet a složení respondentů.....	57
Tabulka 2: Četnost využívání informačních médií ve volném čase k získávání informací o společenském, kulturním a politickém životě společnosti (v %).....	58
Tabulka 3: Zdroje informací ve volném čase (v %)	58
Tabulka 4: Využívání jednotlivých informačních internetových serverů (v %)	59
Tabulka 5: Četnost využívání internetu k vyhledávání informací o zapojení se do volnočasových aktivit (v %).....	59
Tabulka 6: Zdroje informací o dění ve společnosti (v %)	60
Tabulka 7: Zájem studentů o jednotlivá témata dění ve společnosti (v %)	60
Tabulka 8: Způsob účasti studentů na veřejných aktivitách (v %).....	61
Tabulka 9: Způsob účasti studentů na rozvoji obce/města v němž žijí (v %)	62
Tabulka 10: Zájem studentů o angažovanost v různých aktivitách v příštích měsících (v %).....	63
Tabulka 11: Zájem studentů o dění na domově mládeže (v %).....	64
Tabulka 12: Hodnocení dostatku možností k získávání informací o dění ve společnosti v rámci DM (v %)	64
Tabulka 13: Hodnocení role vychovatele při volbě aktivit studentů v rámci společenské angažovanosti (v %).....	65
Tabulka 14: Hodnocení dostatku možností v rámci DM k zapojení se do dění v místě studia (v %)	65
Tabulka 15: Hodnocení dostatku volnočasových aktivit na DM zaměřených na společenskou participaci (v %)	66
Tabulka 16: Míra zájmů studentů o jednotlivé oblasti ve společnosti (v %).....	67

Tabulka 17: Pořadí důležitosti životních hodnot studentů (v %)	68
Tabulka 18: Jsou aktivity v domově mládeže motivací k zapojení se do dění na DM (v %)	69
Tabulka 19: Jsou aktivity v domově mládeže motivací k zapojení se do dění ve společnosti (v %)	69
Tabulka 20: Oblasti motivací k angažovanosti ve společnosti (v %)	70
Tabulka 21: Angažovanost rodičů studentů na společenské a kulturním životě obce/města bydliště (v %)	70
Tabulka 22: Angažovanost rodičů studentů v politickém životě obce/města bydliště (v %)	71
Tabulka 23: Názory studentů na možnosti ovlivňování života společnosti podle věkové skupiny obyvatel (v %)	71
Tabulka 24: Názory studentů na jejich možnost vyjadřování se k důležitým otázkám, které se jich týkají (v %)	72
Tabulka 25: Věkové složení studentů (v %)	72
Tabulka 26: Pohlaví studentů (v %)	73
Tabulka 27: Složení studijních/učebních oborů studentů, absolutní počet	73
Tabulka 28: Počty studentů v jednotlivých ročnících studia (v %)	74
Tabulka 29: Bydliště studentů dle počtu obyvatel (v %)	74
Tabulka 30: Zaměření vychovatelů na vybraná témata ve společnosti (v %)	75
Tabulka 31: Názor vychovatelů na vliv volnočasových aktivit domova mládeže na zájem studentů o dění ve společnosti (v %)	75
Tabulka 32: Názor vychovatelů, jak se podílí na výběru zájmových činností mládeže ve volném čase (v %)	76
Tabulka 33: Jak vychovatelé zařazují do činnosti aktivity, které vedou studenty k výchově k občanství (v %)	76
Tabulka 34: Názor vychovatelů na to, zda poskytují studentům dostatek možností k získání informací o dění ve společnosti (v %)	77
Tabulka 35: Jak vychovatelé hodnotí svoji možnost ovlivnit společenskou participaci studentů (v %)	77
Tabulka 36: Míra činností vychovatelů se studenty v jednotlivých oblastech dění v domově mládeže a ve společnosti (v %)	78

Tabulka 37: Názory vychovatelů na faktory ovlivňující motivaci mládeže k účasti na společenském dění (v %)	79
Tabulka 38: Názory vychovatelů na důležitost znalosti hodnotové orientace mládeže (v %)	79
Tabulka 39: Názory vychovatelů na vliv socioekonomických podmínek na společenskou angažovanost studentů (v %)	80
Tabulka 40: Účast vychovatelů na semináři či přednášce o společenské participaci mládeže ve volném čase (v %)	80
Tabulka 41: Údaje o názvu a adrese domova mládeže vychovatelů, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření, absolutní počet	81
Tabulka 42: Věkové složení vychovatelů, absolutní počet	81
Tabulka 43: Pohlaví vychovatelů, absolutní počet	81
Tabulka 44: Počet let praxe respondentů ve vychovatelství, absolutní počet	81

Seznam příloh

Příloha I Žádost o umožnění dotazníkového šetření.....	100
Příloha II Žádost o umožnění dotazníkového šetření	101
Příloha III DOTAZNÍK PRO STUDENTA	102
Příloha IV DOTAZNÍK PRO VYCHOVATELE	108

Přílohy

Příloha I Žádost o umožnění dotazníkového šetření

„Aktivity studentů domova mládeže spojené se společenskou participací ve volném čase“, v Domově mládeže a Školní jídelně, Holečkova 2, České Budějovice.

Vážená paní ředitelko,

jsem studentkou oboru NMgr. Pedagogika volného času na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a provádím výzkumné šetření k mé diplomové práci. Součástí práce na téma „Aktivity studentů domova mládeže spojené se společenskou participací ve volném čase“ je dotazník pro studenty ubytované v domově mládeže a dotazník pro vychovatele.

Tímto bych Vás ráda požádala o souhlas k umožnění dotazníkového šetření mezi studenty a vychovateli v Domově mládeže a Školní jídelně, Holečkova 2, České Budějovice. Výsledky dotazníkového šetření budou použity výhradně pro studijní účely a nebudou nijak zneužity.

Děkuji za ochotu a spolupráci.

S pozdravem

Bc. Ilona Straková

studentka JCU.TF České Budějovice

Obor: NMgr. Pedagogika volného času

Ano souhlasím

(podpis)

Mgr. Lucie Křížová

ředitelka Domova mládeže a Školní jídelny

Příloha II Žádost o umožnění dotazníkového šetření

„Aktivity studentů domova mládeže spojené se společenskou participací ve volném čase“, v Domově mládeže, Pohorská 86, Kaplice.

Vážená paní ředitelko,

jsem studentkou oboru NMgr. Pedagogika volného času na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a provádím výzkumné šetření k mé diplomové práci. Součástí práce na téma „Aktivity studentů domova mládeže spojené se společenskou participací ve volném čase“ je dotazník pro studenty ubytované v domově mládeže a dotazník pro vychovatele.

Tímto bych Vás ráda požádala o souhlas k umožnění dotazníkového šetření mezi studenty a vychovateli v Domově mládeže při Gymnáziu, Střední odborné škole ekonomické a Středním odborném učilišti, Pohorská 86, Kaplice. Výsledky dotazníkového šetření budou použity výhradně pro studijní účely a nebudou nijak zneužity.

Děkuji za ochotu a spolupráci.

S pozdravem

Bc. Ilona Straková

studentka JCU.TF České Budějovice

Obor: NMgr. Pedagogika volného času

Ano souhlasím

(podpis)

Ing. Marta Caisová
ředitelka školy

Příloha III DOTAZNÍK PRO STUDENTA

Vážená/ý studentko, studente,

jmenuji se Ilona Straková a jsem studentkou oboru NMgr. Pedagogika volného času na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Následující dotazník je součástí mé diplomové práce na téma Aktivity studentů domova mládeže spojené se společenskou participací ve volném čase.

Chci Vás požádat o spolupráci, která mi bude sloužit jako podklad pro vlastní výzkum diplomové práce. Odpovědi jsou zcela anonymní, získaná data budou použita pouze ke statistickému zpracování mé práce.

Vyplnění dotazníku trvá přibližně 15 – 20 minut.

Vyberte prosím svoji odpověď z nabídky či uveďte svoji odpověď. Zaškrtněte prosím u každého z tvrzení v dotazníku vždy tu odpověď, která nejvíce odpovídá Vašemu postoji k dané problematice. U každého výroku označte prosím pouze jednu variantu.

Aktivity studenta domova mládeže spojené se společenskou participací ve volném čase.

(Participace – účast nebo podílení se na dění ve společnosti)

1) **Věk:**

2) **Pohlaví:** muž...1 žena...2

3) **Studijní/učební obor:**.....

4) **Ročník:**.....

5) **Bydliště:** velké město 20 – 100 tis.obyvatel...1
menší město 3 – 20 tis. obyvatel2
vesnice do 3 tis. obyvatel.....3

6) **Trvale bydlím:** ve společné domácnosti s rodiči ...1
v samostatné domácnosti, žiji sám/a, s partnerem/ partnerkou...2

7) Během mého studia jsem ubytován na domově mládeže:

název domova mládeže.....
adresa domova mládeže.....

8) Kolikrát týdně využíváte informační média ve volném čase k získání informací o společenském, kulturním a politickém životě společnosti?

každý den.....1
skoro každý den.....2
párkrát v týdnu.....3
jednou až dvakrát v týdnu....4
vůbec nevyužívám.....5

9) Jaká informační média využíváte ve volném čase?

	Ano	Ne
a) komerční televizní stanice	1	2
b) veřejnoprávní televizní stanice	1	2
c) rádio	1	2
d) zpravodajské a informační servery na internetu	1	2
e) internetové sítě (Facebook...)	1	2
f) internetové blogy	1	2
g) celostátní deníky (LN, MF DNES...)	1	2
h) celostátní tiskoviny (Super, Blesk, Aha...)	1	2
i) regionální tiskoviny	1	2

10) Pokud sledujete zpravodajské a informační servery, tak jaké?

	Ano	Ne
a) Seznam.cz	1	2
b) Google.cz	1	2
c) Centrum.cz	1	2
d) iDnes.cz	1	2
e) Novinky.cz	1	2
f) Aktuálně.cz	1	2
g) jiné, uveďte které.....		

11) Na které téma ve společnosti se nejvíce zaměřujete?

společenské dění společnosti....1
kulturní dění společnosti.....2
politické dění společnosti.....3

12) Jak intenzivně využíváte internet v souvislosti s vyhledáváním informací o možnosti zapojení se do různých aktivit ve volném čase?

vše na internetu.....1
většinou na internetu.....2
částečně na internetu.....3
menší část na internetu...4
vše bez internetu.....5

13) Jak získáváte informace o dění ve společnosti?

	Ano	Ne
a) sledováním informací na internetu	1	2
b) poslechem radiopřijímače	1	2
c) čtením tiskopisů	1	2
d) čtením letáků	1	2
e) získáním informací od přátel a kamarádů	1	2
f) získáním informací od rodičů	1	2
g) získáním informací od učitelů	1	2
h) získáním informací od vychovatelů	1	2

14) Uved'te prosím, do jaké míry se zajímáte o následující oblasti?

	Velmi	částečně	málo	Vůbec
1. Aktivity spojené se zájmovou organizací, které jsem členem	1	2	3	4
2. Volnočasové aktivity v rámci domova mládeže	1	2	3	4
3. Aktivní členství/spolupráce v managementu domova mládeže	1	2	3	4
4. Rozvoj obce/města kde žiji	1	2	3	4
5. Společenské a kulturní dění v obci/městě kde žiji	1	2	3	4
6. Politické dění v obci/městě kde žiji	1	2	3	4
7. Společenské, kulturní a politické v regionu kde žiji	1	2	3	4
8. Společenské a kulturní dění v České republice	1	2	3	4
9. Společenské a kulturní dění v Evropské unii	1	2	3	4
10. Společenské a kulturní dění ve světě	1	2	3	4
11. Politické dění v České republice	1	2	3	4
12. Politické dění v Evropské unii	1	2	3	4
13. Politické dění ve světě	1	2	3	4
14. Volby do zastupitelstev krajů	1	2	3	4
15. Volby do Senátu, parlamentu ČR	1	2	3	4

15) Jakým způsobem se projevuje Váš zájem o dění na domově mládeže, kde jste ubytován/a?

	Ano	Ne
a) podílím se aktivní účastí v managementu domova mládeže	1	2
b) organizuji/podílím se na přípravě zájmových činností DM	1	2
c) účastním se akcí pořádaných DM	1	2
d) spolupracuji s vychovateli při sestavování plánů činností DM	1	2
e) zajímám se o dění na DM z dostupných informačních zdrojů	1	2
f) zapojuji se do rozhovorů s vychovateli na téma společenské participace	1	2
g) účastním se animačních programů zaměřených na společenskou participaci na DM	1	2
h) zapojuji se do různých dobročinných akcí pod záštitou DM	1	2
i) jiným způsobem, napište prosím jakým.....		

16) Jakým způsobem se účastníte veřejných aktivit ve volném čase?

	Ano	Ne
a) prostřednictvím mládežnických organizací	1	2
b) prostřednictvím zájmových sdružení	1	2
c) prostřednictvím parlamentu nebo jiných zdrojů domova mládeže	1	2
d) prostřednictvím neziskových organizací	1	2
e) prostřednictvím sportovních klubů	1	2
f) jiným způsobem, napište prosím jakým.....		

17) Jakým způsobem se projevuje Váš zájem o rozvoj společenského dění v obci/měste, v němž žijete?

	Ano	Ne
a) zapojuji se do dění v obci/města, aktivně se podílím na organizaci různých akcí, které jsou v obci pořádány	1	2
b) zapojuji se prostřednictvím organizací, na jejichž činnosti se podílím	1	2
c) zapojuji se do dění v obci/města, pasivně se účastním různých akcí, které jsou v obci pořádány	1	2
d) čtu místní zpravodaj, případně tu část, která mě zajímá	1	2
e) sleduji internetové stránky obce/města	1	2
f) sleduji úřední vývěsku	1	2
g) chodím k volbám do místního zastupitelstva	1	2
h) chodím k volbám do krajského zastupitelstva	1	2
i) recykluji odpad	1	2
j) přispívám do sbírek na dobročinné účely	1	2
k) účastním se různých peticí	1	2

18) Co je pro Vás největší motivací k účasti na společenském, kulturním a politickém dění společnosti?

společenská, kulturní nebo politická angažovanost rodičů.....	1
společenská, kulturní nebo politická angažovanost kamarádů.....	2
podněty ke společenské participaci vychovatelů domova mládeže.....	3
členství v zájmové organizaci, která se podílí na veřejném dění.....	4
obohacení mého sociálního života.....	5
možnost ovlivnit dění ve společnosti.....	6
chuť obohatit svůj život.....	7
zlepšit společenský život v místě kde studuji.....	8
zlepšit společenský život v obci/měste kde žiji.....	9
zviditelnit se.....	10

19) V jakých aktivitách by jste se chtěl/a v příštích měsících angažovat?

	Ano	Ne
a) kulturní aktivity	1	2
b) společenské aktivity	1	2
c) politické aktivity	1	2
d) sportovní aktivity	1	2
e) ochrana přírody	1	2
f) zdravý životní styl společnosti	1	2
g) charitativní činnosti	1	2
h) jiné, napište prosím které.....		

20) Jaké životní hodnoty jsou pro Vás nejdůležitější?

Prosím seřad'te od nejvíce po nejméně důležité, запиšte čísla od 1 do 16, kdy 1 znamená nejvíce důležité až 16 nejméně důležité.

- vzdělání, kvalifikace
- zaměstnání, práce (zajímavá, úspěšná)
- partner, manželství, rodina, děti
- láska
- podnikání
- plat, peníze, majetek
- rozvoj osobnosti
- aktivní život, seberealizace
- klidný, pohodlný život bez problémů
- být prospěšný společnosti, druhým lidem
- dosáhnout vysokého stupně poznání (o životě, přírodě, společnosti)
- sociální jistoty, zabezpečení
- náboženské cíle
- prosazovat své ideály
- zdraví
- mír, život bez válek

21) V rámci domova mládeže máte dostatek možností k získání informací o dění ve společnosti?

1 rozhodně ano 2 spíše ano 3 spíše ne 4 rozhodně ne 5 nevím

22) Motivují Vás aktivity na domově mládeže k zapojení se do dění DM?

1 rozhodně ano 2 spíše ano 3 spíše ne 4 rozhodně ne 5 nevím

23) Motivují Vás aktivity na domově mládeže k zapojení se do dění společnosti?

1 rozhodně ano 2 spíše ano 3 spíše ne 4 rozhodně ne 5 nevím

24) Ovlivňuje vychovatel domova mládeže vaše aktivity v rámci společenské angažovanosti?

1 rozhodně ano 2 spíše ano 3 spíše ne 4 rozhodně ne 5 nevím

25) Máte dostatek možností v rámci domova mládeže k zapojení se do dění v místě kde studujete?

1 rozhodně ano 2 spíše ano 3 spíše ne 4 rozhodně ne 5 nevím

26) Máte v rámci domova mládeže dostatek volnočasových aktivit souvisejících s možnostmi společenské participace?

1 rozhodně ano 2 spíše ano 3 spíše ne 4 rozhodně ne 5 nevím

27) Kdo si myslíte, že má nejlepší příležitost ovlivňovat život v naší zemi?

studenti, mladí lidé do 26 let.....1

lidé v produktivním věku (26-60 let).....2

lidé nad 60 let.....3

nezáleží na věku, zasáhnout do veřejného dění může kdokoliv.....4

28) Myslíte si, že Vy osobně máte možnost vyjadřovat se k důležitým otázkám, které se Vás v rámci společnosti týkají?

1 rozhodně ano 2 spíše ano 3 spíše ne 4 rozhodně ne 5 nevím

29) Angažují se Vaši rodiče na společenském a kulturním životě obce/města kde žijete?

1 rozhodně ano 2 spíše ano 3 spíše ne 4 rozhodně ne 5 nevím

30) Angažují se Vaši rodiče v politickém životě v obce/města kde žijete?

1 rozhodně ano 2 spíše ano 3 spíše ne 4 rozhodně ne 5 nevím

Děkuji za Vaše názory a postoje, za Váš čas věnovaný vyplnění dotazníku.

Bc. Ilona Straková

Příloha IV DOTAZNÍK PRO VYCHOVATELE

Vážená/ý kolegyně, kolego,

jmenuji se Ilona Straková a jsem studentkou oboru NMgr. Pedagogika volného času na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Následující dotazník je součástí mé diplomové práce na téma Aktivity studentů domova mládeže spojené se společenskou participací ve volném čase.

Chci Vás požádat o spolupráci, která mi bude sloužit jako podklad pro vlastní výzkum diplomové práce. Odpovědi jsou zcela anonymní, získaná data budou použita pouze ke statistickému zpracování mé práce.

Není-li v dotazníku uvedeno jinak, označte prosím u každého výroku pouze jednu odpověď či uveďte svoji odpověď.

1) Název domova mládeže:.....

2) Adresa domova mládeže:.....

3) Věk:

4) Pohlaví: muž...1 žena...2

5) Počet let praxe ve vychovatelství:.....

6) Považujete ve své práci znalost hodnotové orientace studentů za důležitý prostředek k pochopení života mládeže?

1 rozhodně ano 2 spíše ano 3 spíše ne 4 rozhodně ne 5 nevím

7) Na která téma ve společnosti se v rámci domova mládeže nejvíce zaměřujete?

společenské dění společnosti....1

kulturní dění společnosti.....2

politické dění společnosti.....3

8) Myslíte si, že volnočasové aktivity v rámci domova mládeže mají vliv na zájem mládeže o dění ve společnosti?

1 rozhodně ano 2 spíše ano 3 spíše ne 4 rozhodně ne 5 nevím

9) Pracujete se studenty na výběru zájmových činností mládeže ve volném čase?

1 rozhodně ano 2 spíše ano 3 spíše ne 4 rozhodně ne 5 nevím

10) Myslíte si, že společenskou angažovanost studentů ovlivňují socioekonomické podmínky mládeže?

1 rozhodně ano 2 spíše ano 3 spíše ne 4 rozhodně ne 5 nevím

11) Zařazujete do činností domova mládeže aktivity které vedou studenty k výchově k občanství?

1 rozhodně ano 2 spíše ano 3 spíše ne 4 rozhodně ne 5 nevím

12) Uved'te prosím, do jaké míry se společně se studenty věnujete následujícím činnostem?

	Velmi	částečně	málo	Vůbec
1. Výběr volnočasových aktivit v rámci domova mládeže	1	2	3	4
2. Výběr volnočasových aktivit v rámci volného času studentů mimo domov mládeže	1	2	3	4
3. Animační programy spojené se společenskou participací	1	2	3	4
4. Aktivní zapojení studentů do managementu domova mládeže	1	2	3	4
5. Příprava a realizace kulturních a společenských aktivit v rámci domova mládeže	1	2	3	4
6. Účast se studenty na kulturních a společenských akcích konaných v rámci okolí DM	1	2	3	4
7. Aktivity zaměřené na dobročinné účely	1	2	3	4
8. Osobnostní výchova v rámci činností DM	1	2	3	4
9. Motivaci ke společenské participaci v rámci činností DM	1	2	3	4
10. Aktivity změřené na kulturu a prostředí domova mládeže	1	2	3	4

13) Poskytujete studentům v rámci domova mládeže dostatek možností k získání informací o dění ve společnosti?

1 rozhodně ano 2 spíše ano 3 spíše ne 4 rozhodně ne 5 nevím

14) Co podle Vás motivuje mládež k účasti na společenském, kulturním a politickém dění společnosti?

	Ano	Ne
a) společenská, kulturní nebo politická angažovanost rodičů	1	2
b) společenská, kulturní nebo politická angažovanost kamarádů	1	2
c) podněty ke společenské participaci vychovatelů domova mládeže	1	2
d) členství v zájmové organizaci, která se podílí na veřejném dění	1	2
e) možnost ovlivnit dění ve společnosti	1	2
f) chuť obohatit svůj život	1	2
g) snaha zviditelnit se	1	2

15) Vidíte svou práci vychovatele jako možnost ovlivnit společenskou participaci studentů se kterými pracujete?

1 rozhodně ano 2 spíše ano 3 spíše ne 4 rozhodně ne 5 nevím

16) Zúčastnil/la jste se někdy nějakého odborného semináře nebo přednášky na téma společenské participace mládeže ve volném čas?

Ano...1

Ne.....2

Děkuji za Vaše názory a postoje, za Váš čas věnovaný vyplnění dotazníku.

Bc. Ilona Straková

Abstrakt

STRAKOVÁ, I. *Aktivity studentů domova mládeže spojené se společenskou participací ve volném čase*. České Budějovice 2017. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra etiky, psychologie a charitativní práce. Vedoucí práce J. Mišovič.

Klíčová slova: domov mládeže, hodnotová orientace, mládež, občanství, participace, volnočasové aktivity, vychovatel, životní styl.

Práce se zabývá aktivitami studentů spojenými se společenskou participací ve volném čase a zdroji získávání informací o dění ve společnosti, spojenými s pobytem ve vybraných dvou domovech mládeže - Domov mládeže při Gymnáziu, Střední odborné škole ekonomické a Středním odborném učilišti v Kaplici a Domov mládeže a Školní jídelna, Holečkova v Českých Budějovicích. Součástí práce jsou názory vychovatelů na společenskou angažovanost studentů ve volném čase.

Teoretická část vymezuje pojem mládež v současné společnosti, charakterizuje volnočasovou kulturu mládeže, postoje mladých lidí ke společenské participaci, dále popisuje vliv hodnotové orientace na rozvoj vlastní osobnosti i okolí, popisuje životní styl mládeže v informační společnosti. Dále přibližuje základní charakteristiky domova mládeže, osobnost vychovatele a jeho roli při formování společenské participace mládeže. Poslední kapitola teoretické části pak představuje vybrané výchovné přístupy založené na výchově k participaci mládeže a uvádí jejich vliv na individuální celoživotní i společenský perspektivní dopad.

Výzkumná část vymezuje výzkumný problém, výzkumné otázky a stanovuje hypotézy. Na to navazuje vyhodnocení dotazníku pro studenty a vychovatele, vyhodnocení stanovených hypotéz a diskuse nad výsledky vlastního šetření.

Abstract

Activities of boarding houses' students related to social participation within leisure time.

Keywords: boarding houses, value orientation, youth, nationality, participation, leisure time activities, tutor, lifestyle.

This thesis focuses on students' activities related to social participation in leisure time and information sources where they get information about courses of events in society. These activities are associated with residence in two chosen boarding houses – Boarding house belonging to grammar school, secondary school of economics and secondary training school in Kaplice and boarding house and school canteen in Holečkova street in České Budějovice. This thesis includes tutors' opinions on students' social involvement in their leisure time.

Theoretical part of this thesis defines youth in current society, characterizes students' leisure time culture, their attitude to social participation and it also describes the impact of value orientation on development of both their personality and environment. This part also describes youth's lifestyle in information society and there are described basic characteristics of boarding houses, tutor's personality and his part within the process of youth's participation in society. The last chapter of theoretical part introduces chosen education approaches based on training leading to youth's participation and there is stated their influence on individual lifelong and social impact.

Experimental part defines research task, research questions and defines hypothesis. It is followed by question-forms assessment that were filled in by students and tutors and assessment of defined hypothesis. There are discussed results of the research in the end of this thesis.